

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

Cahier rechtspraak nr. 2

Het behoud van de band tussen ouder en kind bij plaatsing

Onderzoek van de rechtspraak van het EHRM betreffende artikel 8 EVRM

April 2021

**STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE,
BESTAANSONZEKERHEID EN SOCIALE UITSLUITING**

Inhoudstafel

I. INLEIDING	4
II. CONTEXT BIJ HET ONDERZOEK	5
II.1. SIGNALLEN OP HET TERREIN EN WERKZAAMHEDEN VAN HET STEUNPUNT	5
II.2. WETTELIJK KADER: ARTIKEL 8 EVRM	10
II.3. METHODE VOOR HET SELECTEREN VAN ARRESTEN	13
III. BESTAAN VAN EEN FAMILIALE BAND - BESCHERMDE BELANGEN	14
III.1. HET BESTAAN VAN EEN BAND TUSSEN HET KIND, DE OUDERS EN ANDERE VERWANTEN	14
<i>Principe</i>	14
<i>Toepassing</i>	15
- Ouders	15
- Andere verwanten	17
- Pleeggezin	17
III.2. BELANGEN BESCHERMD DOOR ARTIKEL 8 EVRM	18
IV. APPRECIATIEMARGE VAN LIDSTATEN	20
IV.1. VERSCHIL TUSSEN LANDEN	20
IV.2. PLAATSIING OP ZICH EN VERDERE BEPERKINGEN	20
V. MAATREGELEN VOOR HET BEHOUD VAN DE BAND TUSSEN OUDER EN KIND	22
V.1. ACHTERGROND BIJ PLAATSIINGSBESLISSINGEN	22
<i>Armoede kan nooit de enige reden zijn voor een plaatsing</i>	22
<i>Factoren die een rol spelen bij de beoordeling over een plaatsingsbeslissing</i>	23
<i>Gebrek aan medewerking</i>	25
<i>Beslissingen die achteraf foutief blijken te zijn</i>	25
V.2. TIJD	26
<i>Plaatsing moet een tijdelijke maatregel zijn</i>	26
<i>Gevolgen voor gerelateerde maatregelen</i>	28
<i>De impact van tijd op het procedurele aspect</i>	30
<i>Tijd boetseert nieuwe familiale situaties</i>	32
V.3. CONTACT - TOEGANGSRECHTEN	33
<i>Volledig contactverbod</i>	34
<i>Zeer strikt contactregime</i>	54
<i>Minder strikte contactregimes</i>	65

<i>Procedurele waarborgen</i>	68
<i>Post-adoptie contact</i>	70
<i>Contactrechten van de pleegouders</i>	72
<i>De omgeving van de plaatsing</i>	72
V.4. BESLUITVORMINGSPROCES	76
V.5. VERDERGAANDE MAATREGELEN: OUDERLIJKE RECHTEN EN ADOPTIE (OPEN EN GESLOTEN).....	80
VI. CONCLUSIE	84
DANKWOORD	93
LITERATUURLIJST	94
VERZAMELDE ARRESTEN	96

I. Inleiding

Een van de meest ingrijpende maatregelen die een overheid kan nemen is het wegnemen van een kind bij zijn ouders. Zo'n tussenkomst is in een rechtsstaat - in belangrijke mate gekenmerkt door grondrechten die elke burger bezit – niet vanzelfsprekend. Al meteen stelt zich de vraag in hoeverre zo'n beslissing moet onderbouwd worden en of de overheid zich daarbij kan beperken tot formele argumenten. Evengoed kan verwacht worden van een overheid, die zich zo ver waagt in de persoonlijke levenssfeer van zijn burgers, dat deze ook zelf bepaalde verplichtingen heeft. Eerst moet bijvoorbeeld ingezet worden op ondersteuning en hulp. Verder ingrijpen gebeurt pas als dit niet volstaat. Maar ook dit roept verdere vragen op, met name over het vaststellen vanaf welk moment ondersteuning niet meer volstaat. Wat zijn dan gegronde redenen om alsnog een kind weg te nemen bij zijn ouders? En als dat moment aangebroken is, als het kind effectief weggenomen wordt, wat gebeurt daarna? Het is vooral die laatste vraag die hier zal onderzocht worden. Maar ze kan niet los gezien worden van alle vragen die eraan voorafgegaan zijn.

Wat dit Cahier wil onderzoeken betreft de mensenrechtelijke bescherming van de band tussen een ouder en zijn kind in situaties van armoede. Het loutere feit dat mensen in moeilijke socio-economische omstandigheden leven zou geen reden mogen zijn om de band tussen ouder en kind te verbreken. De realiteit lijkt dit tegen te spreken. De plaatsing van kinderen in armoede en het behoud van de band is immers een thema dat vaak terugkeert in de werkzaamheden van het Steunpunt tot bestrijding van armoede. Maar dit Cahier is echter niet beperkt tot armoedesituaties. Ook zaken die handelen over mentale gezondheid, geweld, drugmisbruik, seksueel misbruik enzovoort komen aan bod. Er mag hier al op gewezen worden dat dit niet dient om associaties op te roepen tussen deze thema's en situaties van armoede. In tegendeel, het onderzoek dient net om de juridische argumentaties bloot te leggen in verschillende situaties. Zo'n argumentatie kan zeker ook nuttig zijn in het kader van de uitoefening van rechten door mensen in armoede.

Dit Cahier kadert in de doelstellingen van het project rechtspraak van het Steunpunt tot bestrijding van armoede. Een eerste doelstelling is het bevorderen van recht als middel tegen armoede bij de betrokken personen en relevante organisaties. De verspreiding van dit Cahier, dat een grondrecht behandelt, past daar volledig in. Een tweede doelstelling is het bekendmaken van pertinente beslissingen aan gerechtelijke actoren. Met dit doel voor ogen hebben we een zeer rijk aanbod aan rechtspraak geselecteerd, dat hier uitvoerig zal besproken worden. Een derde doelstelling betreft het bijdragen aan een evaluatie van de effectiviteit van de uitoefening van rechten van mensen in armoede. Daartoe is een rechtspraakstudie uitermate geschikt. Het toont immers aan hoe het recht vorm krijgt, hoe een abstracte regel toegepast wordt op concrete situaties.

Er komen verschillende zaken aan bod. Vooraleer in te gaan op het onderzoek, wensen we eerst uiteen te zetten hoe het thema van plaatsing en het behoud van de band aan bod kwam in de werkzaamheden van het Steunpunt tot bestrijding van armoede. Vervolgens bieden we de lezer een

korte verantwoording bij de keuze voor het analyseren van rechtspraak van het EHRM. Het verdient dan ook enige toelichting waarom die keuze werd gemaakt en hoe deze rechtspraak van belang is voor België. Daarop volgt de uitleg over de gehanteerde methode om rechtspraak te verzamelen en te selecteren. In de analyse van de rechtspraak wordt ingegaan op het bestaan van een band en de beschermde belangen, de appreciatiemarge waarover de lidstaten beschikken en de maatregelen die lidstaten treffen of moeten treffen voor het behoud van de band. In de conclusie wordt gepoogd om de lezer een beknopt overzicht te geven van onze belangrijkste inzichten. Als annex vindt de lezer ook nog een literatuurlijst en een lijst met de geselecteerde rechtspraak.

II. Context bij het onderzoek

II.1. SIGNALLEN OP HET TERREIN EN WERKZAAMHEDEN VAN HET STEUNPUNT

De plaatsing van kinderen in armoede en het behoud van de band tussen geplaatste kinderen en hun gezin zijn belangrijke thema's, die vaak terugkeren in de [werkzaamheden van het Steunpunt tot bestrijding van armoede](#). Tijdens die werkzaamheden komen zowel mensen in armoede en hun verenigingen, als een grote diversiteit aan andere actoren die te maken hebben met plaatsing uitgebreid aan bod.

Reeds in het Algemeen Verslag over de Armoede (hieronder: het 'AVA') in 1994 werd de keuze gemaakt om het eerste hoofdstuk te wijden aan het gezin, omdat "*de bescherming van het gezinsleven de motor is die de armsten doet handelen*". In de verschillende dialoog-werkgroepen waren hulpverleners, jeugdrechters en deskundigen getuige van de diepe pijn die de mensen in armoede treft, wanneer het gaat over iets dat hun het meest dierbaar is: hun gezin, hun kinderen. "*Het wordt steeds duidelijker dat op dit vlak de mensenrechten het meest en het scherpst geschonden worden*".¹

De opstellers aan het AVA gaven het al aan: kinderen die opgroeien in gezinnen in armoede maken meer kans om geplaatst te worden dan andere kinderen. Wetenschappelijk onderzoek heeft dit ondertussen bevestigd. Kinderen die opgroeien in gezinnen waar geen enkel lid van het gezin werkt of in gezinnen waar minstens één lid van het gezin een werkloosheids- of invaliditeitsuitkering heeft, lopen een statistisch significant hoger risico op een maatregel bijzondere jeugdbijstand dan kinderen die in betere socio-economische omstandigheden leven.² De link tussen armoede en plaatsing werd eveneens vastgesteld door de *Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant* : "*Het is verontrustend dat, hoewel de maatregelen die door de jeugdhulpverlening of -bescherming ten aanzien van de gezinnen worden genomen niet voortkomen uit redenen die verband houden met de*

¹ ATD Vierde Wereld, Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (afdeling Maatschappelijk Welzijn), Koning Boudewijnstichting (1994). [Algemeen Verslag over de Armoede](#), Brussel, Koning Boudewijnstichting, p. 27; Het is ten gevolge van dit verslag dat het Steunpunt tot bestrijding van armoede is opgericht.

² Bouverne-De Bie et al. (2010). [Een link tussen leven in armoede en maatregelen bijzondere jeugdbijstand?](#), Gent, Academia Press. Deze studie werd uitgevoerd op vraag van het Steunpunt en gefinancierd door BELSPO. Zie ook : Coordination des ONG pour les droits de l'enfant, [ANALYSE – Enfants placés et relations familiales : pour un meilleur respect des droits fondamentaux](#), december 2020.

*materiële omstandigheden van de gezinnen, toch moet worden opgemerkt dat de meeste gevallen van vrijwillige of gedwongen hulp door beroepskrachten worden beschouwd als gezinnen die in een situatie van armoede leven”.*³

Eenmaal een plaatsingsmaatregel ten opzichte van een of meerdere kinderen is genomen, wordt het gevaar erg groot dat het kind vervreemdt van zijn oorspronkelijke gezin. De breuk wordt vaak onherstelbaar. De opstellers van het AVA formuleerden voorstellen, met als doel om de band met het oorspronkelijke milieu te behouden, die nog steeds niet aan waarde hebben ingeboet:

- *“alle regelingen en afspraken i.v.m. de plaatsing moeten omschreven worden in een duidelijk aan de ouders uitgelegde schriftelijke overeenkomst;*
- *de duur van de plaatsing moet duidelijk begrensd zijn;*
- *de instelling waarin het kind verblijft mag niet te ver liggen van de woonplaats van het gezin;*
- *aan de plaatsing mogen geen bijkomende kosten verbonden zijn voor de natuurlijke ouders, tenzij deze een hoog inkomen hebben;*
- *soepel en regelmatig bezoekenrecht (als mogelijkheid, niet als opgelegde voorwaarde);*
- *de ouders moeten regelmatig en officieel geïnformeerd worden over wat er met hun kind in de instelling gebeurt (onder meer op het vlak van school, vrije tijd, vakantie,...); bij sommige activiteiten dienen de ouders ook betrokken te worden;*
- *kinderen uit hetzelfde gezin mogen niet uit elkaar getrokken worden door een plaatsing in verschillende instellingen;*
- *kinderen moeten bij het onthaal de nodige psychologische aandacht krijgen en hun gevoelens omtrent de plaatsing en terugkeer kunnen uiten. Het contact met de ouders moet tijdens de aanpassingsperiode mogelijk blijven;*
- *de herhaalde en willekeurige overplaatsingen van de ene instelling naar de andere moeten vermeden worden;*
- *voor de jongeren moet de mogelijkheid worden voorzien om van de instelling over te stappen naar een kleine flat. Op die manier kunnen ze leren zelfstandig worden, meer bepaald wat betreft budgetbeheer, en kunnen ze zelf keuzes maken.”*⁴

Ook over plaatsingen in een pleeggezin waren de opstellers van het AVA duidelijk: *“Ook een plaatsing in een pleeggezin moet tijdelijk zijn en steeds in het perspectief staan van een terugkeer”.*⁵

De beroepskrachten in de jeugdzorg vermelden in een rapport van de *Délégué général de la Communauté française aux droits de l’enfant* ook hun moeilijkheden om de band tussen de kinderen in de opvang en hun ouders in stand te houden: kinderen die soms in verschillende wijken worden geplaatst, de overtuiging van de gezinnen dat ze hun kinderen nooit terugkrijgen als ze op een dag worden toevertrouwd aan een instelling of een stabiel pleeggezin, waartegen ze niet kunnen opwegen... De beroepskrachten wijzen daarbij op de grote contrasten tussen verschillende eisen, of zelfs op tegenstrijdigheden. Enerzijds moeten zij hun opdracht om de band tussen ouders en kinderen

³ Délégué général de la Communauté française aux droits de l’enfant (2019). [Rapport pauvreté 2018-2019](#), p. 67. (eigen vertaling)

⁴ ATD Vierde Wereld, Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (afdeling Maatschappelijk Welzijn), Koning Boudewijnstichting (1994). [Algemeen Verslag over de Armoede](#), Brussel, Koning Boudewijnstichting, p. 62-63.

⁵ Ibid, p. 64.

in stand houden. Aan de andere kant moeten zij jongleren met de moeilijkheden van de ouders om te voldoen aan de vele vereisten van deze opdracht wat betreft de te nemen stappen, de verplaatsingen en de na te leven afspraken. Met dit doel om de band te behouden, getuigen de beroepskrachten ook van de moeilijkheden om de kinderen terug te brengen naar hun familie vanwege de ontoereikende materiële omstandigheden voor de ouders.⁶

Na de oprichting van het Steunpunt tot bestrijding van armoede in 1998 kwam het thema van het behoud van de band tussen geplaatste kinderen en hun oorspronkelijke gezin veelvuldig aan bod in de tweejaarlijkse Verslagen van het Steunpunt.⁷ Het dialoogproces dat werd gevoerd binnen de armoedecel van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (de voorloper van het Steunpunt tot bestrijding van armoede) heeft onder meer geleid tot een belangrijke vooruitgang voor de gezinnen in armoede: de opheffing van de wet van 20 mei 1987 betreffende de verlating van een minderjarige, die ertoe strekte de adoptie te vergemakkelijken van kinderen die in opvanginstellingen waren ondergebracht en naar wie de ouders ‘kennelijk niet hebben omgezien’, door hun adoptie mogelijk te maken zonder dat de ouders daarin hoefden toe te stemmen.⁸

Ook heeft het Steunpunt tot bestrijding van armoede sinds 1998 een ondersteunende rol gespeeld voor de groep Agora binnen de *Direction générale de l'aide à la jeunesse*⁹ (DGAJ-Algemene Directie van de Bijzondere Jeugdzorg) in de Federatie Wallonië-Brussel. In deze dialooggroep participeren zowel beroepskrachten van de DGAJ – werkend voor de overheid of op het terrein (directeurs, raadgevers en afgevaardigden) - als mensen in armoede en hun verenigingen. De dialooggroep werd opgericht op vraag van de Interministeriële Conferentie voor Maatschappelijke Integratie om de decreten betreffende de Bijzondere Jeugdzorg te evalueren ‘*met de bedoeling plaatsingen wegens armoede te vermijden en de ouder-kindrelatie te vrijwaren*’. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft begin 2021 een specifieke nota over de inspirerende praktijk van deze dialooggroep gepubliceerd.¹⁰

⁶ Algemeen afgevaardigde van de Franse Gemeenschap voor de rechten van het kind (2019). [Rapport pauvreté 2018-2019](#), p. 68-70.

⁷ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2001). [In dialoog, zes jaar na het Algemeen Verslag over de Armoede \(Verslag juni 2001\)](#), Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, p. 121-133; Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2005). [Armoede uitbannen. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#), Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, p. 46; Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2009). [Deel 1. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#), Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, p. 193-203; Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2017). [Burgerschap en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#), Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, p. 72-91.

⁸ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2001). [In dialoog, zes jaar na het Algemeen Verslag over de Armoede \(Verslag juni 2001\)](#), Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, p. 119-120.

⁹ Intussen is dit *Administration de l'aide à la jeunesse* geworden.

¹⁰ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). [De dialoog, een vruchtbare aanpak in functie van de doeltreffendheid van rechten. Agora, een inspirerend voorbeeld](#), Brussel,

In 2013 heeft het Steunpunt tot bestrijding van armoede met de steun van de minister voor Bijzondere Jeugdzorg van de Federatie Wallonië-Brussel een diepgaande dialoog georganiseerd over de mogelijke acties om de band tussen geplaatste kinderen en ouders te behouden en te versterken. Dit gebeurde aan de hand van een uitwisseling van ervaringen van beroepskrachten en gezinnen. Naast een uitvoerig verslag¹¹, een pedagogische handleiding, werd ook een video gemaakt die in alle arrondissementen werd vertoond.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft ook een advies opgesteld over de wet tot invoering van een statuut voor pleegzorgers¹², voordat de wet werd aangenomen op 17 maart 2017. Het advies werd overhandigd aan de Voorzitter en leden van de Commissie Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. In het kader van zijn wettelijke opdrachten, heeft het Steunpunt zich afgevraagd hoe het wetsvoorstel al dan niet zou kunnen bijdragen aan een betere effectiviteit van het recht op bescherming van het gezinsleven en in het bijzonder aan een van zijn wezenlijke elementen, namelijk het behoud van de band tussen ouders en hun geplaatste kinderen. In dit perspectief leek het invoeren van de mogelijkheid van een min of meer gedeeltelijke overdracht van de ouderlijke macht aan pleegzorgers in het Burgerlijk Wetboek geen gepast antwoord. Deze mening werd ook gedeeld door een breed gedragen beweging van netwerken en verenigingen waarin mensen in armoede het woord nemen.¹³ Ondertussen heeft het Grondwettelijk Hof het artikel 10 van deze wet vernietigd, omdat het op onevenredige wijze afbreuk deed aan het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de ouders en van het geplaatste kind.¹⁴

De herziening van deze wet werd overigens ook aanbevolen door het VN-Kinderrechtencomité in zijn Conclusies over de 5de en 6de Periodieke Verslagen van België, *“with a view to reinforcing the position of parents whose child has been placed in foster care and ensure the right of the child to maintain personal relations and direct contact with both parents on regular basis, if in his or her best interests”*.¹⁵

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting; Baudart Liliane, De Boe Françoise en Noël Delphine. Agora, un dialogue fécond pour l’effectivité des droits. In: Daoût François, Rigaux Marie-Françoise (Eds.), *Le droit face aux pauvres / Recht tegenover armen*. À l’occasion de l’accession à l’honorariat du juge Jean-Paul Snappe / Ter gelegenheid van de toetreding tot het honorariaat van rechter Jean-Paul Snappe, Die Keure, Brugge, 2020, p. 135-150.

¹¹ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2013). [Familles pauvres: soutenir le lien dans la séparation](#). Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, met steun van de Franse Gemeenschap.

¹² [Advies van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting over het wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek tot invoering van een statuut voor pleegzorgers \(DOC 54 0697/006\)](#), 10 januari 2017.

¹³ [Gezamenlijk persbericht van 15 november 2017](#) van ATD Vierde Wereld, Le Forum-Bruxelles contre les inégalités, RWLP, Netwerk tegen Armoede, BAPN en Luttes, Solidarités, Travail.

¹⁴ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, [samengevat op de website van het Steunpunt tot bestrijding van armoede](#).

¹⁵ Hier te raadplegen: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fBEL%2fCO%2f5-6&Lang=en, p. 6.

II.2. WETTELIJK KADER: ARTIKEL 8 EVRM¹⁶

Het leidend motief bij de werkzaamheden van het Steunpunt tot bestrijding van armoede is dat armoede wordt beschouwd als een schending van grondrechten. Het bestrijden van armoede verloopt dus via het herstel van de uitoefening van de rechten van de mens. Daarom werd gekozen om onderzoek te doen naar de mensenrechtelijke bescherming van de band tussen ouder en kind in situaties van armoede. Een onderzoek naar de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) is daartoe uiterst geschikt. Het Hof beoordeelt immers al meer dan 30 jaar plaatsingssituaties in de context van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).

Voor de lezers die weinig vertrouwd zijn met dit verdrag, het toezichtsmechanisme en de relevantie voor de lidstaten, waaronder België, geven we graag een woordje uitleg.

Het EVRM is een mensenrechtenverdrag binnen de Raad van Europa. Het is bindend voor alle 47 lidstaten, waaronder België, en bevat verschillende burgerlijke en politieke rechten, zoals bijvoorbeeld een verbod op foltering, het recht op leven of het recht op een eerlijk proces. De focus van dit cahier ligt echter op artikel 8 EVRM, dat de eerbiediging van het privé-, familie- en gezinsleven beschermt.

Artikel 8 EVRM is geen absoluut recht. In de eerste regel staat het principe, maar in de tweede regel wordt duidelijk dat uitzonderingen mogelijk zijn. Er zijn drie voorwaarden om af te wijken van het principe: de uitzondering moet bij wet voorzien zijn, één van de opgesomde doelen nastreven en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving.

ARTIKEL 8 EVRM - RECHT OP EERBIEDIGING VAN PRIVÉ-, FAMILIE- EN GEZINSLEVEN

- 1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.*
- 2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.*

Het Hof bouwde over de jaren heen een uitgebreide rechtspraak uit over de toepassing van artikel 8 EVRM, zo ook over de toepassing ervan in situaties van plaatsing. Uit artikel 8 EVRM vloeien niet enkel negatieve verplichtingen voort. Op de staat rusten ook positieve verplichtingen om het recht op

---

¹⁶ Deze informatie is voornamelijk te vinden in het [EVRM](#) zelf, alsook in de [Rules of Court](#) over het EHRM. Bijkomende informatie is hier gebaseerd op S. SMIS, C. JANSSENS, S. MIRGAUX EN K. VAN LAETHEM, *Handboek mensenrechten – De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 224-295.

respect voor het familieleven te verzekeren. Een verdragsstaat moet zich er in de eerste plaats van weerhouden om zich te mengen in het familieleven. Ten tweede moet de staat er op actieve wijze voor zorgen dat het recht op respect voor het familieleven van zijn burgers gewaarborgd wordt. Er wordt met andere woorden verwacht dat lidstaten in bepaalde gevallen de plicht hebben om zich van iets te onthouden. In andere gevallen wordt net verwacht dat ze actief gaan ingrijpen om de rechten van de burger te garanderen.

Het toezichtsmechanisme bij het EVRM is het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM).¹⁷ Het Hof is samengesteld uit 47 rechters, elk afkomstig uit één van de lidstaten. Het Hof spreekt zich uit in arresten (of adviezen) en kan zetelen in verschillende formaties. Er is een 'eerste aanleg', waarbij de rechters alleen, met drie of met zeven kunnen zetelen, afhankelijk van de complexiteit van de klacht. De zaak kan ook verwezen worden naar de Grote Kamer, waarin 17 rechters zetelen. De verwijzing kan gelden als een soort 'hoger beroep' op een arrest van de Kamer, of wanneer zeven rechters van mening zijn dat de zaak een ernstige vraag opwerpt over de interpretatie van het verdrag.

Zowel staten als individuen kunnen een klacht neerleggen bij het Hof, maar de meeste zaken worden ingediend door individuen. Het indienen van een verzoekschrift is gratis. De Raad van Europa wou de procedure immers zo toegankelijk mogelijk maken. Ook staten of anderen die geen partij zijn in het geschil, kunnen als tussenkomende partij opgenomen worden in de procedure. Zo kunnen ook mensenrechtenorganisaties tussenkomen en enkele opmerkingen meegeven. De procedure bestaat in grote lijnen uit drie verschillende fases.

Ten eerste is er de beslissing over de ontvankelijkheid. Er wordt dan onder andere onderzocht of de interne rechtsmiddelen uitgeput zijn. De burger van een lidstaat moet namelijk gepasseerd zijn langs alle relevante nationale rechtbanken zonder dat de vermeende schending werd rechtgezet. Er wordt immers aangenomen dat de nationale rechter het best geplaatst is om te oordelen over de rechten van de nationale onderdanen.

Ten tweede is er de poging tot minnelijke schikking. Dan bereiken beide partijen een overeenkomst zonder dat het Hof de zaak ten gronde moet onderzoeken. Het slachtoffer krijgt daarbij een compensatie van de staat, die kan bestaan uit een financiële tegemoetkoming, strafvermindering, wetswijzigingen enzovoort.

De derde fase is de beslissing ten gronde. Het Hof kan daarbij verschillende zaken ondernemen: onderzoek van de schriftelijke bewijzen, ondervragen van deskundigen, vertegenwoordigers van ngo's uitnodigen en eventueel een bezoek ter plaatse verrichten. Het Hof is ook bevoegd om voorlopige maatregelen op te leggen, bedoeld om onherstelbare schade te voorkomen. Het kan enkel worden opgelegd in dringende gevallen en er zal moeten aangetoond worden dat er al op het eerste zicht sprake is van een schending. Een voorbeeld in de context van plaatsing is het bevelen van

---

¹⁷ Voor 1994 was er ook sprake van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens. Oorspronkelijk werd er immers een dubbele analyse gedaan van de zaak, eerst een volledige analyse door de Commissie en daarna nog eens opnieuw door het Hof. Sinds 1994 is deze dubbele controle weggewerkt (protocol 11).

contactsessies, zodat de band tussen ouder en kind niet onherroepelijk verloren gaat door het verstrijken van de tijd. Wanneer het onderzoek ten gronde afgerond is, velt het Hof zijn uitspraak in een arrest. Deze arresten zijn bindend voor de lidstaten en openbaar. Controle op de uitvoering gebeurt door het Comité van Ministers binnen de Raad van Europa.

Een veroordeling van de lidstaat heeft niet alleen gevolgen voor het slachtoffer. Ze werkt ook indirect door in het nationale recht. De rechtspraak van het Hof geniet een grote autoriteit op het vlak van de interpretatie van een bepaald recht.¹⁸ De nationale rechters houden rekening met de principes die het Hof ontwikkelt. Dit geldt in het bijzonder voor de hogere rechtbanken, die in principe nooit de rechtspraak van het EHRM tegenspreken. De rechtspraak is ook van invloed op de democratische wetgever, die regelmatig zijn wetten aanpast aan de evolutie van deze rechtspraak (dit is het geval voor België, al vele jaren en op aanzienlijke wijze, voor het familierecht). De rechtspraak die hier geanalyseerd wordt moet bijgevolg een inspiratie vormen voor advocaten en voor al wie bezig is met de problematiek van plaatsing en het behoud van de band.

Tot slot valt er nog te wijzen op het feit dat het Hof zelf inspiratie kan halen uit andere mensenrechteninstrumenten. Voor wat de plaatsing van kinderen betreft, kan het Hof in zijn argumentatie bijvoorbeeld verwijzen naar het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind.¹⁹ Ook relevant in de context van bescherming van familiebanden is het herziene Europees Sociaal Handvest en de interpretatie ervan door het Europees Comité voor sociale rechten. Net als in het geval van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind leidt dit niet tot rechtspraak als zodanig, maar tot aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek van nationale rapporten.²⁰

---

¹⁸ A. PALANCO, *Le précédent dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme*, Bruxelles, Bruylant, 2019, p. 562, n°876 in het bijzonder verwijzend naar : EHRM 9 juni 2009, nr. [33401/02](#), Opuz / Turkije, § 163 : "In carrying out this scrutiny, and bearing in mind that the Court provides final authoritative interpretation of the rights and freedoms defined in Section I of the Convention, the Court will consider whether the national authorities have sufficiently taken into account the principles flowing from its judgments on similar issues, even when they concern other States."

¹⁹ Zie bijvoorbeeld EHRM 22 maart 2018, [n. 72204/14](#), Wetjen e.a. / Duitsland.

²⁰ Voor een overzicht van de belangrijkste bevindingen van het Europees Comité voor sociale rechten, zie : Raad van Europa : Europees Comité voor sociale rechten, [Digest of the case law of the european committee of social rights, Europees Comité voor sociale rechten](#), december 2018, p. 170.

II.3. METHODE VOOR HET SELECTEREN VAN ARRESTEN

De zoektocht naar de rechtspraak van het EHRM gebeurde via de HUDOC database²¹. Deze voorziet onder andere toegang tot de arresten van de Kamer en de Grote Kamer.

In een eerste fase werden verschillende zoekopdrachten uitgevoerd, met als doel een selectie na te streven die zo exhaustief mogelijk is en zonder beperkingen in de tijd. Daarbij werd steeds gefilterd op “*judgments*” en “*article 8*”.

Voor een eerste algemene zoekopdracht werden de termen “*placement*” en “*child*” gebruikt. Deze leverde 361 resultaten op.

Volgende zoekopdrachten gebeurden aan de hand van termen die de persdienst van het Hof hanteert in zijn eigen documenten. Zo beschikt deze dienst over verschillende *factsheets*, die belangrijke arresten bundelen per thema. In de Engelstalige factsheet over ouderlijke rechten²² worden plaatsingsbeslissingen gecategoriseerd onder “*taking of children into care*”. Het gebruik van die categorie als zoekterm leverde vervolgens 463 resultaten op. En omdat niet elke beslissing in het Engels wordt gepubliceerd, werd ook de Franstalige factsheet over ouderlijke rechten²³ geraadpleegd. Daarin worden plaatsingsbeslissingen gecategoriseerd onder “*placement des enfants*”. Deze laatste zoekopdracht leverde 168 resultaten op.

In een tweede fase gebeurde de selectie. Na het schrappen van dubbele resultaten, werd gekeken welke beslissingen effectief over plaatsing gaan. Daartoe werd telkens het feitenrelaas en het oordeel van het Hof nagelezen. Waar mogelijk werden ook de *legal summaries* van het Hof zelf geraadpleegd. Vervolgens werd gekeken welke van die beslissingen – direct of indirect - het behoud van de band behandelen. Deze selectieprocedure draaide uit op 93 arresten.

In een laatste fase gebeurde nog een controle. In zijn arresten maakt het Hof verschillende verwijzingen naar eerdere rechtspraak. Daarom werd gecontroleerd of deze verwijzingen voorkomen in onze selectie. Als dat niet het geval was werd gecontroleerd of de betreffende verwijzing een plaatsingsbeslissing betrof. Deze procedure leverde geen nieuwe resultaten op. Finaal werd nog gekeken of de rechtspraak in de factsheets terug te vinden is in de selectie. Ook dit leverde geen nieuwe resultaten op.

Een claim op volledige exhaustiviteit zou slechts van hybris getuigen; het is steeds mogelijk dat bepaalde arresten door de mazen van het net zijn geglipt. Maar we hopen alleszins dat de uitgebreide selectie een grondig inzicht kan bieden in de rechtspraak over het behoud van de band in de context van plaatsing. De lijst van 93 arresten is bijgevoegd als annex. Deze lijst werd tot en met maart 2021 geactualiseerd.

²¹ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%20>

²² https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Parental_ENG.pdf;

²³ https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Parental_FRA.pdf

III. Bestaan van een familiale band - Beschermd belangen

Over de plaatsing van kinderen en het behoud van de band met de ouders, heeft het Hof door de jaren heen een uitgebreide lijst aan algemene principes ontwikkeld. Deze algemene principes werden onlangs nog vrij omvattend opgesomd in de zaak **Strand Lobben e.a./Noorwegen (Grote Kamer)**²⁴. Liever dan ze hier al in hun geheel op te sommen zonder de nodige context, wensen we de principes te verspreiden over de verschillende hoofdstukken en ze daar te voorzien van de relevante rechtspraak. De eerste principes die hier besproken worden betreffen de basis voor al wat volgt. Ze geven antwoord op de vraag wie en wat er bescherming geniet onder artikel 8 EVRM.

III.1. HET BESTAAN VAN EEN BAND TUSSEN HET KIND, DE OUDERS EN ANDERE VERWANTEN

PRINCIPE

Artikel 8 EVRM beschermt het *familieleven*. Maar wat wordt onder die term begrepen? Vanaf welk moment is er sprake van een familiale band?

Volgens het Hof is de bescherming van het *familieleven* uiteraard niet beperkt tot wat zich afspeelt binnen huwelijksrelaties. Het Hof kijkt namelijk naar de band die *de facto* aanwezig is. Het bestaan of niet bestaan van *familieleven* is in essentie een feitenkwestie die zal afhangen van nauwe persoonlijke banden. Het omvat alleszins de band tussen een persoon en zijn of haar kind, ongeacht of dit kind voortkomt uit een huwelijk of niet. Meestal zal samenwoning een vereiste zijn om van zo'n relatie te spreken, maar uitzonderlijk kunnen andere factoren er ook op wijzen dat een relatie voldoende bestendigheid vertoont om te spreken van een familiale band.²⁵

Let wel, dit betreft louter het bestaan van een band. In deze fase kijkt het Hof dus of er sprake is van een band tussen ouder en kind en bijgevolg van *familieleven*. Als dat het geval is, wordt die relatie beschermd onder artikel 8 EVRM. Als dat niet het geval is, valt er niets te beschermen onder artikel 8 EVRM.

In deze fase wordt dus nog niet de vraag gesteld of er een schending is of niet. Al is er nog een kanttekening. De sterkte van de band die hier vastgesteld wordt, heeft gevolgen voor de mate waarin de relatie beschermd wordt. Waar de band zeer beperkt is, zal de bescherming die artikel 8 EVRM biedt minder hard doorwegen.²⁶

²⁴ EHRM 10 september 2019, N° [37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer)

²⁵ EHRM 17 januari 2012, n. [1598/06](#), Kopf & Liberda /Oostenrijk, §35; EHRM 13 januari 2009, n. [33932/06](#), Todorova/Italië, §53.

²⁶ Zie bijvoorbeeld: EHRM 28 oktober 2010, n. [52502/07](#), Aune / Noorwegen; EHRM 26 september 2013, n. [4962/11](#), Zambotto Perrin /Frankrijk.

TOEPASSING

- Ouders

Het Hof stelt vrij snel een band vast die bescherming geniet onder artikel 8 EVRM. Enkele voorbeelden over een zeer fragiele band tussen ouder en kind maken dit duidelijk.

Todorova/Italië²⁷

Wanneer mevrouw Todorova bevalt van een tweeling, erkent ze de kinderen niet als de hare en verzoekt ze om haar anonimiteit te garanderen. Wel vraagt ze tijd om te reflecteren over haar beslissing en laat ze intussen toe dat de kinderen geplaatst worden bij een familie. Na de plaatsing worden de kinderen ook vrijgegeven voor adoptie. Mevrouw Todorova vraagt daarop om de opschorting van de adoptieprocedure, maar dit wordt geweigerd. Enkele maanden later wenst ze de kinderen te erkennen als de hare. Dit blijkt echter niet meer mogelijk voor kinderen die vrijgegeven zijn ter adoptie en met het oog daarop al geplaatst zijn. Wanneer de zaak voor het Hof komt, meent de overheid dat er geen sprake is van een echte band die bescherming geniet onder artikel 8 EVRM.

Het Hof vat de situatie samen door te stellen dat mevrouw Todorova haar kinderen niet erkend heeft en nooit een familiale eenheid met hen heeft gevormd. Maar het Hof ziet andere elementen die het bestaan van een familiale band bevestigen. Zo verzocht mevrouw Todorova vier dagen na de bevalling een ontmoeting met de kinderen. Bovendien heeft ze twee maanden later bij de jeugdrechtbank een verzoek om opschorting van de adoptieprocedure ingediend. Die aanvraag werd afgewezen omdat de kinderen voor adoptie waren geplaatst. Maar het Hof kan niet ontkennen dat mevrouw Todorova belangstelling toonde voor haar kinderen. Het Hof kan evenmin uitsluiten dat er een mogelijke relatie tussen haar en haar kinderen was ontstaan als zij de gelegenheid had gehad om haar keuze voor de rechter te betwisten.

X./Kroatië²⁸

Een tweede voorbeeld is de zaak *X./Kroatië*. De zaak betreft een vrouw die lijdt aan paranoïde schizofrenie en verslaafd is aan opiaten. Haar tweejarige dochter wordt daarom eerst geplaatst bij de grootmoeder, en vervolgens in een kindertehuis. Uiteindelijk wordt het kind opgegeven ter adoptie. Wanneer de zaak voor het Hof komt, werpt de overheid op dat artikel 8 EVRM niet van toepassing is. De relatie tussen de vrouw en haar dochter zou in die mate verergerd zijn, dat het niet langer representatief is voor een familieleven. Louter een bloedband zou hier niet voldoende zijn om nog van een echte band te kunnen spreken.

Het Hof volgt die redenering niet en meent dat er wel degelijk sprake is van een band die het bestaan van een familieleven aantoont. Zo leefde de vrouw ongeveer twee jaar samen met haar dochter, van bij haar geboorte tot aan de plaatsing van het kind. Bovendien bleef de moeder haar kind bezoeken

²⁷ EHRM 13 januari 2009, n. [33932/06](#), Todorova/Italië

²⁸ EHRM 17 juli 2008, n. [11223/04](#), X./Kroatië

(op regelmatige basis volgens de vrouw; tweemaandelijks volgens de overheid). Dat wijst volgens het Hof ontegensprekelijk op het bestaan van een band.

Zambotto Perrin/Frankrijk²⁹

De voorgaande voorbeelden betreffen zaken waarin de overheid betwist dat er sprake is van een band die bescherming geniet onder artikel 8 EVRM. Maar in de meeste gevallen aanvaardt ook de overheid dat die band er is, zelfs in extremere situaties.³⁰ Deze zaak is daar een uitstekend voorbeeld van. Mevrouw Zambotto Perrin bevalt van een dochter in anonimiteit, waardoor het kind niet erkend wordt. Het wordt meteen geplaatst bij een pleeggezin. Na een paar maanden erkent ze het kind dan toch, maar haar situatie is allesbehalve stabiel. Mevrouw Zambotto Perrin heeft last van depressies en zelfmoordgedachten, en wordt verschillende malen opgenomen in een psychiatrische kliniek. In die periode is er af en toe contact met haar dochter, maar als moeder toont ze weinig interesse. Uiteindelijk wordt het kind verlaten verklaard en gaat het ouderlijk gezag over op de diensten voor jeugdzorg.

Hier wordt niet betwist dat er een familiale band is die bescherming geniet onder artikel 8 EVRM. De zaak is wel een illustratie van de kanttekening die hierboven werd aangehaald: de sterkte van de band heeft gevolgen voor de mate waarin men bescherming geniet onder artikel 8 EVRM. Het Hof merkt hier immers op dat de familiale band in deze zaak kan beschreven worden als flinterdun. Daardoor stelt het Hof dat de overheid in zo'n situatie over een grote appreciatiemarge beschikt.

K.A.B. / Spanje³¹

De zeer fragiele band van een vader met zijn zoon wordt hier niet expliciet bevestigd, maar het Hof sluit het bestaan van de band ook niet uit. Het Hof stelt bovendien dat er op zijn minst sprake moet zijn van de bescherming onder artikel 8 EVRM van het privéleven van de vader. De feiten zijn als volgt: de heer K.A.B. heeft de Nigeriaanse nationaliteit en is sinds 2001 naar Spanje geëmigreerd met zijn partner en hun eenjarige zoon. Zijn partner wordt uit Spanje gedeporteerd, zonder haar baby. Het kind wordt opgevangen door vrienden van het koppel, aangezien de heer K.A.B. zich om beroepsredenen in een andere stad bevond. Iets later wordt het kind verlaten verklaard en in een kindertehuis geplaatst. De man is het niet eens met de plaatsing en beweert de biologische vader van het kind te zijn. Hij wil daarvoor een vaderschapstest ondergaan, maar kan deze niet betalen. Bij gebrek aan meer nieuws van de man, wordt het kind in een pleeggezin geplaatst en wordt een adoptieprocedure opgestart. Enkele jaren later wordt zijn biologische vaderschap erkend, maar stelt de nationale rechtbank dat zijn toestemming voor de adoptie niet noodzakelijk was, aangezien zijn

²⁹ EHRM 26 september 2013, n. [4962/11](#), Zambotto Perrin

³⁰ Zie bijvoorbeeld ook: EHRM 30 oktober 2018, n. [40938/16](#), S.S. / Slovenië

³¹ EHRM 10 april 2012, n°[59819/08](#), K.A.B. / Spanje

ouderlijk gezag terecht ontnomen was. De rechtbank baseert zich met name op het feit dat hij slechts kort bij het kind had gewoond, dat hij sinds 2001 geen enkele actie heeft ondernomen om te bewijzen dat hij belangstelling toont voor het welzijn van het kind en dat hij twee jaar heeft gewacht om de erkenning van het vaderschap aan te vragen.

Volgens het Hof betreft deze zaak de relatie tussen een buitenechtelijk geboren kind en de biologische vader. Het ontbreken van familiebanden tussen de heer K.A.B. en zijn zoon is niet geheel toe te schrijven aan hemzelf, aangezien hij zijn zoon sinds de uitzetting van de moeder niet meer heeft gezien. De door hem verrichte formaliteiten zijn, gelet op zijn precaire situatie, voldoende om aan te tonen dat hij het kind wilde terugkrijgen. Het kan niet worden uitgesloten dat zijn voornemen om opnieuw contact te maken met zijn zoon onder de bescherming van het "gezinsleven" valt. Hoe dan ook, de beslissingen van de Spaanse rechter, die elk contact of elke mogelijkheid tot hereniging met zijn zoon weigert, vormen een inmenging in zijn recht op eerbiediging van ten minste zijn privéleven.³²

- *Andere verwanten*

De familiale band die bescherming geniet onder artikel 8 EVRM is niet beperkt tot de relatie tussen ouders en hun kinderen. Onze brede verzameling aan rechtspraak maakt duidelijk dat het begrip *familie* in een ruime zin moet begrepen worden. Ook de band met broers en zussen, grootvaders en grootmoeders, en nonkels en tantes kan bescherming genieten.

Zo zijn er verschillende arresten waarin een familiale band wordt vastgesteld tussen grootouders en een kleinkind dat geplaatst is.³³ Grootouders kunnen volgens het Hof immers een belangrijke rol spelen in het familielevens van een kind. Hetzelfde geldt ook voor een broer of zus.³⁴

- *Pleeggezin*

Ook tussen het pleeggezin en een geplaatst kind kan een familiale band ontstaan die beschermd wordt door artikel 8 EVRM. Twee arresten worden daartoe uitgelicht.

Kopf & Liberda/Oostenrijk³⁵

Een kind wordt op tweejarige leeftijd bij een pleeggezin geplaatst en leeft er voor een periode van bijna vier jaar. In die periode proberen de pleegouders het voogdijschap te verkrijgen en het kind te adopteren. In de verschillende beslissingen van de Oostenrijkse rechtbanken wordt telkens benadrukt

³² Voor een gelijkaardige argumentatie, maar dan in de context van een vrijwillige adoptie, zie: EHRM 13 oktober 2014, n° [31021/08](#), I.S. / Duitsland.

³³ EHRM 9 juni 1998, n° [22430/93](#), Bronda /Italië; EHRM 27 april 2000, n. [25651/94](#), L./Finland; EHRM 13 juli 2000, n° [39221/98 – 41963/98](#), Scozzari & Giunta/Italië (GK); EHRM 14 januari 2020, n° [21052/18](#), Terna / Italië

³⁴ EHRM 21 november 2006, n. [10427/02](#), Roda & Bonfatti/Italië; EHRM 21/10/2008, n° [19537/03](#), Clemeno e.a./Italië

³⁵ EHRM 17 januari 2012, n. [1598/06](#), Kopf & Liberda / Oostenrijk

dat de pleegouders oprechte bezorgdheid tonen voor het welzijn van het kind. Bovendien wordt ook benadrukt dat de emotionele band die in deze periode tussen hen ontstaat gelijkaardig is aan de band tussen ouders en kinderen. Op basis van die overwegingen besluit het Hof dat de relatie tussen de pleegouders en het kind bescherming geniet onder artikel 8 EVRM.

V.D./Rusland³⁶

Deze zaak betreft de plaatsing van R., een Russische jongen die geboren is met ernstige aangeboren ziekten. Zijn ouders weten niet hoe ze voor hem moeten zorgen. Daardoor wordt hij gedurende negen jaar onder de zorg van een pleegmoeder geplaatst – de eerste acht jaar is dat zonder contact met de biologische ouders. Tijdens deze periode verlenen de biologische ouders wel financiële steun, alsook zorgen ze voor, onder andere, medicijnen en voedsel. Daarna stabiliseert de gezondheidstoestand van R. en keert het kind, na verschillende procedures, terug bij zijn natuurlijke ouders. Zowel de pleegmoeder en haar partner, als hun andere pleegkinderen wensen bezoekrecht, maar dit wordt geweigerd. Naar Russisch recht kunnen enkel familieleden een dergelijk verzoek indienen.

Wanneer de zaak voor het Hof komt, werpt Rusland op dat er enkel sprake was van een familieleven tussen het kind en het pleeggezin gedurende de periode van negen jaar. Zodra het kind terug was bij zijn natuurlijke ouders, was die band er niet meer.

Het Hof volgt die redenering niet. Hoewel het pleeggezin geen biologische band heeft met R., zijn er andere elementen die duiden op een familiale band. Zo verbleef het kind namelijk de eerste negen jaar van zijn leven in de zorg van de pleegmoeder. In die periode nam zij volledig de rol op van een moeder ten opzichte van een kind. De andere pleegkinderen leefden samen met R. voor periodes die variëren van één jaar tot zeven jaar. Deze diepe persoonlijke banden werden ook, samen met de rol van de pleegmoeder, erkend door de nationale rechtbanken. In die omstandigheden is wel degelijk sprake van een familieleven dat bescherming geniet onder artikel 8 EVRM.

III.2. BELANGEN BESCHERMD DOOR ARTIKEL 8 EVRM

Zowel de belangen van de ouders als de belangen van het kind worden beschermd door artikel 8 EVRM. Maar wat als de belangen van het kind en die van de ouders met elkaar conflicteren? Dan vereist artikel 8 EVRM dat de binnenlandse autoriteiten een *fair balance*-test doen. Bij die test kijkt men in het bijzonder naar de belangen van het kind. Deze kunnen, afhankelijk van hun aard en ernst, de belangen van de ouders opheffen.³⁷ Dat is vrij abstract, maar het Hof biedt gelukkig meer informatie over deze belangenafweging.

Over de bescherming van het gezinsleven van kinderen heerst volgens het Hof een brede consensus, ook in internationaal recht. In alle beslissingen over kinderen primeren hun belangen. In beslissingen over plaatsing en contactbeperkingen gaat het welzijn van het kind voor op alle andere

³⁶ EHRM 9 april 2019, N°[72931/10](#), V.D. / Rusland

³⁷ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §206.

overwegingen.³⁸ Tegelijkertijd moet er oog zijn voor de eenheid van het gezin en gezinshereniging wanneer gezinsleden van mekaar gescheiden worden. Dat zijn inherente overwegingen bij het recht op bescherming van het familieleven. Wanneer men dit recht beperkt – zoals ingeval van een plaatsing – dan rusten er positieve verplichtingen op de autoriteiten. Zij moeten namelijk zo snel mogelijk maatregelen nemen om de gezinshereniging mogelijk te maken.³⁹

Eenzijds is het in het belang van het kind om de band met de familie te behouden. Die band verbreken betekent immers dat het kind elke band verliest met zijn afkomst (*roots*). Uitzonderingen zijn mogelijk wanneer de familie bijzonder ongeschikt blijkt te zijn. Maar in het algemeen kan een familiale band slechts verbroken worden in zeer uitzonderlijke omstandigheden. Bovendien moet alles in werking worden gesteld om persoonlijke relaties te behouden en, zo mogelijk, om het gezin te ‘reconstrueren’. Anderzijds is het ook duidelijk in het belang van het kind dat het zich kan ontwikkelen in een stabiele omgeving. Bovendien heeft een ouder niet het recht onder artikel 8 EVRM om de band te behouden wanneer deze de gezondheid en de ontwikkeling van het kind schade berokkent.

Het Hof wijst in deze context naar een belangrijke internationale consensus: in principe zal een kind niet gescheiden worden van zijn ouders tegen hun wil in. Maar van dit principe kan afgeweken worden als de scheiding wordt beslist door competente autoriteiten die onderhevig zijn aan rechterlijke controle, gebeurt in overeenstemming met de wet en procedures, en als de scheiding noodzakelijk is voor de belangen van het kind. Daarbij komt nog dat de lidstaten een plicht hebben om praktisch toegankelijke en effectieve procedurele bescherming te bieden ter bescherming van de rechten van het kind, en erop toe te zien dat de procedures ook worden nageleefd.⁴⁰

Voor de vaststelling van de belangen van het kind en de beoordeling van de proportionaliteit van een bepaalde maatregel, zullen de nationale rechtbanken een aantal factoren moeten afwegen. Het Hof heeft zelf nooit een volledige lijst van dergelijke factoren opgesteld, die naar gelang van de omstandigheden kan variëren. Maar in één van zijn arresten verwijst het Hof naar een overzicht van factoren dat het Verenigd Koninkrijk hanteert bij de beoordeling van een plaatsing met het oog op adoptie. In het bijzonder is het Hof van mening dat de nationale rechter - bij het bepalen van het belang van een kind en bij de beoordeling van de noodzaak van een voorgestelde maatregel in het kader van een plaatsingsprocedure - moet aantonen dat hij onder meer rekening heeft gehouden met de leeftijd, de maturiteit en de wensen van het kind, de waarschijnlijke gevolgen voor het kind van het verbreken van de band met zijn oorspronkelijke gezin en de relatie die het kind met zijn familieleden heeft.⁴¹

---

³⁸ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §204.

³⁹ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §205.

⁴⁰ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §207.

⁴¹ EHRM 13 maart 2012, nr. [4547/10](#), Y.C./Verenigd Koninkrijk, §135.

IV. Appreciatiemarge van lidstaten

IV.1. VERSCHIL TUSSEN LANDEN

Een factor van invloed bij de concrete beoordeling van plaatsingsmaatregelen betreft de nationale context. Het Hof houdt in principe rekening met de variaties tussen de lidstaten in opvattingen over de wenselijkheid van een tussenkomst door publieke autoriteiten. Die opvattingen hangen af van verschillende factoren, zoals tradities die verband houden met de rol van de familie, met interventies door de overheid in familiale aangelegenheden, en met de beschikbaarheid van middelen voor maatregelen in deze context. Niettemin is de overweging van wat in het belang is van het kind cruciaal. Ook houdt het Hof er rekening mee dat de nationale autoriteiten het voordeel hebben van direct contact met alle betrokkenen. Dit meestal op het moment in de tijd dat de plaatsingsmaatregelen worden overwogen, of net nadat ze zijn genomen. Uit deze overwegingen volgt dat het Hof zich niet in de plaats stelt van de nationale autoriteiten in de uitoefening van hun verantwoordelijkheden in deze context. Wel maakt het Hof een kritische beoordeling onder het EVRM van de beslissingen die de nationale autoriteiten nemen in de uitoefening van hun appreciatiemarge (beoordelingsvrijheid).⁴²

IV.2. PLAATSING OP ZICH EN VERDERE BEPERKINGEN

De appreciatiemarge voor nationale autoriteiten zal variëren naargelang de aard van de problemen en de ernst van de belangen die op het spel staan. Enerzijds is er het belang om een kind te beschermen tegen een situatie die wordt beschouwd als een serieuze dreiging voor de gezondheid en ontwikkeling van dat kind. Anderzijds is er de intentie om het gezin te herenigen zodra dit mogelijk is. Het Hof ziet daarom een verschil tussen de beoordeling over de plaatsing op zich en de beoordeling van de maatregelen erna.

Wat de noodzakelijkheid van een plaatsing op zich betreft, aanvaardt het Hof dat de autoriteiten over een grote appreciatiemarge beschikken. Maar deze appreciatiemarge is niet grenzeloos. Het Hof verwijst daarvoor naar arresten waar het naging of de autoriteiten, voordat ze het kind plaatsten, eerst hadden geprobeerd om minder drastische maatregelen te nemen – ondersteunend of preventief – en of deze maatregelen succesvol waren.

Voor verdere beperkingen past het Hof een meer strikt toezicht toe. Voorbeelden zijn beperkingen op het toegangsrecht van ouders, alsook wettelijke waarborgen die een effectieve bescherming voorzien van het recht op familielevens van zowel de ouders als de kinderen. Deze verdere beperkingen houden een gevaar in zich, namelijk dat de familiale relaties tussen ouders en een jong kind worden beknot.⁴³

Dat het principe van een appreciatiemarge niet altijd tot eensgezindheid leidt, blijkt uit de *separate opinions* (afzonderlijke meningen) van bepaalde rechters bij een tiental arresten. Beslissingen van het Hof worden immers bij gewone meerderheid genomen, en rechters hebben het recht om hun

⁴² EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §210.

⁴³ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §211.

persoonlijke mening toe te voegen aan een arrest.⁴⁴ Ze kunnen dan kiezen om de beslissing van het Hof anders te benaderen, hoewel ze akkoord gaan met de conclusie (*concurring opinion*) of de beslissing aan te vechten (*dissenting opinion*).⁴⁵ In bepaalde gevallen wensen enkele rechters dat het Hof een strengere controle uitoefent op de lidstaten.⁴⁶ Maar in de meeste gevallen is de oproep in deze *separate opinions* om net meer speelruimte te geven aan de lidstaten. Ze vragen dat het Hof geen gewone, hogere beroepsinstantie wordt en menen dat de lokale autoriteiten beter geschikt zijn om bepaalde zaken te beoordelen.⁴⁷

---

⁴⁴ Art. 45, lid 2 EVRM.

⁴⁵ S. SMIS, C. JANSSENS, S. MIRGAUX EN K. VAN LAETHEM, *Handboek mensenrechten – De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 291.

⁴⁶ EHRM 10 september 2000, n° [40031/98](#), Gnahoré / Frankrijk; EHRM 13 maart 2012, nr. [4547/10](#), Y.C./Verenigd Koninkrijk, §135.

⁴⁷ EHRM 25 februari 1992, n. [12963/87](#), Margareta & Roger Andersson / Zweden; EHRM 7 augustus 1996, N° [17383/90](#), Johansen/Noorwegen; EHRM 12 juli 2001, n° [25702/94](#), K. & T. / Finland (Grote Kamer); EHRM 9 mei 2003, n° [52763/99](#), Covezzi en Morselli; EHRM 21 juni 2007, n. [23499/06](#), Havelka e.a./Tsjechië; EHRM 06 oktober 2015, n. [58455/13](#), N.P./ Moldavië; EHRM 30 oktober 2018, n. [40938/16](#), S.S. / Slovenië; EHRM 10 september 2019, N° [37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer)

V. Maatregelen voor het behoud van de band tussen ouder en kind

Dit deel vormt de essentie van het cahier. Hier wordt de focus gelegd op een belangrijk principe bij de plaatsing van een kind, namelijk dat een plaatsing moet worden beschouwd als een tijdelijke maatregel. Een plaatsing moet worden stopgezet zodra dit mogelijk is. Bovendien moeten alle maatregelen die ermee verband houden in overeenstemming zijn met het ultieme doel om ouder en kind te herenigen.

In het kader van dit principe komen verschillende zaken aan bod: het concept van ‘tijd’ (V.2.), de contactregimes tussen ouder en kind (V.3.), de procedurele waarborgen bij een plaatsing (V.4.), en de beoordeling van verdergaande maatregelen (V.5.). Maar eerst zoomen we in op de plaatsingssituaties zelf. Een plaatsing is op zich al een verbreking van de band tussen ouder en kind. Het loont dus de moeite om te kijken welke situaties volgens het Hof aanleiding kunnen en mogen geven tot een plaatsing.

V.1. ACHTERGROND BIJ PLAATSINGSBESLISSINGEN

Elke zaak is anders en bepaalde feiten kunnen de beoordeling door het Hof een heel andere wending geven. In sommige gevallen vragen de ouders zelf om hulp, door de zorg over hun kinderen tijdelijk uit handen te geven. In andere gevallen gebeurt de plaatsing onder dwang en daar kunnen zeer uiteenlopende factoren aan ten grondslag liggen. Het verdient dan ook de moeite om de principes te vermelden die verband houden met de achtergrond van een zaak.

ARMOEDE KAN NOOIT DE ENIGE REDEN ZIJN VOOR EEN PLAATSING

In een tiental zaken beklemtoont het Hof de kansarme achtergrond van het kind als één van de voornaamste redenen voor de plaatsing zelf en de bijhorende maatregelen⁴⁸. In deze zaken wordt de band tussen ouder en kind verbroken omwille van een tekort aan financiële middelen, het gebrek aan een gepaste woning, een onduidelijke verblijfsstatus, materiële tekortkomingen etc.

Volgens het Hof kan armoede echter nooit de enige reden zijn voor de plaatsing van kinderen.⁴⁹ De vaststelling dat een kind in een meer gunstige leefomgeving zou kunnen opgroeien, is onvoldoende om een kind weg te nemen bij zijn ouders. Zo’n maatregel kan evenmin gemotiveerd worden door

⁴⁸ EHRM 21 september 2006, n. 12643/02, Moser/Oostenrijk; EHRM 26 oktober 2006, n°23848/04, Wallova & Walla/Tsjechië; EHRM 21 juni 2007, n. 23499/06, Havelka e.a./Tsjechië; EHRM 18 december 2008, n. 39948/06, Saviny/Oekraïne; EHRM 18 juni 2013, n°28775/12, RMS/ Spanje; EHRM 16 juli 2015, n°9056/14, Akkinibosun/Italië; EHRM 06 oktober 2015, n. 58455/13, N.P./ Moldavië; EHRM 16 februari 2016, n°72850/14, Soares de Melo/Portugal ; EHRM 22 juni 2017, n°37931/15, Barnea & Caldararu/Italië ; EHRM 24 oktober 2017, n°45959/11, Achim/Roemenië

⁴⁹ EHRM 24 oktober 2017, n°45959/11, Achim/Roemenië

een loutere verwijzing naar de precaire situatie van de ouders. Precaire omstandigheden kunnen immers verholpen worden door minder radicale middelen dan het verscheuren van een familie. Het Hof verwijst bijvoorbeeld naar gerichte financiële hulp en sociale begeleiding.⁵⁰

De rol van de sociale diensten bestaat er net in om personen in moeilijkheden, die niet over de nodige kennis van het systeem beschikken, te helpen. Het is hun taak hen te begeleiden en hen onder meer te adviseren over de verschillende soorten sociale uitkeringen, over de mogelijkheden om sociale huisvesting te verkrijgen of over andere middelen om hun moeilijkheden te overwinnen.⁵¹

Hier hoort wel nog een kanttekening bij voor wat betreft de appreciatiemarge bij financiële moeilijkheden. Het is niet aan het Hof om te bepalen of een familie recht heeft op een bepaalde levensstandaard op de kosten van de maatschappij. Maar het is wel iets dat op zijn minst moet besproken worden door de lokale autoriteiten en dat een discussie verdient tijdens de gerechtelijke procedures.⁵² Bovendien staat vast dat in zaken met kwetsbare personen, de autoriteiten bijzonder waakzaam moeten zijn en hen meer bescherming moeten bieden.⁵³

In deze context verwijst het Hof ook naar een aanbeveling van het Comité van Ministers van de Raad van Europa over « positief ouderschap ». Volgens deze aanbeveling moeten gezinnen in moeilijke sociaaleconomische omstandigheden speciale aandacht, meer specifieke steun en een meer doelgerichte aanpak krijgen.⁵⁴

FACTOREN DIE EEN ROL SPELEN BIJ DE BEOORDELING OVER EEN PLAATSINGSBESLISSING

Plaatsingszaken zijn zelden zo helder afgelijnd dat slechts één factor verantwoordelijk is voor het wegnemen van een kind bij zijn ouders. De rechtvaardiging daarvoor door nationale rechtbanken berust dan ook zelden louter op levensomstandigheden of materiële ontberingen. In die context worden ook de mentale gezondheid van ouders of hun emotionele, opvoedkundige onbekwaamheid aangehaald.⁵⁵

Het Hof wijst op verschillende factoren die in principe een rol zullen spelen bij de beoordeling van een plaatsingsbeslissing zelf. Uit de ruime selectie aan rechtspraak wordt duidelijk dat deze factoren ook daarna belangrijk zijn bij de beoordeling over maatregelen voor het behoud van de band. De factoren die het Hof opsomt betreffen geweld of misbruik, seksueel misbruik, emotionele tekortkomingen, en

⁵⁰ EHRM 18 december 2008, n. [39948/06](#), Saviny/Oekraïne

⁵¹ EHRM 26 oktober 2006, n°[23848/04](#), Wallova & Walla/Tsjechië; EHRM 18 juni 2013, n°[28775/12](#), RMS/ Spanje

⁵² EHRM 18 december 2008, n. [39948/06](#), Saviny/Oekraïne; EHRM 06 oktober 2015, n. [58455/13](#), N.P./Moldavië; EHRM 16 februari 2016, n°[72850/14](#), Soares de Melo/Portugal

⁵³ EHRM 16 februari 2016, n°[72850/14](#), Soares de Melo/Portugal; EHRM 22 juni 2017, n°[37931/15](#), Barnea & Caldaru/Italië

⁵⁴ EHRM 21 juni 2007, n° [23499/06](#), Havelka e.a./Tsjechië, §61

⁵⁵ EHRM 26 oktober 2006, n°[23848/04](#), Wallova & Walla/Tsjechië

een zorgwekkende gezondheidstoestand of mentale onevenwichtigheid.⁵⁶ Wat de invloed is van deze factoren zal uiteraard variëren van zaak tot zaak. Geen twee plaatsingsbeslissingen zijn dezelfde. Maar zeker seksueel misbruik en geweld krijgen bijzondere aandacht. Het is misschien belangrijk om te benadrukken dat het bespreken van zaken die handelen over bijvoorbeeld geweld, misbruik of psychische problemen allerm minst dient om een verband te leggen met armoede. Het onderzoek van deze factoren vanuit een armoedecontext betekent dus niet dat ze er inherent mee verbonden zijn of dat het één volgt uit het andere. Maar vanuit juridisch oogpunt is het interessant om ook dergelijke zaken te analyseren. Het Hof kan er immers argumenten in aanleveren die ook dienst kunnen doen in een context van armoede.

Volgens het Hof is seksueel misbruik een zeer afschuwelijk kwaad dat de slachtoffers ervan sterk verzwakt. Kinderen en andere kwetsbare personen hebben dan ook recht op bescherming door de staat, door effectieve preventie tegen dergelijke ernstige vormen van inmenging in essentiële aspecten van hun privéleven.⁵⁷ Wanneer een kind één van zijn ouders beschuldigt van seksueel misbruik, moet dit dan ook ernstig genomen worden door de sociale autoriteiten. Eén van hun belangrijkste taken bestaat er immers in om kinderen te beschermen in een kwetsbare situatie.⁵⁸

Ook geweld speelt een rol. In uitzonderlijke omstandigheden kan er zelfs een band bestaan met artikel 3 EVRM. Op staten rust namelijk een verplichting om individuen te beschermen tegen foltering of onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen. Een voorbeeld van dergelijke handelingen betreft een ouder die stokslagen toedient aan zijn kind, of kinderen die ernstig mishandeld of verwaarloosd worden.⁵⁹ In zaken waarbij zowel artikel 3 als 8 van het EVRM van toepassing is, benadrukt het Hof de relevantie van de leeftijd van de kinderen en de nood voor de kinderen om bescherming van de staat te krijgen. De nood om rekening te houden met de kwetsbaarheid van kinderen wordt ook op internationaal niveau erkend.⁶⁰

⁵⁶ EHRM 26 oktober 2006, n°[23848/04](#), Wallova & Walla/Tsjechië; zie ook EHRM 21 januari 2014, n°[33773/11](#), Zhou/Italië; EHRM 16 juli 2015, n°[9056/14](#), Akkinibosun/Italië; EHRM 13 oktober 2015, n. [52557/14](#), S.H./Italië

⁵⁷ EHRM 9 mei 2003, n°[52763/99](#), Covezzi en Morselli

⁵⁸ EHRM 08 juni 2010, n. [67/04](#), Dolhamre/Zweden

⁵⁹ Een schending van artikel 3 EVRM is gewoonlijk gelinkt aan lichamelijke kwetsuren of intens fysiek of mentaal lijden. Maar in de afwezigheid van die aspecten kan er nog steeds sprake zijn van mensonterende behandeling, wanneer dit een individu vernedert, een gebrek aan respect toont voor zijn menselijke waardigheid of aantast, of wanneer het gevoelens oproept van angst of inferioriteit die een individu moreel of fysiek kan breken. In die context verwijst het Hof ook naar het Comité voor de Rechten van het Kind van de VN, dat lijfstraffen definieert als elke straf waarbij fysieke kracht wordt gebruikt en die bedoeld is om een bepaalde mate van pijn of ongemak te veroorzaken, hoe licht ook. Het Comité benadrukt dat alle vormen van geweld tegen kinderen, hoe licht ook, onacceptabel zijn. (EHRM 22 maart 2018, n. [72204/14](#), Wetjen e.a. / Duitsland; EHRM 22 maart 2018, n. [11308/16](#), Tlapak e.a./Duitsland)

⁶⁰ EHRM 22 maart 2018, n. [72204/14](#), Wetjen e.a. / Duitsland, §74; EHRM 22 maart 2018, n. [11308/16](#), Tlapak e.a./Duitsland, §87

GEBREK AAN MEDEWERKING

In de meerderheid van de zaken gebeurt de plaatsing niet vrijwillig. Het is bijgevolg niet ondenkbaar dat de verstandhouding tussen de ouders en de sociale autoriteiten gespannen is.

In principe, stelt het Hof, is het gebrek aan medewerking van de betrokken ouder geen absoluut doorslaggevende factor. Het ontslaat de autoriteiten immers niet van hun plicht tot het nemen van maatregelen om de familiale band te behouden.⁶¹ Maar gebrek aan medewerking is wel iets waar het Hof rekening mee zal houden. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer een kind na een lange tijd kan terugkeren bij zijn gezin. Een hereniging van ouders en kinderen die een significante tijd bij een pleeggezin leefden, zal voorbereiding vereisen. Hoe die voorbereiding eruitziet zal afhankelijk zijn van de omstandigheden, maar steeds zal daarbij de actieve en begripvolle medewerking van alle partijen noodzakelijk zijn. Voor de nationale autoriteiten betekent dit dat ze hun uiterste best moeten doen om deze medewerking mogelijk te maken. Maar de opties om medewerking af te dwingen zijn beperkt, aangezien de autoriteiten ook rekening moeten houden met zowel de belangen als de rechten en vrijheden van alle partijen. Dit geldt in het bijzonder voor de belangen van de kinderen en hun rechten onder artikel 8 EVRM.⁶²

Veel zal uiteindelijk afhangen van de concrete feiten van een zaak.

BESLISSINGEN DIE ACHTERAF FOUTIEF BLIJKEN TE ZIJN

Wat als de plaatsingsbeslissing berust op foutieve veronderstellingen? Volgens het Hof zijn verkeerde beslissingen of beoordelingen door beroepskrachten niet *per se* onverenigbaar met de vereisten van artikel 8 EVRM. De autoriteiten, zowel op medisch als op sociaal gebied, hebben de plicht om kinderen te beschermen. Ze kunnen niet aansprakelijk worden gesteld telkens wanneer achteraf bewezen wordt dat de oprechte en redelijke bezorgdheid over de veiligheid van kinderen ten aanzien van hun gezinsleden, misplaatst blijkt te zijn. Hieruit volgt dat de beslissingen alleen kunnen worden onderzocht in het licht van de situatie zoals die zich voordeed aan de binnenlandse autoriteiten op het moment dat ze werden genomen.⁶³

⁶¹ EHRM 26 juli 2007, n. [35109/02](#), Schmidt/Frankrijk; EHRM 21 juni 2007, n. [23499/06](#), Havelka ea/Tsjechië

⁶² EHRM 13 juli 2000, n° [39221/98–41963/98](#), Scozzari & Giunta/ Italië (Grote Kamer), § 175; EHRM 27 november 1992, n. [13441/87](#), Olsson/Zweden (2), §90

⁶³ EHRM 14 maart 2013, n. [18734/09](#), B.B. en F.B./Duitsland, §48; EHRM 30 september 2008, n. [38000/05](#), R.K. & A.K./Verenigd Koninkrijk, §36; EHRM 31 mei 2011, n. [35348/06](#), R. & H./ Verenigd Koninkrijk, §81.

V.2. TIJD

[...] “Beslissingen kunnen onomkeerbaar blijken. Zo kan een kind dat bij zijn ouders is weggehaald en bij pleegouders is geplaatst, in de loop van de tijd met hen nieuwe banden aanknopen. Het is mogelijks niet in het belang van het kind om die nieuwe banden te verstoren, door bijvoorbeeld eerdere contactbeperkingen of -stopzetting met de ouders, ongedaan te maken. Dit is bijgevolg een domein dat een meer dan gewoonlijke bescherming vereist tegen willekeurige ingrepen.”⁶⁴

PLAATSING MOET EEN TIJDELIJKE MAATREGEL ZIJN

Een belangrijk principe is dat een plaatsing moet worden beschouwd als een tijdelijke maatregel, die moet worden stopgezet zodra dit mogelijk is. Bijgevolg moeten alle maatregelen die ermee verband houden in overeenstemming zijn met het ultieme doel om ouder en kind te herenigen. De positieve plicht tot hereniging rust op de autoriteiten van zodra de plaatsing aanvangt en zal nadien gestaag toenemen in belang. Dit wordt wel steeds afgewogen tegenover de plicht om rekening te houden met de belangen van het kind.

In zaken over plaatsing moet de deugdelijkheid van een maatregel worden beoordeeld aan de hand van de snelheid waarmee deze wordt uitgevoerd. Het verstrijken van de tijd kan immers onherstelbare gevolgen hebben voor de relaties tussen het kind en de ouder met wie het niet samenwoont.⁶⁵

Twee relevante zaken worden hier uitgelicht.

K. & T./ Finland (grote kamer)⁶⁶

K. heeft vier kinderen, waarvan twee met haar huidige partner T. Ze lijdt aan schizofrenie en is in het verleden al meerdere keren gehospitaliseerd. Naast deze mentale instabiliteit zijn er ook andere familiale moeilijkheden. Wanneer K. zwanger is van haar derde kind, wordt haar tweede kind in publieke zorg geplaatst omdat ze niet in staat blijkt voor hem te zorgen. Deze plaatsing, die bedoeld is als een kortetermijnoplossing, gebeurt met toestemming van de ouders. Zodra het derde kind geboren is, wordt het ook in publieke zorg geplaatst. Voor beide kinderen gaat het om spoedprocedures. Maar de korte termijn maakt al snel plaats voor de lange termijn. De kinderen worden geplaatst bij een pleeggezin op 120 kilometer afstand van de ouders. Bovendien gelden strenge contactbeperkingen – één begeleid bezoek per maand.

⁶⁴ EHRM 8 juli 1987, n° [9749/82W.](#)/Verenigd Koninkrijk, §62 (eigen vertaling)

⁶⁵ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §208

⁶⁶ EHRM 12 juli 2001, n°[25702/94](#), K. & T. / Finland (Grote Kamer); Zie bijvoorbeeld ook: EHRM 14 januari 2003, n. [27751/95](#), K.A./Finland.

Wanneer de zaak bij het Hof komt, zijn de maatregelen al zeven jaar van kracht. Het Hof merkt op dat er door de nationale autoriteiten werd gepeild of de ouders een band konden opbouwen met hun kinderen. Maar dat is de enige inspanning die de autoriteiten leverden in die zeven jaren. Er werd geen ernstige of langdurige inspanning gedaan om gezinshereniging mogelijk te maken. Het minimum dat van de autoriteiten kan verwacht worden, is dat zij de situatie van tijd tot tijd opnieuw onderzoeken. Zo kan nagegaan worden of er enige verbetering in de situatie van het gezin is opgetreden. De mogelijkheden tot hereniging zullen geleidelijk aan afnemen en uiteindelijk volledig verdwijnen als de biologische ouders hun kinderen helemaal niet mogen ontmoeten. Of slechts zo zelden dat er geen natuurlijke band tussen hen kan ontstaan. In plaats van hulp te bieden, waren de maatregelen hier net een belemmering voor de gezinshereniging. Opvallend volgens het Hof, is hier de buitengewoon negatieve houding van de autoriteiten. Het Hof besluit dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM, omdat geen rekening werd gehouden met eventuele positieve veranderingen in de situatie van de ouders.

Gnahoré/Frankrijk⁶⁷

Daarin toont het Hof zich een pak milder ten opzichte van de autoriteiten. Wanneer meneer Gnahoré beschuldigd wordt van mishandeling, wordt zijn jongste zoon bij een pleeggezin geplaatst. Bij gebrek aan voldoende bewijs volgt zijn vrijspraak. Desondanks blijft de plaatsing, met beperkte contactmogelijkheden, behouden.

Wanneer de zaak voor het Hof komt, zijn de man en zijn zoon al meer dan acht jaar gescheiden van elkaar. In die periode zagen ze elkaar slechts drie keer. Het gevolg volgens het Hof: de kans op hereniging is met het verstrijken van de tijd kleiner geworden, ondanks het feit dat het ouderlijk gezag behouden bleef. De jongen werd op vierjarige leeftijd geplaatst en is intussen twaalf jaar oud. Een groot deel van zijn jeugd heeft hij dus doorgebracht zonder echt contact met zijn vader. De aanpassing voor een hereniging met zijn vader is nu waarschijnlijk een te traumatische ervaring voor de jongen. In de woorden van het Hof: "een situatie die tijdelijk had moeten zijn, is permanent geworden, waardoor een onoverkomelijk obstakel gecreëerd werd voor de hereniging van de man met zijn zoon". Desalniettemin, ziet het Hof geen schending van artikel 8 EVRM. Volgens het Hof probeerden de autoriteiten een proces in gang te zetten om hereniging mogelijk te maken, maar werden ze daarbij gehinderd door het gedrag van meneer Gnahoré. Hij weigerde therapie te volgen, de enige voorwaarde om het bezoek te laten doorgaan. En in het licht van de rapporten van de experts, is het begrijpelijk dat het bezoekrecht beperkt werd. Bovendien is de man meerdere malen razend geworden tegenover de welzijnswerkers en toonde hij weinig zin tot medewerking. Wel geeft het Hof toe dat andere maatregelen konden genomen worden, zoals het aanduiden van een bemiddelaar. Dat dit nog niet gebeurd is, hoeft geen schending van artikel 8 EVRM te betekenen.

---

⁶⁷ EHRM 10 september 2000, n° [40031/98](#), Gnahoré / Frankrijk

Maar niet iedereen was het eens met het oordeel van de meerderheid. Rechters Tulkens en Loucaides schreven dan ook een scherpe *dissenting opinion*. Het Hof zou zich in deze niet mogen verschuilen achter de appreciatiemarge. Een plaatsing kan enkel gebeuren in uitzonderlijke omstandigheden en alles moet in werking worden gesteld om contact te onderhouden. Aan beide zaken is niet voldaan. De redenen voor de plaatsing gebeurden in te algemene bewoordingen en waren bijgevolg niet goed gemotiveerd. Van uitzonderlijke omstandigheden was hier dan ook geen sprake. Door de plaatsing ontstond vervolgens een proces dat zich liet kenmerken door onbegrip, vijandigheid en weerstand ten opzichte van de maatregelen. Tot op zekere hoogte houdt zo'n proces zichzelf in stand. In essentie zijn de rechters het oneens met twee belangrijke overwegingen waardoor het Hof tot zijn beslissing kwam: het gedrag van meneer Gnahoré bij de weigering tot therapie en zijn terughoudendheid om mee te werken met de sociale diensten. De rechters zijn niet van mening dat de autoriteiten voldoende hebben ondernomen, noch menen ze dat alles te wijten was aan de man zelf. De inspanning van de autoriteiten kwam neer op een uitnodiging voor psychotherapie en de organisatie van drie bezoekmomenten op een neutrale locatie. In de ogen van de rechters is dat zeer weinig moeite over een periode van zeven jaar.

GEVOLGEN VOOR GERELATEERDE MAATREGELEN

Dat een plaatsing tijdelijk moet zijn en dat het ultieme doel de hereniging van de familie is, heeft gevolgen voor gerelateerde maatregelen. Stel dat de autoriteiten niet voldoen aan deze verplichting en daardoor zelf verantwoordelijk zijn voor een familiale breuk, dan mogen ze een adoptiebeslissing nadien niet baseren op de afwezigheid van de band tussen ouders en kind. Bovendien heeft deze verplichting ook gevolgen voor de contactmogelijkheden. De band tussen familieleden en het vooruitzicht op hereniging zal immers zwakker zijn als beperkingen worden gelegd op toegankelijk en regelmatig contact.⁶⁸

Pontes/Portugal⁶⁹

Meneer en mevrouw Pontes hebben vijf kinderen. De familie wordt al even gemonitord door de autoriteiten omdat de ouders druggebruikers zijn. Na een tijd worden verschillende van hun kinderen geplaatst in een instelling. Drie van de kinderen worden geplaatst op 13 kilometer van hun ouders. Een vierde kind, P., wordt geplaatst op een afstand van 40 km. Na een bepaalde tijd verbetert de situatie van de ouders. Ze volgen een behandeling voor hun verslaving en vinden werk. De drie kinderen keren daarom terug naar de familie. Maar de plaatsing voor P. blijft behouden. De autoriteiten beweren dat het kind intussen een band heeft opgebouwd met het pleeggezin en dat de band met de ouders verdwenen is. P. wordt om dezelfde reden ook opgegeven ter adoptie.

Wanneer de zaak voor het Hof komt wordt duidelijk dat de autoriteiten nagenoeg niets ondernomen hadden om de band te onderhouden, volgens het Hof een schending van artikel 8 EVRM. De

⁶⁸ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §208.

⁶⁹ EHRM 10 april 2012, n°[19554/09](#), Pontes /Portugal

daaropvolgende adoptie kon dan ook niet gerechtvaardigd zijn. Met het argument over het ontbreken van een band – volledig te wijten aan de autoriteiten zelf – mocht hier dan ook geen rekening worden gehouden.⁷⁰

R.M.S./Spanje⁷¹

Mevrouw R.M.S. verzoekt de sociale diensten om financiële hulp vanwege haar moeilijke situatie. Op verzoek van een sociaal werker wordt echter de driejarige dochter van de vrouw weggenomen en wordt het kind als verlaten verklaard.

Het Hof merkt op dat alle beslissingen genomen zijn op basis van het rapport van de sociaal werker, zonder dat er follow-up onderzoek gebeurde. De nationale rechtbanken hebben geen onderbouwde redenen gegeven voor de verlatenverklaring. Bovendien werd de jonge leeftijd van het meisje niet in overweging genomen, noch werd rekening gehouden met de bestaande emotionele band tussen moeder en kind. En ook met het verstrijken van de tijd na de plaatsing en de gevolgen daarvan voor moeder en kind werd geen rekening gehouden.

De maatregel om het voogdijschap aan de autoriteiten te geven werd genomen op basis van de financiële situatie op het moment van het rapport. Latere veranderingen in de situatie van de moeder werden niet onderzocht. Mevrouw R.M.S. had bovendien simpelweg een tekort aan middelen. De autoriteiten konden dan ook een andere oplossing voorzien dan het opbreken van de familie, een maatregel die pas mag toegepast worden als laatste redmiddel en in zeer serieuze omstandigheden. De rol van de sociale diensten is net om personen in een situatie van bestaansonzekerheid te helpen. Enkele jaren later wordt beslist om het kind op te geven ter adoptie, louter gebaseerd op het feit dat er weinig contact was tussen moeder en kind over een periode van meerdere jaren. Het Hof merkt op dat dit gebrek aan contact net het resultaat was van de administratieve en rechterlijke beslissingen die genomen werden. Bovendien werd het alternatieve voorstel om het kind bij een grootnonkel te plaatsen, afgewezen zonder redenen.

Volgens het Hof werd mevrouw R.M.S. verplicht om aan te tonen dat ze een goede moeder was. Wanneer ze daar bewijs voor aanreikte, werd dit door de rechtbanken zonder argumenten als onvoldoende beschouwd ten opzichte van de mening van de administratieve autoriteiten.

De kwetsbaarheid van mevrouw R.M.S. op het moment van de plaatsing, kan een belangrijke rol hebben gespeeld bij het begrijpen van de situatie van het kind en haar moeder. De latere wijziging van de financiële omstandigheden van de vrouw lijkt de rechter niet in aanmerking te hebben genomen. In het vervolgrapport door de kinderbescherming werd opgemerkt dat het kind zich bijna zes jaar na de plaatsing goed thuisvoelt in haar pleeggezin, dat voldeed aan al haar materiële en emotionele behoeften. Het verstrijken van de tijd is een doorslaggevende factor geweest om elke mogelijkheid voor gezinshereniging uit te sluiten. Dit was het resultaat van de inactie van de administratieve

⁷⁰ EHRM 10 april 2012, n° [19554/09](#), Pontes /Portugal, §99

⁷¹ EHRM 18 juni 2013, n° [28775/12](#), R.M.S. / Spanje

autoriteiten in combinatie met het stilzitten van de nationale rechtbanken. Die rechtbanken vonden het namelijk niet onredelijk dat de autoriteiten zich louter op financiële redenen hadden gebaseerd voor de plaatsing van het kind. Het Hof besluit dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM.

Zie verder ook **Abdi Ibrahim/Noorwegen**⁷² en **Pedersen/Noorwegen**.⁷³

DE IMPACT VAN TIJD OP HET PROCEDURELE ASPECT

Bij de controle onder artikel 8 EVRM zal het Hof ook aandacht hebben voor het procedurele aspect. Meer informatie volgt verderop, maar hier valt al te wijzen op de tijdsfactor die daarbij een rol speelt. Het Hof zal immers kijken naar de lengte van het beslissingsproces en de gerelateerde gerechtelijke procedures. Bij plaatsingszaken bestaat namelijk het gevaar dat een procedurele vertraging er in de praktijk zal voor zorgen dat de kwestie beslecht is nog voor het Hof een hoorzitting kan houden. Effectief respect voor het familieleven vereist dat toekomstige relaties tussen ouder en kind worden bepaald door alle relevante overwegingen, en niet louter door het verstrijken van de tijd.⁷⁴

Barnea & caldararu / Italië⁷⁵

Hier volgt een enigszins langere uiteenzetting van de feiten, maar ze illustreren treffend de slopende impact van procedureel gepingpong. Wanneer de heer en mevrouw Barnea, beiden Roemeense staatsburgers, samen met hun kinderen naar Italië trekken, nemen ze er hun intrek in een Roma-kamp in preciaire omstandigheden. Daar maakt mevrouw Barnea kennis met E.M., voorzitter van een in het kamp actieve vereniging, die haar hulp aanbiedt en met wie ze haar kinderen tijd laat doorbrengen. Na de geboorte van C., haar vierde kind, neemt mevrouw Barnea contact op met de sociale diensten met het verzoek betreffende financiële steun. Dit wordt haar geweigerd. Een tijd later wordt E.M. gearresteerd voor fraude. C., die op dat moment bij haar is, wordt in een instelling geplaatst.

De rechtbank verwijt de ouders dat ze niet in staat zijn om hun ouderlijke rol op te nemen en de ontwikkeling van C.'s persoonlijkheid te volgen, alsook dat ze haar aan een derde hebben toevertrouwd. Daarom verklaart de rechtbank dat C. in aanmerking komt voor adoptie en plaatst ze haar in afwachting van die adoptie in een pleeggezin. In beroep wordt dat ongedaan gemaakt. Er wordt besloten dat C. binnen een termijn van zes maanden geleidelijk aan moet worden herenigd met haar oorspronkelijke familie. Uit het dossier blijkt namelijk nergens dat de ouders niet in staat zouden zijn om voor hun kind te zorgen. Het hof van beroep is ook van oordeel dat de sociale diensten de heer en mevrouw Barnea niet de kans hebben gegeven om hun capaciteiten als ouders aan te tonen en dat ze hen niet hebben geholpen om hun moeilijkheden te overwinnen. Het hof meent verder dat er een

⁷² EHRM 17 december 2019, N° [15379/16](#), Abdi Ibrahim / Noorwegen

⁷³ EHRM 10 maart 2020, n. [39710/15](#), Pedersen e.a./Noorwegen

⁷⁴ EHRM 29 oktober 2019, N° [67068/11](#), Stankūnaitė /Litouwen, §113; EHRM 9 april 2019, N° [72931/10](#), V.D. / Rusland, § 93 ; EHRM 22 juni 2017, n° [37931/15](#), Barnea & Caldararu/Italië, §86 ; EHRM 8 juli 1987, n° [9749/82](#), W/ Verenigd Koninkrijk, §65.

⁷⁵ EHRM 22 juni 2017, n° [37931/15](#), Barnea & Caldararu/Italië

sterke band bestaat tussen de ouders en hun dochter, en dat het beter is dat ze terugkeert naar haar oorspronkelijke familie.

De sociale diensten respecteren deze beslissing van het hof evenwel niet en het dossier belandt opnieuw voor de rechtbank, die beslist om de plaatsing van het kind in het pleeggezin te verlengen en gelast om een nieuwe procedure te starten voor het wegnemen van het ouderlijk gezag. In beroep wordt dit vonnis vernietigd, maar beslist men niettemin om het kind bij het pleeggezin te laten in het licht van de goede integratie van het kind en van de tijd die is verstreken (zes jaar). Nog later beslist de rechtbank, na verscheidene beslissingen en ondanks de terughoudendheid van het parket, dat het kind moet terugkeren naar haar oorspronkelijke familie. Deze terugkeer vindt plaats na ongeveer zeven jaar en blijkt zeer moeilijk voor het kind.

De zaak komt nadien voor het Hof, dat unaniem besluit tot een schending van artikel 8 EVRM. De Italiaanse autoriteiten hebben zich niet voldoende ingespannen om het recht op een gezinsleven van de ouders met C. te waarborgen. De schending is het gevolg van het bevelen van de plaatsing met het oog op adoptie, alsook het niet uitvoeren van het arrest van het hof van beroep van 2012, dat voorzag in de terugkeer van het kind naar zijn gezin van herkomst.⁷⁶

X./Slovenië⁷⁷

De twee kinderen van meneer X. worden in pleegzorg geplaatst na strafrechtelijke procedures tegen hem en zijn vorige vrouw voor kinderverwaarlozing en -misbruik. Hij klaagt onder andere over de excessieve vertragingen van de procedure, die zouden geleid hebben tot de volledige vervreemding van zijn kinderen ten opzichte van hem.

Het Hof merkt op dat het genot van de band van meneer X. met zijn kinderen afhankelijk werd van de uitkomst van de gerechtelijke procedure over het ouderlijk gezag en over de contactrechten. De uitspraak van de rechtbank was ook rechtstreeks van belang voor de terugkeer van de kinderen bij hun vader, aangezien zijn verzoek in dit verband aan de welzijnsautoriteiten werd uitgesteld in afwachting van de uitkomst van de gerechtelijke procedure. Bovendien merkt het Hof op dat de relatie met één van zijn kinderen een belangrijke rol leek te hebben gespeeld bij de administratieve besluiten waarbij de kinderen werden geplaatst en het contact met hen werd beperkt.

Het Hof stelt met verbazing vast dat de procedure nu al zeven jaar aanhangig is. Het Hof wijst er met name op dat de zaak na vijf jaar voor de tweede maal voor een nieuw onderzoek is terugverwezen omdat de rechtbank geen actueel deskundig advies heeft ontvangen. Het lijkt erop dat een zekere verantwoordelijkheid voor het niet aanwijzen van een deskundige wordt verantwoord doordat meneer X. de honoraria van de deskundigen niet betaalde. Maar het rechtvaardigen van de inmenging in het familieleven - zoals het verbreken van de ouderlijke relatie van meneer X. met zijn kinderen -

⁷⁶ EHRM 22 juni 2017, n° [37931/15](#), Barnea & Caldararu / Italië

⁷⁷ EHRM 28 juni 2012, n. [40245/10](#), X. / Slovenië

zou in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de autoriteiten moeten zijn, en niet die van meneer X. Het Hof besluit daarom tot een schending voor de procedurele vertragingen.

Tijd boetseert nieuwe familiale situaties

Het concept van de tijd kan echter ook een andere wending geven aan een zaak. Dat is het geval wanneer een aanzienlijke periode is verstreken sinds het kind werd geplaatst. De belangen van het kind kunnen dan vereisen dat zijn huidige familiale situatie niet opnieuw verandert en dat de belangen van de ouders ter hereniging met hun kind terzijde worden geschoven.⁷⁸

S.S./ Slovenië⁷⁹

Een vrouw die lijdt aan paranoïde schizofrenie bevalt van een dochter. Een maand later wordt het kind geplaatst omdat de vrouw naar Frankrijk vertrokken is en er geen andere familieleden zijn om voor het kind te zorgen. Enkele jaren later worden de ouderlijke rechten van de moeder weggenomen en nog later wordt het kind geadopteerd door haar pleegouders. De vrouw vraagt uiteindelijk via gerechtelijk weg om een contactregeling met haar biologische dochter, maar dit wordt geweigerd. De zaak komt uiteindelijk voor het Hof. De pleegzorg wordt niet betwist door de vrouw, wel het wegnemen van de ouderlijke rechten met als gevolg dat de ouder-kind relatie verbroken werd.

Het Hof stelt geen schending vast van artikel 8 EVRM omdat de beslissing voldoende gemotiveerd was en omdat de autoriteiten ook voldoende hadden ondernomen om de vrouw te ondersteunen. Een belangrijke overweging in de beoordeling van het Hof vormt de relatie tussen het kind en haar adoptieouders. Het kind leefde al bij hen van toen ze één maand oud was. Het Hof meent dan ook dat ze een sterke band moet ontwikkeld hebben met hen. Zelfs in een situatie waarin hereniging ooit mogelijk is in de toekomst, kunnen de belangen van het kind vereisen dat de nieuwe familiale situatie niet meer gewijzigd wordt na een bepaalde periode. In deze zaak is er bijzonder weinig vooruitzicht op een hereniging met de biologische familie. Het Hof meent dan ook dat het belang om het kind zo veel als mogelijk te integreren in haar adoptiefamilie hier bijzonder sterk doorweegt.⁸⁰

Zie bijvoorbeeld ook **S.H./Italië⁸¹**, **R. & H./Verenigd Koninkrijk⁸²**, of **K. & T./Finland (Grote Kamer)⁸³**.

⁷⁸ EHRM 10 september 2019, N° [37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §208.

⁷⁹ EHRM 30 oktober 2018, n. [40938/16](#), S.S. / Slovenië

⁸⁰ EHRM 30 oktober 2018, n. [40938/16](#), S.S. / Slovenië, §101

⁸¹ EHRM 13 oktober 2015, n. [52557/14](#), S.H. / Italië

⁸² EHRM 31 mei 2011, n. [35348/06](#), R. & H. / Verenigd Koninkrijk

⁸³ EHRM 12 juli 2001, n° [25702/94](#), K. & T. / Finland (Grote Kamer)

V.3. CONTACT - TOEGANGSRECHTEN

“[...]De algemene houding van de autoriteiten zorgde ervoor dat de ouders permanent gescheiden zijn van hun kinderen. Deze situatie is nu onherstelbaar als gevolg van de weigering om contact toe te laten, een recht dat zelfs aan criminele ouders niet geweigerd wordt in andere landen. Eender welke familiale relatie met deze ouders werd definitief doorgeknipt. Het is moeilijk om een meer ernstige inbreuk te bedenken op de fundamentele Rechten die door artikel 8 beschermd worden.”

- Rechter Pettiti, gevolgd door rechters Matscher & Russo, in zijn dissenting opinion bij Olsson/Zweden (2)

Lidstaten krijgen enige vrijheid in de beoordeling over de noodzakelijkheid van een plaatsing. Verdere beperkingen zijn in principe onderworpen aan een strengere controle. Het belangrijkste voorbeeld daarvan betreft het opleggen van beperkingen op de toegangsrechten (*rights of access*) van de ouders. Met andere woorden: het is niet omdat een plaatsingsbeslissing gerechtvaardigd is, dat de autoriteiten zomaar beperkingen mogen leggen op de contactmogelijkheden tussen ouder en kind. Dergelijke beperkingen brengen het gevaar met zich mee dat de familiale band tussen hen wordt beknot.⁸⁴ Een langdurige onderbreking van het contact tussen ouders en kinderen, of te ver uit elkaar liggende bijeenkomsten kunnen elke serieuze kans om de betrokkenen te helpen om de moeilijkheden in het gezinsleven te overwinnen, in gevaar brengen.⁸⁵

In de meerderheid van de geselecteerde arresten spelen toegangsrechten een grote rol. Gezien het belang van deze rechten en de enorme variëteit aan situaties, loont het de moeite om hier een meer caleidoscopisch beeld te geven van hoe het Hof zijn principes toepast. Niettemin hopen we aan de hand van de vele voorbeelden tot een bepaalde essentie te komen over enkele vragen. Over welke beperkingen gaat het? Hoe lang worden deze opgelegd? En in welke gevallen zijn deze gerechtvaardigd?.

Om toch enige structuur te creëren, hebben we de zaken onderverdeeld in bepaalde categorieën. Al moet benadrukt worden dat geen enkele zaak louter te reduceren valt tot die ene categorie. Contactregimes kunnen immers variëren doorheen de tijd en een zaak kan meerdere thema's omvatten. Met die kanttekening in het achterhoofd, werd gekozen voor volgende categorieën:

- Volledig contactverbod
- Strikt contactregime
- Minder strikte contactregimes

⁸⁴ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §211.

⁸⁵ EHRM 13 juli 2000, n°[39221/98 – 41963/98](#), Scozzari en Giunta/Italië [Grote Kamer], § 177; EHRM 21 november 2006, n. [10427/02](#), Roda & Bonfatti/Italië, §115.

- Procedurele waarborgen
- Post-adoptie contact
- Contactrechten van de pleegmoeder
- De omgeving van de plaatsing

Voor elke categorie wordt een kort overzicht gegeven van de grote lijnen die wij ontwaarden doorheen de verschillende arresten. Dit moet de lezer al een eerste indruk bieden. Voor de bespreking van de arresten zelf hebben we echter gekozen om vrij uitvoerig te werk te gaan en zoveel als mogelijk de nodige nuances aan te brengen die elke zaak met zich meebrengt. Tegelijk wensen we het toch enigszins behapbaar te houden, daarom worden relevante separate opinions in de voetnoten vermeld. Alle arresten zijn chronologisch geordend per categorie.

VOLLEDIG CONTACTVERBOD

Uit de verschillende arresten blijkt dat het Hof zeer streng is voor een volledig contactverbod. Zeer vaak doorstaat zo'n verbod niet de toetsing aan artikel 8 EVRM. Het valt immers moeilijk te rijmen met het ultieme doel van gezinshereniging, aangezien het volledig wegnemen van contactmogelijkheden het nagenoeg onmogelijk maakt om familiale banden te onderhouden of opnieuw op te bouwen.

Een louter gebrek aan intellectuele capaciteiten om de kinderen op te voeden lijkt geen volledig contactverbod te rechtvaardigen. Hetzelfde geldt voor situaties die voornamelijk getypeerd zijn door moeilijke socio-economische omstandigheden. Ruw geschetst moet er sprake zijn van een echt gevaar voor het kind. Wanneer het Hof wel akkoord gaat met een volledig contactverbod betreft het dan ook zeer moeilijke situaties: geweld of seksueel misbruik, eventueel in combinatie met een ontvoeringsrisico of een verregaand gebrek aan medewerking door de ouders. Maar wat duidelijk zal worden uit de vele voorbeelden is dat zelfs die omstandigheden niet zomaar een vrijgeleide zijn om altijd een volledig contactverbod op te leggen. Zo is het relevant wie van de ouders verdacht wordt van seksueel misbruik. Als er geen grondige aanwijzingen zijn dat de andere ouder betrokken was bij dat misbruik, moet de nodige voorzichtigheid aan de dag worden gelegd.

Ook de houding van de sociale diensten is van tel. Het Hof neemt soms een negatieve attitude waar ten opzichte van de ouders, zonder objectieve basis. Die houding kan de spanningen in de band tussen ouders en kind nog meer accentueren. Het Hof kijkt daarbij ook of de nationale rechtbanken een kritische studie van de feiten hebben gedaan, en niet enkel zijn afgegaan op de negatieve oordelen van de sociale diensten.

Belangrijk is dat de autoriteiten over voldoende informatie beschikken wanneer ze contactbeperkingen opleggen. Het gaat om achtergrondinformatie van de ouders, maar ook om evaluaties van de situatie:

- Houdt contact een reëel risico in voor de veiligheid van het kind en is dat risico ook aanwezig voor alle vormen van contact? Er bestaan immers verschillende contactopties, al naargelang de situatie: bezoeken momenten bij de ouders zelf, onder begeleiding, op neutraal terrein, bij de pleegouders of in de instelling, of contact per telefoon, skype, mail etc.
- Hoe gedraagt het kind zich in het bijzijn van de ouders en omgekeerd?
- Is eventueel negatief gedrag ook te wijten aan de ouders? Het kind kan immers in andere situaties ook negatieve reacties geven.
- Wat geeft het kind zelf aan?
- Is de thuissituatie intussen verbeterd of is dit mogelijk in de toekomst?
- Is er nagedacht over de negatieve gevolgen die een plaatsingsbeslissing en de bijhorende beperkingen kunnen hebben?

Het komt er met andere woorden op neer dat de autoriteiten moeten handelen vanuit een bepaalde visie – oog op hereniging – om vervolgens een gedegen evaluatie te maken van de situatie. Bovendien moeten de autoriteiten steeds bewust zijn van het volgende: zijn minder ingrijpende maatregelen mogelijk? Als een bepaald risico of gevaar gedekt wordt door minder strenge beperkingen, is het niet noodzakelijk om een volledig contactverbod op te leggen.

Tot slot nog een belangrijke overweging wanneer een ouder zelf geen problemen heeft met de plaatsing op zich. Ongeacht dit feit, stelt het de autoriteiten niet vrij van hun verplichtingen om nog steeds de band te onderhouden. Op zijn minst betekent dit het mogelijk maken van regelmatig contact in zoverre dat overeenstemt met de belangen van het kind.

Johansen/Noorwegen⁸⁶

De dochter van mevrouw Johansen wordt geplaatst vanaf haar geboorte. De zoon van mevrouw Johansen was op dat moment al geplaatst om verschillende redenen. Zo was haar toenmalige vriend gewelddadig en werd hij nadien ook veroordeeld voor een druggerelateerd misdrijf. Bovendien had mevrouw Johansen toen zelf veel problemen met de sociale hulpverlening. Bij de plaatsing van haar dochter spelen echter andere redenen mee. Bij de geboorte verkeert mevrouw Johansen namelijk in een zwakke fysieke en mentale staat. Ze lijkt niet in staat om voor haar kind te kunnen zorgen. Het kind wordt eerst geplaatst voor een korte termijn, maar al snel wordt overgeschakeld op een langetermijnvisie met het oog op adoptie. In een nieuwe beslissing worden haar ouderlijke rechten afgenomen, wordt het kind geplaatst bij een pleeggezin en is elk contact verboden. De locatie van het pleeggezin wordt geheimgehouden.

Het contactverbod dient om te verzekeren dat het meisje een band kan opbouwen met haar pleeggezin, zonder dat deze band onnodig verstoord wordt. Het Hof vindt dat relevant, voornamelijk omdat het meisje in een cruciale fase van haar ontwikkeling zit. Veilige en emotioneel stabiele omstandigheden zijn daarbij belangrijk. Bovendien blijkt mevrouw Johansen niet bijzonder

---

⁸⁶ EHRM 7 augustus 1996, N°[17383/90](#), Johansen/Noorwegen

gemotiveerd te zijn om hulp te zoeken voor haar mentale problemen en bestaat er een risico dat ze haar dochter zou ontvoeren. In het verleden heeft ze immers al eens proberen ontsnappen met haar zoon. Dat is allemaal relevant, maar volgens het Hof niet voldoende om een volledig contactverbod te rechtvaardigen. In de eerste plaats was er voorheen wel tweemaal per week contact mogelijk, zonder problemen. Ten tweede lijkt de levensstijl van mevrouw Johansen net de betere kant op te gaan. Het zijn daarom vooral de moeilijkheden met de plaatsing van haar zoon die een invloed lijken te hebben op het contactverbod met haar dochter. De daaruit vloeiende risico's zijn echter niet van die aard dat de autoriteiten geen moeite meer moeten doen om de moeder te herenigen met haar dochter. Het Hof stelt dan ook een schending vast van artikel 8 EVRM.⁸⁷

E.P./Italië⁸⁸

Het kind van een vrouw met mentale problemen wordt geplaatst. De vrouw lijdt aan een chronische psychose die zich uit in plaatsvervangende hypochondrie op haar dochter. Vanwege haar negatieve invloed op het meisje laat men geen enkele toegang toe, ondanks de herhaalde vraag van de moeder om haar dochter te kunnen ontmoeten op neutraal terrein en in het bijzijn van sociale werkers. Bovendien wil men het kind ter adoptie opgeven.

De toestand van de vrouw rechtvaardigt volgens het Hof de plaatsing zelf, maar niet het contactverbod. Het Hof stelt ernstige vragen bij zo'n zware maatregel tegen een vrouw die net is aangekomen in Italië, enkel Grieks spreekt en over wie de autoriteiten eigenlijk weinig informatie hebben. De vrouw wordt daardoor de kans ontnomen om enige band met haar dochter opnieuw te ontwikkelen. Nooit werd gekeken hoe de dochter zich gedraagt in het bijzijn van de moeder, of omgekeerd. Nooit werd de vraag gesteld of er beterschap mogelijk is voor de mentale gezondheid van de moeder. Meer nog, een verergering van haar gezondheid zou deels te wijten zijn aan de autoriteiten zelf, door de vrouw zo bruusk en onomkeerbaar te scheiden van haar dochter. Volgens het Hof wordt geen enkele overtuigende reden gegeven waarom de relatie tussen de twee op deze manier werd verbroken. Het Hof stelt dan ook een schending vast van artikel 8 EVRM.

L./ Finland.⁸⁹

Deze zaak behelst in hoofdzaak een strikt regime voor de ouders van het geplaatste kind. Voor de grootvader geldt echter een volledige ban. Daarom wordt ze hier besproken. De feiten zijn als volgt: een man en een vrouw hebben economische en sociale problemen. Ze worden al een tijd bijgestaan door de sociale diensten. Wanneer er een vermoeden is van seksueel misbruik worden de kinderen in een pleeggezin geplaatst. Een onderzoek door een dokter vindt echter geen bewijs van dat seksueel misbruik. Toch worden de kinderen geplaatst, omdat de ouders niet in staat zouden zijn om de kinderen te voorzien van de nodige stimulans en veiligheid. De moeder lijdt aan een mentale ziekte en het huwelijk vertoont problemen. Oorspronkelijk is er geen informatie over de verblijfplaats van

⁸⁷ Dissenting opinion: valt binnen appreciatiemarge.

⁸⁸ EHRM 16 november 1999, N. [31127/96](#), E.P. / ITALIË

⁸⁹ EHRM 27 april 2000, n. [25651/94](#), L. / Finland

de kinderen, maar nadien is er beperkt contact voor de ouders. De grootvader daarentegen mag geen contact hebben met zijn kleinkinderen.

Het Hof stelt vast dat er gedurende een jaar en een half, een zevental keren contact is geweest met de vader. Daarna worden de bijeenkomsten uitgebreid naar maandelijks contact bij de pleegouders. Deze uitbreiding gaat echter gepaard met een bepaalde weerstand van het meisje. Na een psychiatrisch onderzoek zegt ze het slachtoffer te zijn geweest van seksueel misbruik. Daardoor verminderen de bezoeken weer naar vier keer per jaar, dit gedurende twee jaar. Hoewel het misbruik nooit wordt vastgesteld in een rechterlijke beslissing, meent het Hof dat de autoriteiten genoeg redenen hebben om het bezoekrecht van de vader te beperken.

De grootvader wordt al bij aanvang van de plaatsing verdacht van seksueel misbruik. Beide kinderen geven bovendien aan hem niet te willen zien. Hem wordt dan ook alle contact onzegd. Het Hof beschouwt dit als zeer drastisch, zelfs voor de relatie tussen een grootvader en zijn kleinkind. Toch aanvaardt het Hof dat de autoriteiten zo handelen in de gegeven omstandigheden. Het Hof ziet geen schending van artikel 8 EVRM.

Scozzari & Giunta/Italië (GK)⁹⁰

Dit is een vrij complexe zaak. Beide kinderen van mevrouw Scozzari worden geplaatst, omdat haar man gewelddadig is tegenover haar en de kinderen. Hij blijkt ook gezocht te worden in België. Bovendien is het oudste kind het slachtoffer van pedofilie door een zelfverklaarde sociaal werker, die bij hen thuis op bezoek kwam. De kinderen belanden in een instelling en de ouderlijke rechten van mevrouw Scozzari worden opgeschort. Contactrecht wordt verboden met de oudste zoon. Voor de jongste zoon is het eerst wel toegelaten, maar het wordt verhinderd in de praktijk. In een volgende periode is contact wel toegelaten met de twee kinderen. Toch wordt alle contact alweer verbroken na twee ontmoetingen.

Volgens het Hof zijn er voor de eerste beslissing – contactverbod met oudste zoon – geen afdoende redenen. Hoewel de familiale omstandigheden de plaatsing rechtvaardigen, is dat niet het geval voor het volledig verbreken van contactmogelijkheden met de oudste zoon. Het Hof vindt verder weinig onderbouwing in de beslissingen van de openbare aanklager en de jeugdrechtbank om een tijdlang alle contact te verbreken met beide kinderen, louter afgaande op een vermoeden dat het strafonderzoek kon uitgebreid worden naar de moeder. Het Hof beschouwt dit als onverantwoord gedrag. Pas een half jaar later wordt opnieuw contact toegestaan en in de praktijk gebeurt dit met een uitstel van nog een half jaar erbij. Zelfs dan ontstaat er geen regelmatig contact om de band tussen de kinderen en hun moeder opnieuw te versterken. Hier ziet het Hof de fout van een zeer negatieve attitude door de sociale diensten ten opzichte van de moeder, zonder objectieve basis. Het Hof kon

---

⁹⁰ EHRM 13 juli 2000, N^o[39221/98 – 41963/98](#), Scozzari & Giunta / Italië (Grote Kamer); Deze zaak behandelt ook het contact met de grootmoeder. Hoewel ook op dit vlak de autoriteiten geen vlekkeloos parcours rijden, ligt de schuld voor het contactgebrek bij de grootmoeder. Uit de feiten blijkt maar zeer weinig inzet van haar kant.

namelijk kijken naar de audiovisuele opnames van twee ontmoetingen. De uitkomst daarvan is veel minder negatief dan de sociale diensten suggereren. Deze houding van de sociale diensten droeg ertoe bij dat de spanningen in de band tussen moeder en kinderen enkel nog meer geaccentueerd werd. Zo ontstond het risico op een permanente breuk. Het feit dat er na de beslissing van de jeugdrechtbank slechts twee ontmoetingen zijn na een scheiding van anderhalf jaar, zou voor die rechtbank voldoende moeten zijn om dit te onderzoeken. De jeugdrechtbank heeft echter enkel de negatieve oordelen van de sociale diensten aanvaard, zonder een kritische studie van de feiten. Het Hof komt dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM.

Kutzner/ Duitsland⁹¹

Meneer en mevrouw Kutzner leven samen met hun twee dochters op een oude boerderij. Ze leven er samen met de ouders van meneer Kutzner en zijn broer. Meneer werkt op een pluimveehouderij. Mevrouw werkte vroeger in een fabriek, maar verloor haar job en blijft nu thuis om op de kinderen te letten. Beide ouders volgden in hun kindertijd bijzonder onderwijs voor personen met leerproblemen. Na een rapport over de trage fysieke en mentale ontwikkeling van hun dochters, krijgen ze educatieve bijstand. Ook is er wekelijks bezoek van een sociaal werkster, met wie de relatie al snel spaak loopt. Volgens de ouders ligt daarin de oorzaak van het negatieve rapport dat de sociaal werkster over hen schreef. Het rapport, dat de intellectuele tekortkomingen van de ouders benadrukt, leidt er alleszins toe dat het ouderlijk gezag wordt ontnomen en dat de kinderen geplaatst worden in een kindertehuis. Na een analyse door een expert wordt besloten dat de ouders niet over de intellectuele capaciteiten beschikken om hun kinderen op te voeden. Privé experts die gecontacteerd worden door een vereniging die de rechten van kinderen beschermt, geven nochtans andere aanbevelingen. Volgens hen zouden de kinderen naar hun ouders moeten terugkeren en zouden de sociale diensten meer bijkomende educatieve steun moeten verlenen. Toch worden de kinderen bij aparte pleeggezinnen geplaatst, met geheimhouding van hun gegevens voor de ouders. Het eerste half jaar is er geen enkel contact. Vervolgens is er slechts één uur per maand contact. Er is eenmaal toestemming om de oudste dochter te vergezellen wanneer ze terugkeert naar school, maar zelfs een kerstbezoek wordt geweigerd.

Het Hof besluit dat plaatsing noch contactbeperkingen geoorloofd zijn in deze zaak. Het verbreken van contact op die manier en dergelijke zware beperkingen op het bezoekrecht voor kinderen op zo'n jonge leeftijd – 6 en 4 jaar oud - kunnen alleen maar leiden tot toenemende vervreemding. Het Hof besluit dan ook tot een schending voor de plaatsing en de contactbeperkingen.

K.A./Finland⁹²

Na een vermoeden van incest worden de kinderen van meneer K.A. geplaatst. Dat vermoeden blijkt niet gegrond te zijn, maar volgens de nationale autoriteiten verantwoord ook de huiselijke

⁹¹ EHRM 01 juli 2002, n° [46544/99](#), Kutzner / Duitsland

⁹² EHRM 14 januari 2003, n. [27751/95](#), K.A. / Finland

omstandigheden de plaatsing: dagelijks alcoholgebruik en zowel mentale als financiële problemen. De meer 'open zorg' ondersteuning van voorheen blijkt niet meer voldoende. Aanvankelijk is er driemaal per week contact, maar gedurende een periode van ongeveer vier maanden is geen enkel contact mogelijk. Daarna is slechts viermaal per jaar contact toegelaten.

Het Hof kan geen enkele serieuze poging waarnemen door de sociale diensten om gezinshereniging mogelijk te maken. In tegendeel, het beperkte contact en het gebrek aan follow-up onderzoek over de maatregelen verhinderde net de mogelijkheden tot gezinshereniging. De sociale diensten en de administratieve rechtbanken bleken vastbesloten om de hereniging van het gezin niet als een serieuze optie te beschouwen. In plaats daarvan werd ervan uitgegaan dat de kinderen behoefte hadden aan langdurige openbare zorg in een pleeggezin. De ernstige beperkingen op het contact weerspiegelden het voornemen van de sociale diensten om de banden tussen de kinderen en het pleeggezin te versterken in plaats van het oorspronkelijke gezin te herenigen. Bovendien werd aan de kinderen niet de mogelijkheid voorgesteld om terug te keren naar huis. Het oogmerk van een langdurige plaatsing bleek ook uit de nota's van de belangrijkste maatschappelijk werker op de zaak.

Het Hof komt tot de conclusie dat artikel 8 EVRM werd geschonden omdat de autoriteiten onvoldoende maatregelen hebben genomen om vader en kinderen te herenigen. In het licht van deze conclusie hoeft het Hof niet verder te onderzoeken of de man voldoende betrokken was bij het besluitvormingsproces of dat de toegangsbeperkingen op zich gerechtvaardigd waren.

Covezzi & Morselli/Italië⁹³

De vier kinderen van Meneer Covezzi en mevrouw Morselli worden elk afzonderlijk geplaatst nadat blijkt dat familieleden de kinderen seksueel misbruikt hebben en dat de ouders dit niet opgemerkt hadden. Er volgen interviews tussen de ouders en de sociale diensten in het bijzijn van een psycholoog die de kinderen opvolgt. De ouders houden echter op met deelnemen aan deze bijeenkomsten. De ouders vragen vervolgens dat hun kinderen samen geplaatst worden en dat ze hun kinderen mogen ontmoeten, maar dit wordt geweigerd. Intussen beweert één van de kinderen dat ook hun vader hen seksueel misbruikt heeft, met de medeplichtigheid van hun moeder. De ouders worden uiteindelijk veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf en verliezen hun ouderlijke rechten.

Het Hof spreekt zich hier uit over verschillende zaken: de plaatsing op zich, het feit dat de ouders niet op voorhand gehoord werden, de manier waarop de plaatsing gebeurde, de lange relatiebreuk, de afzonderlijke plaatsing van de kinderen, en procedurele problemen. Enkel voor dat laatste vindt het een schending. Maar voor de contactrechten ziet het geen probleem. Gezien de omstandigheden was er een duidelijke nood om de kinderen te beschermen. Er werden meetings georganiseerd tussen de sociale diensten en de ouders en de mentale gezondheid van de kinderen werd opgevolgd. Uit de feiten blijkt een gebrek aan medewerking van de ouders met de autoriteiten. Bovendien betreft het een zeer complexe taak voor de autoriteiten om dit soort zaken in goede banen te leiden. Daar komt

⁹³ EHRM 09 mei 2003, n° [52763/99](#), Covezzi & Morselli / Italië

nog bij dat de kinderen weigerden om naar hun ouders terug te keren en dat ze schrik hadden van hen. Het Hof meent dat de autoriteiten maatregelen hebben genomen die een billijke balans vonden tussen de belangen van het kind en die van de ouders. Wat betreft de gescheiden plaatsing van de kinderen, merkt het Hof op dat de autoriteiten gegronde redenen hadden om dit te doen. Maar het verdient op te merken dat het Hof niet met alle redenen akkoord gaat. Zo'n scheiding is immers een bijkomend obstakel voor de hereniging van het gezin. Praktische redenen – het feit dat het moeilijk is om 4 kinderen snel te kunnen plaatsen op dezelfde locatie – zijn daarbij niet overtuigend. Dergelijke argumenten kunnen slechts een secundaire rol spelen. De andere redenen zijn echter wel overtuigend. Zo was onderling contact moeilijk vanwege de psychologische toestand van de kinderen en waren hun onderlinge relaties getekend door het ervaren misbruik. Bovendien gaven de kinderen zelf aan dat ze niet wensten samen te leven.

H.K./ Finland.⁹⁴

Wanneer een vader verdacht wordt van seksueel misbruik, wordt zijn vierjarige dochter weggenomen en geplaatst bij de moeder, intussen zijn ex-vrouw. Nadien belandt het kind nog bij de grootvader langs vaders kant en uiteindelijk bij een pleeggezin. Toen het kind nog bij de moeder leefde kon er contact zijn met de vader onder toezicht. Later werden meer strikte beperkingen opgelegd. Er zijn periodes waarin geen bezoek kon plaatsvinden. Uiteindelijk wordt de vader vrijgesproken en keert zijn dochter terug.

De autoriteiten geven zelf toe dat er een schending is van artikel 8 EVRM voor de eerste contactbeperkingen. Het Hof voegt eraan toe dat ook op latere momenten nog contactbeperkingen bestonden, zonder dat de man daartegen beroep kon aantekenen en zonder dat dit gerechtvaardigd werd. Op dit vlak was er dan ook een schending van artikel 8 EVRM.

Wat de overige beperkingen betreft, beschouwt het Hof deze als gerechtvaardigd. Gedurende bepaalde periodes kon geen bezoek plaatsvinden. Maar dit lijkt het gevolg van een ontvoeringsrisico door de vader en zijn weigering om toegangsregelingen te bespreken. Bovendien valt niet af te leiden dat de man contact werd ontzegd via telefoon. Dit alles moet ook gezien worden in het kader van de vermoedens van seksueel misbruik. De autoriteiten konden dan ook redelijkerwijs beperkingen leggen op zijn toegangsrechten. Bovendien kon de man zijn bezwaren uiten tegenover de ambtenaren van de sociale diensten. Het Hof meent daarom dat de man zijn mening kenbaar kon maken en dat hij voldoende betrokken werd in het besluitvormingsproces. De beperkingen waren dan ook gerechtvaardigd onder artikel 8 EVRM. Het Hof beslist dan ook dat er geen sprake is van een schending.

---

⁹⁴ EHRM 26 september 2006, n. 36065/97, H.K. / Finland

Roda & Bonfatti/Italië.⁹⁵

Deze zaak springt in het oog door het bijzonder feitenrelaas. De dochter van mevrouw Roda wordt geplaatst nadat duidelijk wordt dat seksueel misbruik heeft plaatsgevonden binnen de familie. Het zou om satanische rituelen gaan, waarbij de vader betrokken is en een hele resem andere familieleden. De moeder lijkt daar geen actieve rol in te hebben gespeeld, maar ze lijkt het evenmin te kunnen voorkomen hebben. Er volgen uiteindelijk veroordelingen voor verschillende familieleden. De vader wordt echter vrijgesproken in beroep.

Aanvankelijk is er geen contact toegelaten, vanwege de noodzaak om het kind te beschermen. Mevrouw Roda lijkt daartoe immers niet in staat. Op basis van deskundigenrapporten wordt deze situatie voortgezet. Hier heeft het Hof al enkele opmerkingen. De procedure loopt namelijk een aanzienlijke vertraging op door enkele verlengingen van het deskundigenonderzoek, dat in totaal meer dan een jaar in beslag neemt. Hoewel het Hof erkent dat de gevoelige aard van dit soort onderzoek een bepaalde grondigheid vereist, is het toch van mening dat er onvoldoende zorgvuldigheid aan de dag wordt gelegd. Anderzijds gaat het Hof akkoord met het besluit van de jeugdrechter om de plaatsing van het kind in een beschermde omgeving, bij een pleeggezin, te bevelen. Dat contact nog niet wordt toegelaten - intussen zijn al meer dan twee jaar verstreken - is gerechtvaardigd. De dochter toont zich immers angstig voor haar vader en mevrouw Roda lijkt nog niet in staat te zijn haar dochter te kunnen helpen. En de volwassen broer van het meisje, meneer Bonfatti, zou zijn zus in verwarring kunnen brengen. Deze leeft immers nog bij zijn vader en heeft altijd dezelfde mening gehad als zijn ouders, namelijk dat zijn zus nooit aan iets geleden heeft, behalve dan dat haar relatie met haar ouders moeilijk was.

Enkele maanden later wordt bevolen om het contact met de moeder opnieuw aan te vangen, maar door vertragingen is er pas een eerste ontmoeting nadat intussen meer dan drie jaar zijn verstreken. Daarna vinden de bijeenkomsten met bijna regelmatige tussenpozen plaats, al dient mevrouw Roda zelf steeds om verschillende zaken te vragen: het deponeren van de video-opname van de vergaderingen, het recht om met haar dochter te corresponderen, het ter beschikking stellen van een mobiele telefoon en het ontvangen van informatie over de plaatsing van het kind in het gezin. Hoewel de jeugdrechtbank ook adviseert om, na voorbereiding, een ontmoeting te organiseren tussen meneer Bonfatti en zijn zus, zijn geen stappen in die richting genomen. Pas na zes jaar zouden eindelijk gesprekken zijn gestart met de sociale diensten en meneer Bonfatti.

Het Hof stelt vast dat alle interventies genomen zijn na een zorgvuldige afweging en op basis van onderzoek door deskundigen, maar dat het verstrijken van de tijd niet bevorderlijk is geweest voor de nauwere betrekkingen tussen het kind en haar moeder en broer. Het kind geeft zelf aan dat ze geen frequenter en minder strikt contact wou met haar moeder. Zelfs rekening houdend met de wensen van het kind, moet worden geconcludeerd dat de maatregelen die zijn genomen om een juist evenwicht te vinden tussen de belangen van het meisje en die van de verzoekers, niet geheel toereikend zijn geweest. Het Hof stelt een schending vast van artikel 8 EVRM, wegens de langdurige

---

⁹⁵ EHRM 21 november 2006, n. 10427/02, Roda & Bonfatti / Italië

onderbreking van het contact en de slechte organisatie van de ontmoetingen tussen het meisje en haar moeder en broer.

Schmidt/Frankrijk⁹⁶

Meneer en mevrouw Schmidt zijn voormalige leden van een evangelische sekte. Wanneer de man vervolgd wordt voor geweld tegenover een vierjarig kind, wordt hun eigen dochter op driejarige leeftijd geplaatst. Niet alleen de gewelddaden spelen een rol voor de rechter, maar ook het feit dat de bijzonder religieuze opvoeding de psychologische balans en ontwikkeling van het meisje in gevaar brengen. Beide ouders krijgen bezoekrechten, al trekt de moeder kort daarna naar familieleden in Nieuw-Zeeland. Enkele jaren later verkrijgen de grootouders aan vaders zijde het voogdijschap over het kind. Op hun aanvraag wordt het bezoekrecht van de ouders weggenomen, al kan de moeder zich wel nog succesvol verzetten tegen het opzet om het meisje Rooms-Katholiek te dopen. Na vijf jaar ziet de moeder haar kind voor het eerst terug tijdens een hoorzitting van de jeugdrechtbank. Een jaar verstrikt vooraleer haar weer bezoekrecht wordt toegekend. Iets later en zonder toelating, verlaat de vrouw het land met haar dochter, waarop een arrestatiebevel wordt uitgegeven. Maar nadien blijft het kind bij haar moeder en verkrijgt deze laatste via een rechtbank in Ierland opnieuw het voogdijschap.

Het Hof ziet geen schending van artikel 8 EVRM. Het meent namelijk dat de schuld bij de ouders ligt, door hun gebrek aan medewerking. Er werd immers genoeg ondernomen om de band te behouden tussen het meisje en haar ouders. Bemiddeling werd overwogen, steunprogramma's werden opgezet, maar dit alles faalde omwille van de weerstand van de ouders tegen de steunmaatregelen.

Clemeno e.a. / Italië⁹⁷

Een meisje van dertien zegt dat ze jarenlang seksueel misbruikt is door zes familieleden. Daarop wordt ze geplaatst in een kindertehuis. Ze beweert dat ook haar nichtje, Y., het slachtoffer is van misbruik en verkrachting door dezelfde personen. Na een onderzoek door een expert wordt ook zij in een kindertehuis geplaatst. De strafprocedures worden gestart tegen onder anderen de vader van Y., die wordt veroordeeld voor een gevangenisstraf van dertien jaar. Ook zijn ouderlijke rechten worden weggenomen. Maar in beroep wordt hij, samen met vier anderen, vrijgesproken. Toch verbiedt de jeugdrechtbank verder contact tussen Y. en haar beide ouders en broer. Bovendien wordt het kind opgegeven ter adoptie. De rechtbank weigert daarvoor de finale uitkomst van de strafrechtelijke procedures af te wachten. Wanneer Y. meerderjarig wordt keert ze uit vrije wil terug naar haar biologische familie. Ze ondersteunt bovendien de klacht van haar ouders voor het Hof.

Het Hof ziet een probleem in het feit dat de burgerlijke rechtbanken de adoptie van Y. toegelaten hebben, zonder te wachten op de uitkomst van de strafprocedures. Nadien weigert men de beslissing

⁹⁶ EHRM 26 juli 2007, n. [35109/02](#), Schmidt / Frankrijk

⁹⁷ EHRM 21 oktober 2008, n° [19537/03](#), Clemeno e.a. / Italië

ongedaan te maken, wanneer blijkt dat de vader vrijgesproken is. Hoewel er een uitgebreide argumentatie bestaat tegen de bezwaren van de ouders, en deze ook op expertenrapporten gebaseerd zijn die spreken van een moeilijke familiale context, zijn deze redenen onvoldoende voor wat betreft de belangen van het kind. Noch de rechtbanken, noch de sociale diensten hebben een programma opgesteld om de band tussen Y. en haar biologische ouders te herstellen. De moeder van Y. werd nochtans zelf niet vervolgd voor misbruik. Strafrechtelijke procedures zijn hier geen voldoende grond om elke band tussen moeder en kind te verbreken of om het kind ter adoptie op te geven. Zodra Y. geplaatst was, werd nooit contact toegelaten met enig familielid. Ook niet met haar broer, of met haar vader na zijn vrijspraak. Het verbreken van de band met de biologische familie was absoluut. Het komt er in essentie op neer dat de autoriteiten niets ondernomen hebben om de band te behouden tussen Y., die zeven jaar was toen ze werd geplaatst, en haar familie. Noch werd iets ondernomen om de familieleden te helpen omtrent de relationele moeilijkheden met Y. Het Hof komt dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM.

Kuimov/Rusland⁹⁸

Meneer Kuimov en zijn vrouw adopteren een meisje. Wanneer het kind drie jaar is, blijkt ze ernstig ziek te zijn. Ze wordt naar het ziekenhuis gebracht, waar een immuunziekte wordt vastgesteld. De ouders weigeren meermaals de voorgestelde zorg, waardoor beslist wordt het kind weg te nemen bij hen voor dringende medische hulp. Uiteindelijk wordt het kind geplaatst in een kindertehuis.

Voor het Hof vallen twee periodes te onderscheiden. In een eerste periode van meer dan een jaar wordt contact volledig geweigerd, ondanks verzoek daartoe door de ouders. Toen het kind nog in het ziekenhuis lag, wilden beide ouders op bezoek komen met voedsel en speelgoed, maar weigerde het ziekenhuis hen de toegang zonder redenen op te geven. Het Hof wijst er trouwens op dat er nooit enige reden was om te vermoeden dat de ouders hun dochter kwaad zouden berokkenen. Voor deze periode besluit het Hof tot een schending van artikel 8 EVRM.

In de daaropvolgende periode is er zeer beperkt contact, maar dit lijkt te wijten aan een influenza-quarantaine in het kindertehuis. Wekelijks kunnen de ouders vanuit een raam kijken naar hun dochter. Na de quarantaine is wekelijks bezoek van een uur toegestaan. Uiteindelijk keert het kind terug bij de ouders. Hier ziet het Hof geen graten in. Het valt namelijk binnen de appreciatiemarge van de autoriteiten.

Pontes/Portugal⁹⁹

Deze zaak kwam al eerder aan bod in het hoofdstuk over tijd, maar voor de duidelijkheid wordt het feitenrelaas kort herhaald. Meneer en mevrouw Pontes hebben vijf kinderen. De familie wordt al een

---

⁹⁸ EHRM 08 januari 2009, n. [32147/04](#), Kuimov / Rusland ; De Russische autoriteiten gingen aanvankelijk nog verder. Zo werd de adoptie door de Kuimov ouders ongedaan gemaakt. Ze werden dus niet meer als de ouders van het kind beschouwd. Maar op dit punt kregen ze genoegdoening door de interne rechtsmiddelen. De beslissing werd namelijk vernietigd in hoger beroep. Het Hof gaat er daarom niet dieper op in.

⁹⁹ EHRM 10 april 2012, n° [19554/09](#), Pontes / Portugal

tijdje gemonitord door de autoriteiten omdat de ouders druggebruikers zijn. Na een tijd worden verschillende van hun kinderen geplaatst in een instelling. Drie van de kinderen worden geplaatst op 13 kilometer van het ouderlijke huis. Een vierde kind, P., wordt geplaatst op een afstand van 40 kilometer. Na een bepaalde tijd verbetert de situatie van de ouders. Ze volgen een behandeling voor hun verslaving en vinden werk. De drie kinderen keren daarom terug naar de familie. Maar de plaatsing voor P. blijft behouden. De autoriteiten beweren dat het kind intussen een band heeft opgebouwd met het pleeggezin en dat de band met de ouders verdwenen is. P. wordt om dezelfde redenen ook opgegeven ter adoptie.

Wanneer de zaak voor het Hof komt wordt duidelijk dat de autoriteiten nagenoeg niets ondernomen hebben om de band te onderhouden. De graduele vervreemding van het kind ten opzichte van zijn ouders is dan ook te wijten aan de autoriteiten zelf. In tegenstelling tot zijn broer en zussen, mocht P. nooit op bezoek gaan tijdens feestdagen of weekends. Over het bezoek van broer en zussen waren er opmerkingen over de precaire socio-economische omstandigheden van de ouders en over ongepast gedrag van de kinderen, maar nooit was er sprake van gevaar voor de veiligheid van de kinderen. Niettemin was contact met P. enkel mogelijk in het kindertehuis. Dit contact gebeurde regelmatig en P. leek steeds blij in het bijzijn van zijn ouders. Dit contact wordt echter volledig verbroken wanneer de ouderlijke rechten worden ontnomen en besloten wordt om P. op te geven voor adoptie. Na een procedurestrijd en het verstrijken van twee jaar, bevestigt het Portugese hooggerechtshof de adoptiebeslissing. In die periode hebben de ouders meerdere keren aangeklaagd dat met het wegnemen van de ouderlijke rechten, ook de bezoekrechten verdwenen. Maar geen enkele rechtbank heeft zich over deze kwestie uitgesproken. Het Hof oordeelt dat het verbreken van het contact met P. tussen het wegnemen van de ouderlijke rechten en de adoptie van P. niet voldoende gerechtvaardigd wordt. Daardoor faalt de overheid in haar positieve verplichting om maatregelen te nemen om contact mogelijk te maken, wat een schending betekent van artikel 8 EVRM. Voortgaande op deze redenering oordeelt het Hof ook dat de beslissing om P. te laten adopteren een schending uitmaakt van art. 8 EVRM. Het verbreken van het contact is namelijk niet de schuld van de biologische ouders en het verschil in behandeling tussen P. en zijn oudere broer en zussen kan niet worden gerechtvaardigd wegens hun leeftijdsverschil alleen.¹⁰⁰

Akinnibosun/ Italië¹⁰¹

De heer Akinnibosun is Nigeriaan en komt in 2008 samen met zijn tweejarige dochter aan in Italië vanuit Libië. In 2009 wordt hij gearresteerd, waarop in 2010 een Italiaanse rechtbank zijn ouderlijk gezag schorst en zijn dochter bij een pleeggezin plaatst om haar een stabiele leefomgeving te bieden. Uit eerdere verslagen blijkt dat ze door de zeereis getraumatiseerd is en een moeilijke relatie met haar

¹⁰⁰ In een partly concurring, partly dissenting opinion stellen Sájo en Pinto de Albuquerque een schending vast voor de contactbeperkingen, alleen doen ze dat op andere (procedurele) gronden. Voor het overige zien zij geen gronden voor een schending en wensen ze nog eens extra te benadrukken waarom het geen goed idee is om de adoptie ongedaan te maken: “Un enfant n’est pas une balle de ping-pong qui serait renvoyée de la famille biologique à la famille d’adoption”.

¹⁰¹ EHRM 16 juli 2015, n°[9056/14](#), Akinnibosun / Italië

vader heeft. Wanneer de vader wordt vrijgesproken in 2011, vraagt hij bezoekrechten aan. Daarop mag hij zijn dochter in 2012 eenmalig zien. De sociale diensten rapporteren aan de rechtbank dat het kind gespannen was tijdens het bezoek van haar vader. Ze werd immers herinnerd aan de traumatiserende reis en het feit dat haar vader niet voor haar had gezorgd. In 2013 wordt het bezoekrecht van Akinnibosun geschorst omdat hij materieel noch emotioneel in staat is voor zijn dochter te zorgen. In hoger beroep wordt de schorsing bevestigd, verwijzend naar de verslagen van de sociale diensten, die grotendeels gebaseerd zijn op verklaringen van het pleeggezin dat het kind zeer prikkelbaar was na het bezoek van haar vader en verontrust was haar vader nog eens te zien. Het enige wat doorheen de tijd nog gebeurt is de verzending van twee brieven aan zijn dochter. In deze brieven schrijft hij dat hij van haar houdt en dat hij hoopt dat ze haar best zal doen, dat ze haar oude familie niet vergeet en dat ze elkaar nog kunnen terugzien. In 2014 wordt er dan uiteindelijk besloten het kind vrij te geven voor adoptie, onder meer op basis van de verslagen van de sociale diensten.

Het Hof stelt vast dat de scheiding tussen vader en dochter veroorzaakt werd door zijn arrestatie. Maar drie jaar later - wanneer hij vrijgesproken wordt - laten de autoriteiten slechts één bezoek toe. Op basis van deze ene ontmoeting wordt besloten dat de man niet in staat is zijn ouderlijke rol op te nemen. Die ene ontmoeting gebeurde bovendien zonder controle door een expert en zonder degelijke voorbereiding voor de toenadering tussen vader en dochter. Het Hof trekt die beslissing daarom in twijfel, alsook de vaststelling van de autoriteiten dat de man gevaarlijk zou zijn voor het kind. Het Hof is van oordeel dat de autoriteiten, alvorens een adoptieprocedure in te leiden, concrete maatregelen hadden moeten nemen om het kind in staat te stellen de banden met haar vader te herstellen. Temeer omdat de man drie jaar zonder enig contact met zijn dochter had doorgebracht, met inbegrip van de twee jaar die hij in hechtenis had gezeten.

Het doel tot hereniging is hier dan ook niet naar behoren in aanmerking genomen. Het Hof wijst erop dat de man zich in een kwetsbare situatie bevond als immigrant, en net uit de gevangenis was vrijgelaten na twee jaar van onterechte detentie. Het Hof besluit dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM.

N.P./ Moldavië¹⁰²

De politie wordt opgebeld door een buurman en treft N.P. in een dronken gevecht met haar moeder. Haar vierjarige dochter ziet er vuil en hongerig uit en is aan het huilen. De politie neemt het kind mee, dat vervolgens wordt geplaatst. Via rechterlijke beslissing wordt het ouderlijk gezag ontnomen, gebaseerd op de beschrijving van de leefomstandigheden in een onhygiënische woning zonder stromend water, elektriciteit of gas. De sociale diensten melden bovendien dat het kind over het algemeen door haar moeder is verwaarloosd, vaak om eten moest smeken bij de burens en niet naar school ging. Voor de rechtbank geeft N.P. aan dat zij als alleenstaande ouder zonder financiële steun in een moeilijke situatie verkeert, maar dat zij (tijdens de procedure) een baan heeft gevonden en haar situatie heeft verbeterd. De herhaalde verzoeken van de vrouw om haar dochter te bezoeken

¹⁰² EHRM 06 oktober 2015, n. 58455/13, N.P. / Moldavië

worden afgewezen. Later laten de sociale diensten uiteindelijk bezoek toe op zaterdag in aanwezigheid van de voogd van het kind.

Het Hof stelt vast dat de vrouw haar kind meer dan twee jaar lang officieel niet mocht zien. Op twee momenten is ze er in geslaagd haar kind te bezoeken, maar dat ging in tegen het verbod dat de sociale diensten hadden opgelegd. Volgens de overheid kon de vrouw via het gerecht bezoekrecht afdwingen, maar het Hof is niet overtuigd. Het Hof stelt vast dat het volledige verbod op contact het gevolg is van de beslissing om het kind te plaatsen en de ouderlijke rechten van de vrouw weg te nemen. Ondanks verzoeken van de vrouw om contact te verkrijgen met haar kind, werd dit steeds geweigerd vanwege het risico dat dit met zich zou meebrengen. Hoewel dat een relevante reden is, begrijpt het Hof niet waarom de vrouw na de periode van twee jaar haar dochter wel plots kon zien. Volgens het Hof getuigen de contactbeperkingen van een buitensporige hardvochtigheid en slagen de autoriteiten er niet in om ze te rechtvaardigen. Het Hof besluit tot een schending van artikel 8 EVRM.¹⁰³

Soares de Melo/ Portugal¹⁰⁴

In deze zaak komen zeer veel thema's aan bod. Mevrouw Soares de Melo is een Kaapverdische burger en moeder van tien kinderen, die in Portugal woont. Ze is werkloos, ontvangt een beperkte uitkering en voedt haar kinderen in armoede op. De vader, die polygaam is, is vaak afwezig. In 2005 wordt de situatie van de familie gemeld aan de Commissie voor de bescherming van kinderen en jongeren, die samen met mevrouw Soares de Melo en haar echtgenoot een akkoord opstelt ter bescherming van de kinderen. Overeenkomstig dit akkoord moet ze zorgen voor de opvoeding, scholing en gezondheid van haar kinderen en moet ze bezoldigd werk vinden. Wanneer de Commissie in 2007 van oordeel is dat het akkoord niet wordt nageleefd, draagt deze het dossier over aan de familierechtbank, die beslist om een beschermingsprocedure voor de kinderen in te stellen. Vanaf dat moment wordt het gezin door de sociale diensten bij de rechtbank opgevolgd. In 2009 voegt de rechtbank aan het akkoord toe dat mevrouw Soares de Melo zich moet laten steriliseren. De sociale diensten leveren meerdere verslagen af waaruit blijkt dat het akkoord niet wordt nageleefd: de ouders en sommige kinderen leven nog steeds in een onwettige situatie, waardoor ze niet in aanmerking komen voor bepaalde uitkeringen, mevrouw Soares de Melo heeft geen bezoldigd werk en heeft zich niet laten steriliseren, niet alle kinderen gaan naar school en ze hebben problemen op het vlak van hygiëne en gezondheid. In 2012 besluit de familierechtbank om de zeven jongste kinderen te plaatsen met het oog op hun adoptie. Verder beslist de rechtbank dat het ouderlijk gezag van beide ouders over de geplaatste kinderen komt te vervallen en verbiedt ze elk contact met hen.

Het Hof spreekt zich hier uit over een hele resem zaken, waaronder het contactverbod met de zeven jongste kinderen voor een periode van bijna drie jaar. Hoewel er nooit sprake was van geweld of

¹⁰³ Zie ook de separate opinion van judge Silvis & judge López Guerra, die ook een schending vinden voor de contactbeperkingen, maar geen schending zien voor het wegnemen van het ouderlijk gezag.

¹⁰⁴ EHRM 16 februari 2016, n° [72850/14](#), Soares de Melo / Portugal

misbruik ten opzichte van de kinderen, werd het de moeder verboden om enig contact te onderhouden. Dit terwijl de kinderen tussen de zeven maanden en tien jaar oud waren en er nog een beroepsprocedure hangende was tegen de plaatsing ter adoptie. De kinderen werden bovendien in drie verschillende instellingen geplaatst. Zo werd niet alleen de familie als geheel verscheurd, maar werd ook de band tussen broers en zussen verbroken, wat tegen de belangen van het kind ingaat. Het Hof besluit dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM.

Er dient ook nog opgemerkt te worden dat het Hof in 2014 al een voorlopige maatregel had getroffen ten opzichte van Portugal. Zo had mevrouw Soares de Melo verzocht om contact te verkrijgen met haar kinderen voordat het Hof zich definitief uitsprak over de zaak. Het verzoek werd toegekend en sinds 2015 kon ze haar kinderen wekelijks bezoeken.¹⁰⁵

Mohamed Hasan/ Noorwegen¹⁰⁶

In deze zaak doet zich een vrij uitzonderlijke situatie voor, waardoor het Hof geen graten ziet in een volledig verbod op contact. De feiten: een man en een vrouw met de Iraakse nationaliteit verblijven in Noorwegen met hun beide dochters. De man is vaak gewelddadig ten opzichte van vrouw en kinderen. De vrouw gaat daarom meermaals naar een crisiscentrum, en de oudste dochter werd daarom al tweemaal geplaatst in een pleeggezin voor noodgevallen. Wanneer beide kinderen geplaatst zijn bij zo'n pleeggezin, worden ze tijdens het bezoek van hun moeder door twee gemaskerde individuen ontvoerd. Ze banen zich een weg naar binnen en vallen de moeder aan met een elektroshock-wapen. De kinderen worden nadien gevonden en de vader geeft toe dat hij de ontvoering in scène heeft gezet. Daarop worden beide kinderen bij aparte pleeggezinnen geplaatst, op een geheim adres en zonder enig contact met beide ouders. Nadien wordt het ouderlijk gezag ontnomen en worden de kinderen opgegeven ter adoptie (door de pleegouders).

Het Hof spreekt zich hier uit over verschillende zaken, waaronder het wegnemen van de ouderlijke rechten en de adoptie. Daarbij komt ook de hypothese van bezoekrecht aan bod. Zelfs als hier een tijdelijke plaatsing was bevolen - dus zonder de langetermijnvisie van adoptie – dan nog zou contact niet mogelijk zijn. Er bestond immers een zeer reëel risico op ontvoering. Gezien de gebeurtenissen in het verleden, was het belangrijk om stabiliteit en voorspelbaarheid te verzekeren voor de kinderen. Hoewel de vrouw intussen gebroken had met de man en een onafhankelijk leven had gestart, zou ze niet in staat zijn om haar kinderen te beschermen tegen hem en zijn familieleden. Het Hof ziet dan ook geen schending van artikel 8 EVRM.

S.J.P. & E.S./Zweden¹⁰⁷

Na de geboorte van een derde kind in het gezin van S.J.P. en E.S., neemt het medisch personeel van het ziekenhuis contact op met de sociale diensten. Ze uiten hun bezorgdheid over het vermogen van

¹⁰⁵ Zie ook de concurring opinion van judge Sajó, die de argumentatie rond de belangen van het kind en de rechten van de ouders nog verder uitdiept.

¹⁰⁶ EHRM 26 april 2018, n. 27496/15, Mohamed Hasan / Noorwegen

¹⁰⁷ EHRM 28 augustus 2018, n. 8610/11, S.J.P. & E.S. / Zweden

de moeder om voor het kind te zorgen. Zij geven ook uiting aan hun bezorgdheid over de situatie van de rest van het gezin en melden dat de andere kinderen tijdens een bezoek luidruchtig en onhandelbaar zijn geweest en dat de moeder agressief is geweest toen het personeel had gezegd dat zij contact zouden opnemen met de sociale diensten. Uiteindelijk wordt beslist om de kinderen te plaatsen. Het bevel tot plaatsing wordt geannuleerd omdat het gezin inmiddels naar Iran is gegaan – de man is Iranees – en nadien naar Noorwegen verhuist. De Noorse autoriteiten starten een onderzoek, na een melding van geweld door de vader ten opzichte van zijn kinderen. Het gezin verdwijnt, waarop de Noorse autoriteiten contact opnemen met hun Zweedse collega's, die het gezin uiteindelijk kunnen onderscheppen op de luchthaven. De kinderen worden geplaatst bij pleeggezinnen en er gelden beperkingen op het bezoek. Aanvankelijk is er een totaal verbod op contact, maar dit wordt opgeheven en later is er een maandelijks contactrecht van zes uur.

Het Hof meent dat de autoriteiten op een adequate manier rekening hebben gehouden met zowel de belangen van de ouders als de belangen van de kinderen. Er diende immers verzekerd te worden dat het welzijn van de kinderen niet in gevaar werd gebracht. In dit verband merkt het Hof op dat de kinderen zich in hun pleeggezin goed zijn blijven ontwikkelen, maar dat zij nog steeds bijzondere behoeften hadden. Hoewel het anderhalf jaar heeft geduurd voordat het contact werd hersteld, hebben de autoriteiten de omvang van de contactrechten geleidelijk aan uitgebreid. Belangrijk is dat de omvang van de contactrechten in overeenstemming lijkt te zijn met de uitdrukkelijke wensen van de kinderen. Het Hof is dan ook tevreden dat de contactbeperkingen noodzakelijk waren met het oog op de belangen van de kinderen. Conclusie van het Hof: geen schending.¹⁰⁸

Jansen/Noorwegen¹⁰⁹

Mevrouw Jansen is 19 jaar wanneer ze bevalt van haar dochter. Ze leeft nog bij haar ouders, Noorse Roma. Kort daarna wordt ze door haar vader het huis uitgezet en vindt ze opvang in een instelling voor ouders en kinderen. Verschillende malen keert ze terug naar huis om daarna weer opvang te vinden in de instelling. Op een bepaald moment steekt de grootvader één van de burens neer, omdat hij gelooft dat ze geholpen hadden zijn kleindochter naar de instelling te brengen. Na dit incident wordt de jeugdzorg ingeschakeld. De dochter van mevrouw Jansen wordt in nood naar een pleeggezin gebracht op een geheim adres. Wekelijks kan een begeleid bezoek van één uur plaatsvinden. De beperking geldt vanwege het gevaar op ontvoering. Enkele maanden later wordt het begeleid bezoek verder beperkt tot vier momenten per jaar, zonder kennis van de verblijfplaats van het kind. Nog later wordt alle contact verboden, vanwege het gevaar op ontvoering.

Volgens het Hof werd het risico op ontvoering al gedekt door de eerdere beperking van vier contactsessies per jaar. Bovendien bracht dit het risico met zich mee dat de band tussen mevrouw

¹⁰⁸ Judge Serghides komt in zijn dissenting opinion tot de vaststelling dat er wel degelijk een schending is van art. 8 EVRM. Hij zag helemaal geen overtuigende redenen om de ouders elk contact te ontzeggen met hun kinderen.

¹⁰⁹ EHRM 06 september 2018, n. [2822/16](#), Jansen / Noorwegen

Jansen en haar dochter beknot werd. In de beslissing van de nationale rechtbank wordt niet vermeld dat mevrouw Jansen haar dochter al drie jaar niet gezien had. De beslissing geeft ook geen enkele aandacht aan het doel om moeder en kind te herenigen. De beslissing schiet dan ook tekort en brengt het gevaar met zich mee dat de moeder alle contact verliest met haar kind. Het is nochtans van groot belang om de langetermijneffecten van zo'n scheiding in overweging te nemen. Tot slot wijst het Hof er nog op dat dit ook kon leiden tot een vervreemding van haar Roma-identiteit. Het Hof stelt een schending vast van artikel 8 EVRM.

S.S./Slovenië¹¹⁰

Ook deze zaak kwam al aan bod in het hoofdstuk over tijd. Een vrouw die lijdt aan paranoïde schizofrenie bevalt van een dochter. Een maand later wordt het kind geplaatst omdat de vrouw naar Frankrijk vertrokken is en er geen andere familieleden zijn om voor het kind te zorgen. Enkele jaren later worden de ouderlijke rechten van de moeder weggenomen en nog later wordt het kind geadopteerd door haar pleegouders. De vrouw vraagt uiteindelijk via gerechtelijke weg om een contactregeling met haar biologische dochter, maar dit wordt geweigerd.

De zaak komt uiteindelijk voor het Hof. De pleegzorg wordt niet betwist door de vrouw, wel het wegnemen van de ouderlijke rechten met als gevolg dat de ouder-kind relatie verbroken werd. Het Hof stelt geen schending vast van artikel 8 EVRM omdat de beslissing voldoende gemotiveerd was en omdat de autoriteiten ook voldoende hadden ondernomen om de vrouw te ondersteunen. Een belangrijke overweging in de beoordeling van het Hof vormt de relatie tussen het kind en haar adoptieouders. Het kind leefde al bij hen van toen ze één maand oud was. Het Hof meent dan ook dat ze een sterke band moet ontwikkeld hebben met hen. Zelfs in een situatie waarin hereniging ooit mogelijk is in de toekomst, kunnen de belangen van het kind vereisen dat de nieuwe familiale situatie niet meer gewijzigd wordt na een bepaalde periode. In deze zaak was er zelfs bijzonder weinig vooruitzicht op een hereniging met de biologische familie. Het Hof meent dan ook dat het belang om het kind zo veel als mogelijk te integreren in haar adoptiefamilie hier bijzonder sterk doorweegt.

Wat het contact betreft, dit werd voor 2014 nooit geweigerd. Hoewel de sessies niet veel hielpen om de band tussen moeder en dochter te versterken, was dit op geen enkele manier te wijten aan een fout van de autoriteiten of aan de pleegouders. Het was eerder het gevolg van de passieve houding van de moeder en het feit dat het kind intussen al vervreemd was van haar. De vrouw claimt dat het na 2014 niet mogelijk was om haar dochter te zien, maar pas in 2016 doet ze een beroep op haar bezoekrechten. Intussen was het kind echter geadopteerd, waardoor ze zich in principe niet meer kan baseren op een ouderlijk bezoekrecht. De nationale rechtbanken weigeren verder contact op basis van de rapporten van experts. Daarin worden de psychologische problemen van de vrouw vermeld, haar negatieve houding ten opzichte van de adoptieouders en het feit dat contact traumatisch zou

---

¹¹⁰ EHRM 30 oktober 2018, n. [40938/16](#), S.S. / Slovenië

zijn voor het kind. De vrouw kon geen argumenten aanreiken om dit te betwisten. Zoals eerder aangegeven, besluit het Hof dat er geen schending is van artikel 8 EVRM.¹¹¹

Abdi Ibrahim/Noorwegen¹¹²

In deze zaak vormt identiteit ook een belangrijk onderdeel in de overwegingen van het Hof.¹¹³ Mevrouw Abdi Ibrahim bevalt van een zoon in Kenia en trekt nadien naar Noorwegen, waar ze erkend wordt als vluchteling. Het kind wordt bij noodmaatregel in pleegzorg geplaatst. Het kind belandt nadien bij een christelijk gezin, hoewel mevrouw Abdi Ibrahim vroeg om haar zoon bij familieleden te plaatsen of bij een Somalische familie of moslims. Nadien laten de autoriteiten ook toe dat het kind geadopteerd wordt door het pleeggezin, waardoor mevrouw Abdi Ibrahim geen contact meer zou hebben met het kind. Ze gaat in beroep tegen die beslissing en vraagt niet om de hereniging met haar zoon; het kind is immers al gewend aan zijn pleegouders. Wel vraagt ze de mogelijkheid om contact te onderhouden, zodat het kind zijn culturele en religieuze roots zou kennen. Maar haar verzoek kent geen succes.

Het Hof start al meteen met een belangrijke opmerking. Ongeacht het feit dat de vrouw geen problemen had met de aanhoudende plaatsing, stelt dit de autoriteiten niet vrij van hun verplichtingen onder artikel 8 EVRM. Daaruit volgt dat de autoriteiten nog steeds een positieve plicht hebben om de band te behouden tussen ouder en kind, los van het feit dat de vrouw niet verzocht om hereniging met haar zoon. Op zijn minst betekent dit het mogelijk maken van regelmatig contact in zoverre dat mogelijk is en overeenkomt met de beste belangen van het kind.

De adoptiebeslissing steunde in essentie op volgende zaken: het kind leefde al meer dan vier jaar bij het pleeggezin en was gehecht aan zijn pleegouders, hij reageerde negatief op contact met zijn moeder, en hij had nood aan stabiliteit als kwetsbaar kind. Adoptie zou het onmogelijk maken dat mevrouw Abdi Ibrahim ooit nog om hereniging kan verzoeken en het zou toekomstige conflicten over religie vermijden. Mevrouw Abdi Ibrahim wil adoptie echter vermijden, omdat de pleegouders geen 'open adoptie' willen (waarbij contact nog mogelijk zou zijn). Een volle adoptie zou betekenen dat het kind religieus bekeerd wordt, tegen de wensen van zijn biologische moeder in.

Al bij aanvang van de plaatsing geldt een streng contactregime – de moeder was toen zeventien jaar oud, het kind tien maanden. Omdat tegen dat regime geen beroep wordt ingesteld, valt het buiten het oordeel van het Hof. Desalniettemin, de beslissingen daarrond betroffen minimaal contact. Dat is tegen het principe onder artikel 8 EVRM dat contact bedoeld is om de familiale band te versterken. Toen de adoptieprocedure startte was er al een groot risico dat de familiale band volledig verbroken zou zijn, ondanks het feit dat mevrouw Abdi Ibrahim een positieve evolutie had ondergaan en

---

¹¹¹ Judge Zalar & judge Motoc gaan nog dieper in op de argumenten van het Hof in hun uitvoerige concurring opinion.

¹¹² EHRM 17 december 2019, N° [15379/16](#), Abdi Ibrahim / Noorwegen

¹¹³ Zie bijvoorbeeld ook EHRM 06 september 2018, n. [2822/16](#), Jansen / Noorwegen. In die zaak wijst het Hof erop dat een gebrek aan contact zou kunnen leiden tot een vervreemding van de Roma-identiteit van het kind.

volwassener was geworden. Wanneer de familiale breuk de schuld is van de autoriteiten zelf, mogen deze een adoptie niet baseren op de afwezigheid van een band tussen moeder en kind.

Een belangrijk gegeven was het feit dat het kind slecht reageerde op het contact met de zijn moeder. Volgens het Hof is het echter niet mogelijk daar sterke conclusies uit te trekken. Er is weinig om aan te nemen dat contact altijd negatief zou zijn en daaruit te concluderen dat het in het belang van het kind is om alle contact dan maar af te breken. De nationale rechtbank gaf ook meer aandacht aan het belang van de pleegouders, die zich verzetten tegen een open adoptie met contact, dan aan het belang van mevrouw Abdi Ibrahim om een gezinsleven te kunnen behouden met haar kind. Het Hof komt tot de conclusie dat de autoriteiten te weinig aandacht geven aan het genot van een gezinsleven van mevrouw Abdi Ibrahim en haar zoon. Het Hof baseert dit op de zaak in zijn geheel en op redenen die aanhoudend contact ondersteunen, voornamelijk gelinkt aan de culturele en religieuze achtergrond. Gezien de impact van de beslissing en de belangen die op het spel staan, meent het Hof dat het besluitvormingsproces tekort schiet. Het Hof besluit dan ook tot een schending.

Deze zaak is intussen verwezen naar de Grote Kamer. Bovendien valt hier nog te verwijzen naar een andere zaak die momenteel hangende is voor het Hof. In *Kilic/Oostenrijk*¹¹⁴ zal het Hof de vraag beantwoorden of de plaatsing van moslimkinderen in een christelijk gezin problemen stelt voor het behoud van de band.

A.S./Noorwegen¹¹⁵

De zoon van A.S. wordt geplaatst omwille van de gezondheid van het kind en het feit dat zijn moeder onvoldoende in staat blijkt voor hem te zorgen. Contact is zeer beperkt. Op een bepaald moment zijn er slechts twee bezoeken op een periode van meer dan een jaar en een half. Nadien is er helemaal geen bezoek meer. Na vijf jaar verzoekt A.S. om de stopzetting van de plaatsing, maar dit wordt geweigerd. Meer nog, alle contact wordt verbroken en het adres van het pleeggezin wordt geheimgehouden. De rechtbank vindt namelijk dat de ontwikkeling van haar zoon erop vooruitgegaan is bij het pleeggezin. A.S. meent dat de originele plaatsing gerechtvaardigd was, maar dat ze intussen een veel betere opvoeding zou kunnen voorzien en dat ze daarvoor ook speciale opleidingen heeft gevolgd. De rechtbank ziet het anders en leidt bovendien af uit de contactsessies dat ze niet in staat is om aan de noden van het kind te voldoen. De rechtbank vindt ook dat het kind intussen zo gehecht is aan zijn pleeggezin, dat het schadelijk zou zijn hem te verplaatsen.

Volgens het Hof lag het scenario al bij aanvang volledig vast, in het bijzonder door het zeer strikte contactregime. De criteria waarop de plaatsing gebaseerd is waren te vaag en de situatie werd niet beoordeeld op basis van nieuwe, relevante gegevens. De rechtbank negeerde alle bewijs dat in het voordeel was van A.S., zonder degelijke onderbouwing. Een deel van de beslissing steunde ook op de negatieve reactie van het kind op de bezoekenmomenten. Maar er werd niet grondig onderzocht

¹¹⁴ Te raadplegen via de HUDOC-database: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-174471>

¹¹⁵ EHRM 17 december 2019, N° [60371/15](#), A.S. / Noorwegen

waarom het kind negatief reageerde. Dergelijke negatieve reacties kwamen immers ook voor bij de pleegouders. En psychologen waren het niet eens over de reden van deze reacties. Het Hof meent dan ook dat het besluitvormingsproces niet voldoet aan de eisen van artikel 8 EVRM en besluit dat er sprake is van een schending.

Omorefe/Spanje¹¹⁶

Mevrouw Omorefe heeft de Nigeriaanse nationaliteit, maar werd geboren in Spanje. In de periode die hier besproken wordt, leefde zij illegaal in Spanje.

In 2009 vraagt mevrouw Omorefe om haar zoon onder toezicht van de autoriteiten te plaatsen in een opvangcentrum. Ze doet dit omwille van persoonlijke en familiale moeilijkheden: een gebrek aan inkomen, huisvesting en werk, en moeilijkheden met haar man. De volgende dag wordt het kind als verlaten verklaard en in een opvangcentrum geplaatst. Een maand later wordt mevrouw Omorefe ervan op de hoogte gebracht dat de beoogde maatregel de plaatsing bij een pleeggezin betreft en dat haar zoon op middellange termijn weer in zijn biologische familie kan worden opgenomen. Dit op voorwaarde dat zijn ouders bepaalde doelstellingen zouden bereiken.

In een beoordeling nog een maand later wordt voorgesteld om over te schakelen naar een plaatsingsregeling met het oog op adoptie. Er wordt immers vastgesteld dat de moeder niet alle bezoeken heeft bijgewoond, afstandelijk was ten opzichte van haar kind en dat haar persoonlijke situatie zeer onstabiel was. Mevrouw Omorefe heeft geen bezwaar tegen pleegzorg, maar dringt erop aan dat dit haar niet zou beroven van het contact met haar zoon. Na enkele maanden wordt echter alle bezoek geschorst, omdat ze niet op alle geplande bezoeken aanwezig was en omwille van haar moeilijkheden om een emotionele band op te bouwen met haar kind. Pas in 2015 wordt beperkt bezoek opnieuw toegelaten. De maatregel over pre-adoptie werd immers vernietigd door een gebrek aan instemming van de moeder. En mevrouw Omorefe had toen verschillende pogingen ondernomen om het bezoekrecht te verkrijgen. Het gaat om een bezoek van één uur per maand en onder toezicht. Maar het bezoekrecht is van korte duur, aangezien in hetzelfde jaar nog de adoptie door de pleegouders wordt toegestaan. Een gebrek aan instemming van de moeder vormt geen obstakel meer voor de nationale rechtbank, aangezien de adoptie in het belang van het kind gebeurt, dat al vijf jaar lang bij het pleeggezin woont en er goed gedijt.

Het Hof stelt vast dat zowel de bevoegde autoriteiten als bepaalde rechtbanken ernstig tekort schoten in de procedure. Zo werd geen rekening gehouden met conclusies en verslagen van verschillende bestuursorganen. Evenmin kon aangetoond worden dat er aandacht werd gegeven aan de beslissing van de rechtbank in 2015 om de mogelijkheid te onderzoeken van een vorm van relatie of contact door middel van bezoeken of communicatie met de biologische moeder, wanneer dat in het belang is van de minderjarige.

Enerzijds heeft het Hof begrip voor de plaatsing, aangezien mevrouw Omorefe zelf verzocht had om haar zoon aan de autoriteiten toe te vertrouwen. Anderzijds moet zo'n beslissing onmiddellijk gepaard

---

¹¹⁶ EHRM 23 juni 2020, N° [69339/16](#), Omorefe/Spanje

gaan met de nodige maatregelen. Er dient immers een diepgaande analyse te gebeuren van de situatie van het kind en zijn relatie met zijn ouders. Zo nodig dient deze evaluatie afzonderlijk te gebeuren voor zowel de moeder als de vader. De situatie in deze zaak was bijzonder ernstig, gezien de leeftijd van het kind. Het was amper twee maanden oud toen het geplaatst werd. Het verstrijken van de tijd heeft tot gevolg gehad dat er een definitieve situatie is ontstaan die als tijdelijk werd beschouwd, gezien de zeer jonge leeftijd van het kind toen de verlatenverklaring werd vastgesteld en het voogdijschap van kracht werd.

Het Hof is niet overtuigd door de argumenten van de overheid voor de pre-adoptie maatregelen en de daaropvolgende adoptie, ondanks de duidelijke weerstand van mevrouw Omorefe. Aangezien zij slechts drie maanden haar contactrechten kon uitoefenen, lijkt dit erop te wijzen dat de autoriteiten al van bij het begin een plaatsing ter adoptie op het oog hadden. Minder verregaande maatregelen zoals een tijdelijke plaatsing of een plaatsing zonder het oog op adoptie, nochtans mogelijk onder Spaans recht, werden niet overwogen. Dergelijke maatregelen zouden evenwel ook respectvol geweest zijn ten opzichte van de pleegouders, aangezien ze geen valse hoop zouden opleveren. Het Hof beklemtoont nog eens de rol van de sociale diensten. Die bestaat er net in om personen in een moeilijke situatie te ondersteunen. Mevrouw Omorefe werd immers gedwongen door haar persoonlijke omstandigheden om haar kind vrijwillig te laten plaatsen. Het Hof is daarom van mening dat het besluitvormingsproces niet de nodige waarborgen bevatte die in overeenstemming zijn met de ernst van de inmenging en de belangen die op het spel staan. De Spaanse autoriteiten hebben niet de nodige stappen ondernomen om het contactrecht van mevrouw Omorefe te waarborgen. Het Hof beslist dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM.

Een speciale vermelding nog voor het verzoek van het Hof over de naleving van de uitspraak. Het Hof vraagt namelijk aan de nationale autoriteiten om de zaak te herevalueren in het licht van dit arrest. Meer nog, het Hof geeft ook aan wat in een zaak als deze de beste genoegdoening is voor een schending van artikel 8 EVRM. In een zaak waarin de besluitvorming geleid heeft tot een adoptie door de pleegouders, moet de situatie van mevrouw Omorefe zo veel als mogelijk hersteld worden naar de toestand waarin artikel 8 EVRM niet zou geschonden zijn. Het Hof wijst er ten slotte op dat het naar Spaans recht mogelijk is om een definitieve nationale beslissing te herzien wanneer deze een inbreuk vormt op het EVRM, vastgesteld door het Hof.

Terna / Italië¹¹⁷

Mevrouw Terna is al veroordeeld voor verschillende misdrijven, waaronder drugshandel en mensenhandel. Daarvoor zat ze verschillende keren een gevangenisstraf uit. Mevrouw Terna heeft een kleindochter – met Roma-roots - over wie ze sinds 2010 de voogdij heeft. Gedurende het uitzitten van de gevangenisstraf werd het kind toevertrouwd aan de zus van mevrouw Terna.

Na een rapport van een psycholoog, beslist een rechter om het kind weg te halen uit het gezin en het te plaatsen in een instelling. De familiale omgeving wordt volgens de rechter gekenmerkt door economische, educationele, emotionele en relationele problemen. Deze relationele problemen

---

¹¹⁷ EHRM 14 januari 2020, n° [21052/18](#), Terna / Italië

volgen uit de criminele achtergrond van mevrouw Terna. Het kind wordt dus geplaatst, maar de rechtbank beveelt dat er wel nog bezoeken dienen plaats te vinden. De nieuw aangestelde voogd stelt daartegen een beroep in, omdat ze meent dat er een groot risico bestaat dat de Roma-familie van het kind haar zal ontvoeren. De voogd baseert zich daarbij op eerdere zaken met Romakinderen waar de families hen volgden na beveiligde bezoeken om uit te zoeken waar het kind geplaatst werd. Daarop beveelt de rechter om de bezoeken zo te organiseren dat de geheime locatie van het kind gegarandeerd is. De sociale diensten hebben dit bezoek nooit georganiseerd, ondanks het feit dat dit werd bevolen door een rechtbank, dat dit volgens psychologen betrokken bij de zaak in het belang was van het kind, en ondanks de herhaaldelijke vraag daartoe door mevrouw Terna. Nadien wordt het kind opgegeven voor adoptie, al wordt daartegen beroep ingesteld door mevrouw Terna. Sindsdien wordt de mogelijkheid tot bezoek opgeschort. Deze adoptiezaak is nog hangende.

Het Hof benadrukt vooreerst dat mevrouw Terna zich ontfermt over haar kleinkind alsof ze haar moeder is. Er is dan ook sprake van een diepe, interpersoonlijke band tussen beiden. Het Hof kijkt vervolgens naar de contactmogelijkheden. Ondanks verschillende pogingen daartoe, en ondanks verschillende beslissingen van de rechtbanken, kon mevrouw Terna haar bezoekrecht niet uitoefenen. Volgens het Hof hebben de sociale diensten niet de noodzakelijke omstandigheden gecreëerd om het bezoekrecht van mevrouw Terna mogelijk te maken. Maar ook de nationale rechtbanken hebben gefaald. Zo werden geen concrete en effectieve maatregelen getroffen om contact mogelijk te maken. Bovendien werd getolereerd dat mevrouw Terna voor een bepaalde periode haar kleindochter niet kon zien. Zo werd het bezoekrecht opgeschort in afwachting van een rapport door een expert, hoewel er voorheen nooit bezoek werd georganiseerd. In principe zou de Italiaanse wet voldoende garanties moeten bieden om in overeenstemming te zijn met artikel 8 EVRM. Maar het Hof meent dat dit in de praktijk duidelijk niet voldoende is. De autoriteiten hebben een feitelijke situatie laten aanhouden, ondanks rechterlijke beslissingen daartegen, zonder rekening te houden met de langetermijneffecten van de scheiding tussen het kind en mevrouw Terna. Het Hof besluit dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM.

Het Hof vindt geen schending voor mogelijke discriminatie door de autoriteiten in verband met de Roma-achtergrond van het meisje. Wel heeft het kritiek op de duidelijke vooroordelen van de aangestelde voogd. Bovendien wijst het Hof in zijn overwegingen op een systematisch probleem in Italië voor wat betreft verdragen in plaatsingsprocedures en daarbij horende schendingen van artikel 8 EVRM.

ZEER STRIKT CONTACTREGIME

Ook bij een zeer strikt contactregime zal het Hof relatief weinig appreciatiemarge geven aan de lidstaten. Net als bij een volledig contactverbod bestaat immers het risico dat het ultieme doel van gezinshereniging erdoor in het gedrang komt. Dezelfde overwegingen spelen daarbij een rol. We

verwijzen de lezer daarvoor graag naar de bevindingen over het volledige contactverbod. Het Hof heeft daarbij uiteraard oog voor de achterliggende oorzaken van de plaatsing. Maar ook hier geldt dat extremere situaties niet zomaar alles rechtvaardigen. Het Hof zal bijvoorbeeld kijken of de lidstaten genoeg positieve actie ondernemen om, waar mogelijk, de band te onderhouden. En situaties evolueren, dus dienen lidstaten ook follow-up evaluaties uit te voeren. Afhankelijk van de leeftijd van het kind, zal ook zijn mening meespelen in het contactregime. Bovendien kijkt het Hof ook naar de modaliteiten van het contact. Als fysiek contact niet mogelijk of wenselijk is, kunnen immers nog alternatieven overwogen worden. Zo kan ook contact per brief, telefoon of zelfs skype een middel zijn om de band met het kind te behouden.

Eriksson/Zweden¹¹⁸

Lisa, de dochter van Cecilia Eriksson, wordt geplaatst bij een pleeggezin omdat haar thuissituatie moeilijk is. Cecilia gaat door een turbulente periode. Ze wordt veroordeeld voor handel in gestolen goederen en bezit van narcotica, en krijgt veertien maanden gevangenisstraf. Nadien vraagt Cecilia meerdere keren om de plaatsing stop te zetten en meer toegang te krijgen tot haar dochter. Over een periode van vijf jaar heeft ze haar dochter acht keer kunnen zien. Nadien wordt de plaatsing officieel stopgezet, maar het kind blijft bij de pleegouders wonen. Contact blijft zeer beperkt.

Deze zaak is één van de weinige voorbeelden van contactbeperkingen die niet in overeenstemming zijn met de wet. In nagenoeg alle zaken over plaatsing bestaat er een wettelijke basis en een legitieme doelstelling. Het onderzoek van het Hof betreft dan ook meestal de noodzakelijkheid van een plaatsingsmaatregel. Maar hier dus niet. Na het opheffen van de plaatsing, was er geen wettelijke grond om het contactrecht van Cecilia Eriksson te beperken. De beperking was dus al niet in overeenstemming met artikel 8 EVRM.

Het Hof gaat echter ook na of de beperkingen noodzakelijk waren. In een zaak als deze heeft de moeder het recht op hereniging met haar kind. Aangezien de plaatsingsmaatregel opgeheven was, bestond er geen twijfel over de capaciteiten van Cecilia om voor haar kind te zorgen. De sociale diensten maakten ook duidelijk dat hereniging het doel was. Door de contactbeperkingen werden de kansen op hereniging en het ontwikkelen van een relatie met haar dochter gefnuikt. In deze situatie kon Cecilia de terugkeer van haar kind niet verkrijgen. De situatie houdt al meer dan zes jaar aan en vormt een grote kwelling voor zowel moeder als dochter. Het Hof aanvaardt dat er moeilijkheden kunnen ontstaan bij de stopzetting van een plaatsingsmaatregel, zeker wanneer het kind al van jongs af werd geplaatst en vele jaren doorbracht zonder de biologische ouders. Maar de onacceptabele situatie in deze zaak is in grote mate het gevolg van het feit dat geen contact kon plaatsvinden met het oog op hereniging. De strikte en langdurige beperkingen op contact, samen met het langdurige verbod op terugkeer naar de moeder, zijn hier niet proportioneel. Er is dan ook sprake van een schending van artikel 8 EVRM.

---

¹¹⁸ EHRM 22 juni 1989, n° [11373/85](#), Eriksson/Zweden

Margareta & Roger Andersson/ Zweden.¹¹⁹

Het betreft één van de eerste zaken die voor het Hof verscheen en waarin al duidelijk werd gemaakt dat ook telefoongesprekken onder “familieleven” en “correspondentie” vallen bij artikel 8 EVRM.

Roger wordt op elfjarige leeftijd geplaatst in de publieke zorg. Uit sociale rapporten blijkt dat zijn gezondheid en ontwikkeling sterk verstoord zijn door het gedrag van zijn moeder. Men vermoedt daarom dat er sprake is van mentaal misbruik. In een eerste periode wordt fysiek contact niet toegelaten, maar is er wel contact per telefoon. Roger ontsnapt uit de zorginstelling en keert vervolgens even terug bij zijn moeder, maar wordt uiteindelijk geplaatst in een pleeggezin op een afstand van 120km. Fysiek contact wordt hier zeer beperkt, al ontstaan er graduele versoepelingen. Maar ook voor telefonisch contact of correspondentie per brief gelden strenge beperkingen. Zo kan Margareta niet bellen met Roger zelf, wel met de pleegvader. Ze kan haar zoon brieven sturen, maar deze worden ook steeds gecontroleerd door de pleegouders.

Het Hof lijkt vrij begripvol voor de beperkingen op fysiek contact. Margareta zorgde immers zelf voor problemen, en er was een bepaald ontsnappingsgevaar aanwezig. Maar deze beperkingen moeten beschouwd worden in het grotere plaatje, samen met de beperkingen op telefonisch contact en correspondentie per brief. Het Hof beschouwt deze beperkingen als zeer verregaand, waardoor ze een bijzondere verantwoording vereisen. In dat opzicht is de motivering van de autoriteiten te algemeen. Er wordt niet specifiek aangegeven waarom contact per brief of telefoon niet toegelaten is. De autoriteiten tonen niet aan waarom het noodzakelijk was om bijna elke mogelijkheid op contact tussen Margareta en Roger te beperken voor ongeveer een jaar en een half. Volgens het Hof is dit niet in overeenstemming met het doel van hereniging. Het Hof besluit dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM.¹²⁰

Olsson/Zweden¹²¹

Het echtpaar Olsson heeft drie kinderen met een ontwikkelingsachterstand. Dit gezin krijgt al enkele jaren sociale steun van de Zweedse autoriteiten, maar uiteindelijk wordt tot plaatsing van de drie kinderen besloten. Helena en Thomas, de twee jongste kinderen, hebben de daaropvolgende jaren zeer weinig contact met hun ouders. Ze raken zeer gehecht aan hun pleegouders. Beide kinderen geven een voorkeur aan dit nieuwe leven. Helena zit in een cruciale opgroefase. Thomas is nog steeds zeer kwetsbaar op psychologisch vlak en is emotioneel sterk afhankelijk van zijn nieuwe pleeggezin. Een scheiding van hen zou langdurige psychologische schade opleveren.

¹¹⁹ EHRM 25 februari 1992, n. [12963/87](#), Margareta & Roger Andersson / Zweden

¹²⁰ In zijn partly dissenting opinion ziet Judge Lagergren geen schending voor de contactbeperkingen, vooral gesteund op de appreciatiemarge van de lidstaat.

¹²¹ EHRM 27 november 1992, n. [13441/87](#), Olsson / Zweden (2). In zijn partly dissenting opinion is Judge Pettiti (gevolgd door Judges Matscher & Russo) het grondig oneens met de meerderheid. Volgens hem is wel degelijk sprake van een schending van artikel 8 EVRM en hebben de beperkingen tot gevolg gehad dat de band van de ouders definitief verbroken is.

Het Hof maakt een onderscheid tussen twee periodes. De eerste periode loopt van 1987 tot 1990. In 1987 beslist het hooggerechtshof van Zweden om de zorgmaatregelen (plaatsing) te vernietigen. Desalniettemin keren de kinderen niet terug naar hun ouders. Verschillende beslissingen van de sociale diensten houden die terugkeer tegen. In deze periode was er voor deze situatie nog geen wettelijke basis om de contactbeperkingen op te baseren. Voor die periode is er dan ook al meteen een schending van artikel 8 EVRM.

Vanaf 1990 start de tweede periode, waarin het nodige wetgevend kader wordt geïntroduceerd. De contactbeperkingen komen dan neer op het volgende: De ouders zijn vrij om de kinderen in hun pleeggezin te bezoeken zo vaak als zij willen, maar de bijeenkomsten worden buitenshuis georganiseerd of alleen toegestaan onder omstandigheden die de schrik van de kinderen zou wegnemen. De beperkingen worden ondersteund door experts en zijn er om de kinderen te beschermen. Het Hof beschouwt deze redenen als relevant en kijkt vervolgens of ze ook voldoende rechtvaardiging bieden voor de beperkingen. Doordat de plaatsingsbeslissing werd opgeheven, zouden de kinderen in principe moeten terugkeren naar hun natuurlijke ouders. Maar dit recht is niet absoluut. Bij kinderen die al een tijdlang in een pleeggezin hebben geleefd, vereist de terugkeer een degelijke voorbereiding. Zoiets varieert per zaak, maar vereist telkens de medewerking van alle betrokkenen. De nationale autoriteiten moeten hun best doen om deze medewerking te faciliteren, maar ook de ouders zelf moeten de nodige coöperatie aan de dag leggen. De vraag is hier of de autoriteiten voldoende gedaan hebben. Volgens het Hof is dat het geval en ligt de schuld bij de ouders. Hoewel zij op de hoogte waren van het feit dat de beperkingen in overeenstemming waren met de wensen van hun kinderen, weigerden ze deze te accepteren. Ze bezochten de kinderen slechts tweemaal en negeerden andere contactmogelijkheden, zoals telefonisch contact. De ouders toonden zich steeds vijandig, door onmogelijke zaken te verlangen als ongebeleid bezoek bij hen thuis. De sociale diensten probeerden hen te overtuigen om hun kinderen meer te bezoeken en hielpen door bijvoorbeeld in te staan voor de verplaatsingskosten. Ze stelden ook een minder restrictief contactplan op, dat werd geweigerd door de ouders. Het Hof ziet dan ook geen schending van artikel 8 EVRM.

R./Finland¹²²

De vijfjarige zoon van R. wordt geplaatst in een kinderverblijf op 120km afstand van zijn ouders. Dit gebeurt omwille van zijn trage ontwikkeling, het gewelddadig gedrag van de moeder en de onmogelijkheid van beide ouders om hem op te voeden. Alternatieve pogingen om de familie te helpen – dagopvang, ondersteuning - mislukten. De jongen wordt enkele jaren later bij een pleeggezin geplaatst. De man heeft niet per se een probleem met de oorspronkelijke plaatsing, maar wel met de weigering om de plaatsing nadien ongedaan te maken en met de beperkingen op toegang.

Het Hof merkt op dat de plaatsing gebeurde met het oog op de lange termijn. Het doel was niet om het gezin te herenigen, maar om de scheiding met de biologische ouders te bewerkstelligen en het leven bij het pleeggezin te bevestigen. Contact werd dan ook zeer beperkt. Oorspronkelijk gaat het

---

¹²² EHRM 30 mei 2006, n. 34141/96, R / Finland

om één of twee keer per maand. Het Hof benadrukt dat de mogelijkheid op hereniging significant werd gehinderd door de beperkingen op contact. Tijdens de procedures werd nooit gekeken naar de interactie tussen de man en zijn zoon, hoewel de man hier zelf om vroeg. Wat door al deze gebeurtenissen doorschemert is de standvastigheid van de sociale diensten om hereniging uit te sluiten. In plaats daarvan ageert men volledig vanuit de veronderstelling dat de jongen publieke zorg nodig heeft voor een lange termijn door pleegouders. Het strikte bezoeksregime is daar het gevolg van. Het hof komt tot een schending van artikel 8 EVRM, omdat veel te weinig ondernomen werd om de man te herenigen met zijn zoon. Of de toegangsbeperkingen op zich konden gerechtvaardigd worden, is niet belangrijk voor het Hof. Doordat al niet voldaan is aan het doel om het gezin te herenigen, is het niet noodzakelijk om nog een apart onderzoek te doen naar de toegangsbeperkingen.

Moser/ Oostenrijk ¹²³

Mevrouw Moser heeft de Servische nationaliteit. Ze leeft al jaren in Oostenrijk, maar zonder geldig verblijf. Ze trouwt met een Oostenrijkse man en bevalt van een dochter in Wenen. Maar haar man contesteert het vaderschap. Bovendien blijkt dat de vrouw een verblijfsverbod heeft voor vijf jaar, omdat ze betrapt werd op illegaal werk. Een dag na de geboorte besluit de Weense jeugdzorg dat mevrouw Moser haar baby niet kan meenemen uit het ziekenhuis, omdat ze geen degelijke accommodatie kan voorzien, onvoldoende financiële middelen heeft en een onduidelijke verblijfsstatus heeft. Het kind wordt vervolgens geplaatst bij pleegouders en de voogdij wordt overgedragen naar de dienst voor jeugdzorg.

Het Hof meent dat de autoriteiten wel degelijk bepaalde alternatieven hebben onderzocht – plaatsing bij familieleden, onderdak bij vrienden – maar dat deze niet mogelijk leken. Anderzijds werd geen positieve actie ondernomen om bepaalde mogelijkheden te onderzoeken waardoor mevrouw Moser en haar kind konden samen blijven. Ze konden bijvoorbeeld opgevangen worden in een centrum voor moeders en kinderen. Ook andere opties werden niet onderzocht, zoals het opklaren van de verblijfsstatus van mevrouw Moser. Haar verblijfsverbod werd nadien trouwens vernietigd door het Oostenrijkse Grondwettelijk Hof, omdat het niet strookte met haar rechten onder artikel 8 EVRM.

Deze tekortkomingen hangen ook samen met het feit dat er niets werd ondernomen om contact te voorzien tussen moeder en kind zolang de procedures liepen. Het Hof beschouwt dit als een bijzonder ernstige zaak, aangezien de moeder geen kans kreeg om een band te ontwikkelen met haar kind, dat direct na haar geboorte werd geplaatst. Gedurende zes maanden vonden slechts twee contactmomenten plaats. De overheid werpt nog op dat de moeder zelf haar toegangsrechten niet ten volle benut heeft en dat ze over het algemeen weinig coöperatie vertoonde met de autoriteiten. Het Hof lijkt daar weinig gewicht aan te geven en besluit bovendien dat mevrouw Moser te weinig betrokken werd in de procedure. Het Hof besluit dan ook tot een schending van artikel 8 EVRM wat betreft het ontnemen van ouderlijk gezag, de beperkingen op contact en de procedurele betrokkenheid.

---

¹²³ EHRM 21 september 2006, n. [12643/02](#), Moser / Oostenrijk

Dolhamre/Zweden¹²⁴

Meneer en mevrouw Dolhamre hebben drie kinderen. Mevrouw is van Libanese afkomst, waardoor er thuis niet enkel Zweeds, maar ook Assyrisch Neo-Aramees wordt gesproken. Na enige problemen met de oudste dochter wordt deze vrijwillig geplaatst. Ze beweert, zoals ze al eerder gedaan heeft, dat haar vader haar en haar zussen seksueel misbruikt heeft en geslagen heeft. In het verleden werden haar verklaringen als verzinsels gezien, maar nu komt er een onderzoek naar het gezin, waardoor ook de andere kinderen geplaatst worden. Het contact wordt zeer beperkt. De situatie houdt stand tot aan het einde van de politieonderzoek. Nadien trekt de oudste dochter haar verklaringen in.

Aanvankelijk wordt nagenoeg alle contact verbroken tussen de ouders en hun jongste kinderen. Enkel correspondentie is toegelaten, en de ouders krijgen informatie over hun kinderen van het personeel van de instelling waar de kinderen verblijven. De reden voor de strenge aanpak betreft een mogelijke negatieve invloed op de kinderen, waardoor het onderzoek door de autoriteiten hinder zou ondervinden. De vader verzoekt dat zijn kinderen Assyrische taallessen krijgen in hun instellingen en dat ze een Assyrische kerk kunnen bezoeken. De verzoeken worden nooit formeel behandeld en worden in de praktijk ook geweigerd. Na een jaar wordt besloten om voorbereidingen te treffen om het contact tussen de ouders en de kinderen mogelijk te maken, maar voorlopig blijven de strenge beperkingen gelden. Zolang het politieonderzoek loopt houden de ouders zich aan de afspraken, uit vrees voor mogelijke beschuldigingen dat ze de kinderen te veel zouden beïnvloeden. Wanneer het politieonderzoek wordt stopgezet, wordt telefooncontact meteen toegelaten tussen de ouders en de jongste kinderen. Deze telefoongesprekken dienen weliswaar in het Zweeds te gebeuren, zodat het personeel zou begrijpen wat er gezegd wordt. Enkele maanden later verstrengen de maatregelen opnieuw. Enkel correspondentie is mogelijk, en dit via de sociale diensten. De locatie van de kinderen wordt geheim gehouden. De redenen hiertoe: de ouders hebben zich niet aan de contactrichtlijnen gehouden, wat een negatief effect had op beide kinderen. Bovendien hebben de ouders een voorbereidende meeting geweigerd en kwamen ze verschillende keren onaangekondigd op bezoek in de instelling. Bij één van die onaangekondigde meetings ontstond chaos, bedreigde een neef van de familie het personeel en werd de politie erbij geroepen. Enkele maanden later worden de contactbeperkingen volledig opgeheven en keren de kinderen terug naar hun ouders.

Het Hof ziet nergens problemen en meent dat alle beslissingen werden genomen met het oog op de hereniging van het gezin. Wat de oudste dochter betreft, waren er formeel geen beperkingen. In de praktijk werd het bezoekrecht beperkt op basis van de wensen van het kind zelf en werd dit aanvaard door de ouders, hoewel ze dit later ontkenden. Ook hier ziet het Hof geen problemen.¹²⁵

¹²⁴ EHRM 08 juni 2010, n. 67/04, Dolhamre / Zweden

¹²⁵ Rechter Zupančič heeft echter zijn bedenkingen bij de milde houding van het Hof. De ouders worden hier in een bijzonder stresserende situatie geplaatst. Dat er na de plaatsing moeilijkheden ontstaan, of dat de ouders niet steeds hun volle medewerking verlenen kan nochtans het gevolg zijn van de plaatsingsbeslissing. Dan stelt zich de vraag of die plaatsing, en de manier waarop ze gebeurde, wel gerechtvaardigd was. Als de vermoedens van seksueel misbruik zo serieus waren om deze plaatsing te rechtvaardigen, waarom werd de vader dan nooit

Levin/ Zweden¹²⁶

De drie kinderen van Eleonor Levin worden in publieke zorg geplaatst. Eerst gebeurt dit op vrijwillige en tijdelijke basis, maar nadien is er permanente zorg. Eleonor blijkt namelijk niet in staat goed te zorgen voor haar kinderen, wat gevolgen heeft voor hun gezondheid en ontwikkeling. Ook nadat haar situatie enigszins verbetert - scheiding van haar man, renovatie van het huis – oordeelt de rechter dat er nog te veel onzekerheid bestaat over de zorgcapaciteiten van Eleonor. Daarop worden ook haar contactrechten beperkt tot een wekelijks bezoek, al verschilt het per kind. De kinderen worden geplaatst in drie verschillende families, maar onderling is er maandelijks contact. Wanneer Eleonor op een later moment bij haar zus gaat wonen, 1000 km verderop, wordt dit een maandelijks bezoek. De contactrechten veranderen door de tijd, maar het komt erop neer dat ze haar kinderen uiteindelijk weinig ziet. De beperkingen zouden bijdragen aan de ontwikkeling van de kinderen en ook de kinderen zelf geven aan dat ze hun moeder niet veel willen zien.

Het Hof merkt op dat de afzonderlijke plaatsing van de kinderen genomen werd omdat ze elk bijzondere zorg en ondersteuning nodig hadden. Iets wat te veel druk zou leggen op een enkel pleeggezin. De overgang naar een iets strikter contactregime gebeurde om de kinderen te beschermen. Zowel mentaal als fysiek reageerden zij telkens negatief op het bezoek van hun moeder. Ze waren angstig, plasten in hun bed, kregen nachtmerries en vertoonden regressie in hun ontwikkeling. Ook hun vader, met wie ze nooit veel contact hebben gehad, verzocht om afzonderlijke contactrechten. De autoriteiten dienden daarom een evenwicht te zoeken tussen de contactmomenten van zowel de moeder als de vader, en de ontwikkeling van de kinderen. Een logisch gevolg is dat er per ouder minder bezoek was. Het Hof benadrukt tot slot dat ook de mening van kinderen in overweging werd genomen en dat het bezoek werd vermeerderd naar vier momenten per jaar. Het Hof vindt geen schending van artikel 8 EVRM.¹²⁷

Krapivin/ Rusland¹²⁸

Het betreft een situatie die strikte contactbeperkingen rechtvaardigt volgens het Hof. Al horen er nog enkele kanttekeningen bij de beperkingen. De zoon van meneer Krapivin wordt geplaatst bij zijn grootmoeder nadat de man zijn vrouw vermoord heeft met een mes. De jongen was ook getuige van deze moord. Meneer Krapivin wordt in een psychiatrische instelling geplaatst, omdat hij ontoerekeningsvatbaar werd verklaard vanwege een acute stressaanval. Wanneer de man vrijkomt

---

in vervolging gesteld? En als er bijna geen bewijs is, moeten de sociale diensten dan al niet veel sneller stappen ondernemen om volwaardig contact mogelijk te maken? Voor rechter Zupančič is het alleszins een raadsel waarom het Hof geen schending vond van artikel 8 EVRM.

¹²⁶ EHRM 15 maart 2012, n. [35141/06](#), Levin / Zweden

¹²⁷ Judge Power-Forde schrijft in zijn uitvoerige dissenting opinion waarom hij niet akkoord gaat met de meerderheid. Volgens hem zijn er problemen met de snelheid waarmee het contact werd beperkt en stelt hij daarbij de nodige vraagtekens in het kader van de proportionaliteit. Bovendien gaat hij in op het falen van de autoriteiten in het naleven van hun positieve verplichtingen om hereniging mogelijk te maken.

¹²⁸ EHRM 12 juli 2016, n. [45142/14](#), Krapivin / Rusland

wenst hij dat zij zoon opnieuw bij hem komt leven en wenst hij contact. Aanvankelijk wordt het meeste contact geweigerd. Slechts maandelijks bezoek van enkele uren, in een publieke ruimte is toegelaten.

Het Hof meent dat de nationale rechtbanken gegronde redenen hadden om deze contactbeperkingen op te leggen en zien dan ook geen schending van artikel 8 EVRM. De man heeft immers zijn vrouw vermoord, de jongen was er getuige van en het was niet duidelijk of de man daarna psychiatrisch stabiel was. Er kon met andere woorden nog gevaar zijn voor het kind, dat de voorbije vier jaar opgevoed en verzorgd werd door zijn grootmoeder. Bovendien had de jongen zijn vader al een tijd niet gezien en liet het werkschema van de man het niet toe om wekelijks bezoek mogelijk te maken. Ook wat betreft het beslissingsproces, is het Hof tevreden. De man kreeg de nodige bescherming van zijn belangen en de nationale rechtbanken hebben hun beslissingen voldoende onderbouwd. Het Hof merkt nog op dat de autoriteiten nadien de moeite deden om de situatie opnieuw te beoordelen in nieuwe procedures. Contact werd toen wel toegelaten om verschillende redenen. Zo was de jongen intussen ouder geworden (tien jaar) en was er in de praktijk toch nog contact geweest in persoon, via telefoon, en via skype. Bovendien gaf de jongen zelf aan dat hij meer communicatie wou met zijn vader en stond die laatste niet meer onder psychiatrisch toezicht, noch was er bewijs van schadelijk gedrag ten opzichte van zijn zoon.

Barnea & Caldararu/ Italië¹²⁹

Deze zaak kwam al eerder aan bod in het hoofdstuk over tijd. Meneer en mevrouw Barnea leven in een Roma-kamp in preciaire omstandigheden. Ze krijgen er de hulp van een vrouw die later gearresteerd wordt voor fraude. Op dat moment is het vierde kind van de Barnea-ouders in haar bijzijn en wordt het meegenomen en in een instelling geplaatst. De rechtbank besluit dat het kind in aanmerking komt voor adoptie en plaatst haar in een pleeggezin. In beroep wordt dat ongedaan gemaakt en wordt besloten dat het kind herenigd moet worden met haar familie. De sociale diensten respecteren deze beslissing evenwel niet en het dossier belandt opnieuw voor de rechtbank, die beslist om de plaatsing van het kind in het pleeggezin te verlengen en gelast om een nieuwe procedure te starten voor het wegnemen van het ouderlijk gezag. Dit wordt gebaseerd op het feit dat de vader geen werk heeft, dat de ouders uit hun huis zijn gezet en inwonen bij familie, alsook dat het kind goed geïntegreerd is in haar pleeggezin. In beroep wordt dit vonnis vernietigd, maar beslist men niettemin om het kind bij het pleeggezin te laten in het licht van de goede integratie van het kind en van de tijd die ondertussen is verstreken (zes jaar). Nog later beslist de rechtbank uiteindelijk, na verscheidene beslissingen en ondanks de terughoudendheid van het parket, dat het kind moet terugkeren naar haar oorspronkelijke familie. Deze terugkeer vindt plaats na ongeveer zeven jaar en blijkt zeer moeilijk voor het kind.

Het Hof wijst op de weigering van de sociale diensten om uitvoering te geven aan de gezinshereniging. Geen plan werd opgesteld om de familiale relatie opnieuw op te bouwen binnen een voorgestelde

---

¹²⁹ EHRM 22 juni 2017, n°[37931/15](#), Barnea & Caldararu / Italië

termijn van zes maanden. Wanneer vervolgens in een nieuwe rechterlijke beslissing de plaatsing wordt verlengd, wordt ook het aantal bezoekmomenten verminderd tot vier per jaar. Dit wordt gebaseerd op het gedrag van de ouders en hun leefomstandigheden, de potentiële moeilijkheden voor het kind die komen kijken bij een re-integratie en de sterke banden die het kind ontwikkeld heeft met haar pleeggezin. Het Hof besluit tot een schending van artikel 8 EVRM. Zelfs nog voor de plaatsing van het kind, hadden de autoriteiten al praktische maatregelen moeten ontwikkelen om ervoor te zorgen dat het kind bij haar ouders kon leven. Na de plaatsing werd geen aandacht gegeven aan gezinshereniging en door het verstrijken van de tijd is de band onherstelbaar beschadigd.

Stankūnaitė/ Litouwen¹³⁰

Mevrouw Stankūnaitė wordt door haar ex-partner D.K. beschuldigd van de seksuele aanranding van hun dochter. Onderzoek naar de klacht duurt twee jaar, maar draait uiteindelijk op niets uit. Intussen wordt haar dochter geplaatst bij de zus van D.K.. Contact is slechts mogelijk onder toezicht. Het moet gezegd dat deze zaak wel enkele bijzondere wendingen kent. Dat die zus het voogdijschap verkreeg, was namelijk het gevolg van het verdwijnen van D.K. Hij was op de vlucht geslagen voor de politie, nadat twee verdachten voor de seksuele aanranding doodgeschoten werden. D.K. werd uiteindelijk zelf dood teruggevonden. Vervolgens wordt het onderzoek naar mevrouw Stankūnaitė stopgezet en verzoekt ze de terugkeer van haar dochter. Het verzoek wordt toegewezen, en de rechtbank houdt daarbij rekening met de rechtspraak van het EHRM in dit soort zaken over het belang van het kind. Maar daar eindigt het niet. De zus van D.K. wil het kind namelijk niet overhandigen. Zelfs na verschillende pogingen van de autoriteiten, lukt het niet om het kind bij de moeder te krijgen. Ter illustratie: één poging was niet succesvol omdat het huis waar het kind leefde werd omsingeld door vrienden en familie van D.K en zijn zus. Na verschillende pogingen lukte het uiteindelijk wel om het kind terug bij haar moeder te krijgen.

Het hof merkt op dat mevrouw Stankūnaitė haar dochter oorspronkelijk niet kon zien door tijdelijke beschermingsmaatregelen. Deze waren gerechtvaardigd door het onderzoek naar de seksuele aanranding. Na enkele maanden werd dit herzien en kon ze op een regelmatige basis, namelijk tweemaal per week, haar dochter zien. Nadien werd ze nooit gehinderd in het zien van haar dochter. Nog belangrijker, mevrouw Stankūnaitė heeft nooit beweerd dat een gebrek aan contact het gevolg was van handelingen of de afwezigheid daarvan van de autoriteiten. Wel werpt ze op dat ze zich tijdens de bezoekmomenten niet 'vrij' voelde in het contact met haar dochter. Het Hof merkt daarover op dat mevrouw psychologische ondersteuning kreeg en dat haar relatie met haar dochter nadien warmer werd. De autoriteiten van de jeugdzorg monitorde de situatie op proactieve wijze en stonden de nationale rechtbanken bij in hun beslissingen.

Wat de periode betreft waar de terugkeer van het kind gehinderd wordt, is duidelijk dat de nationale autoriteiten alle inspanningen hebben gedaan om dat zo snel mogelijk te laten gebeuren. Ook hebben ze de hinder niet ongestraft gelaten, door een boete op te leggen aan de zus van D.K. Het Hof meent

¹³⁰ EHRM 29 oktober 2019, N° [67068/11](#), Stankūnaitė / Litouwen

dan ook dat er geen schending is van artikel 8 EVRM, omdat de nationale autoriteiten voldeden aan hun positieve plichten.

K.O. & V.M./Noorwegen¹³¹

Bij de geboorte van haar dochter zorgt de kindbescherming ervoor dat mevrouw V.M. in een gezinscentrum verblijft. Er is namelijk bezorgdheid over haar geestelijke gezondheid, drugsgebruik en huiselijke geschillen met haar man. De man heeft bovendien een strafblad voor geweldsmisdrijven. Na enkele weken trekt de moeder haar toestemming in voor haar verblijf in het centrum, waarop men besluit het kind via noodmaatregel te plaatsen. De noodmaatregel wordt een gewone maatregel. Het kind belandt bij een pleeggezin en na een tijd wordt besloten dat de pleegzorg een langdurig karakter heeft. Het is daarom in het belang van het kind om geen uitgebreide contactrechten te geven aan de ouders. Niettemin worden de bezoeken toch uitgebreid, al valt dat enigszins te relativiseren. Het gaat immers over een bezoek van twee uur en dit slechts zes keer per jaar. Na verschillende jaren keert het kind dan toch terug naar haar ouders. De ouders zouden intussen beter kunnen zorgen voor hun dochter, de thuissituatie is stabiel, en ze hebben ingestemd met ondersteunende hulpmaatregelen.

Het Hof beslist dat artikel 8 EVRM geschonden werd voor wat betreft de beperkingen op het contact. Gezinshereniging werd nooit serieus overwogen. Door de zeer weinige contactmomenten werd al vroeg impliciet besloten dat de plaatsing een langdurig karakter zou krijgen. Indien hereniging wel in overweging zou worden genomen, dan is geen interval mogelijk van weken of zelfs maanden. Ook in de beslissingen zelf leek niets op hereniging te wijzen. Het bezoek werd slechts gezien als een manier voor de dochter om haar ouders te kennen. Nooit werd echter duidelijk gemaakt waarom het tegen de belangen van het kind zou zijn om haar ouders meer te zien, op de zeer vage verantwoording van stabiliteit na. Zeker omdat de evaluatie over de interactie tussen ouders en kind steeds positief was.

Pedersen/Noorwegen¹³²

Het kind van meneer en mevrouw Pedersen – slechts enkele maanden oud - wordt geplaatst omdat de mentale gezondheid van de ouders hen niet in staat zou stellen voor hem te zorgen. Er wordt besloten tot een plaatsing voor lange termijn. Contact wordt beperkt tot twee bezoeken per jaar van twee uur lang. Uiteindelijk wordt zelfs besloten tot adoptie, omdat het kind een diepe band heeft ontwikkeld met zijn pleegouders. Niettemin vindt men het belangrijk dat het kind zijn etnische roots behoudt – de ouders zijn namelijk van Filipijnse afkomst. Daarom worden de contactmomenten behouden.

Het Hof benadrukt dat de beslissing tot een plaatsing voor lange termijn – het opgeven dus van de hereniging met de ouders – slechts mag genomen worden na een zeer zorgvuldige overweging en

¹³¹ EHRM 19 november 2019, n° [64808/16](#), K.O. & V.M. / Noorwegen

¹³² EHRM 10 maart 2020, n. [39710/15](#), Pedersen e.a./Noorwegen

rekening houdende met de positieve verplichting van de autoriteiten om hereniging mogelijk te maken. In deze zaak heeft het zeer strikte contactregime er net voor gezorgd dat de familiale situatie al van bij het begin een uitgemaakte zaak was. Het zorgde er immers voor dat het kind veel makkelijker gehecht zou geraken aan zijn pleeggezin en zou vervreemden van zijn biologische ouders. Een mogelijkheid op hereniging werd zo ondermijnd. De breuk tussen ouders en kind is dan ook te wijten aan de autoriteiten. Het Hof besluit tot een schending van artikel 8 EVRM.

Hernehult/Noorwegen¹³³

Meneer Hernehult heeft de Roemeense nationaliteit en verhuist naar Noorwegen met zijn vrouw en drie kinderen. Er is echter bezorgdheid over het vermogen van de ouders om hun kinderen op te voeden, het isolement van de kinderen en een ongewone nadruk op ziekte. Daarom worden de kinderen bij noodmaatregel in pleegzorg geplaatst. Twee kinderen belanden in een pleeggezin, één kind belandt in een instituut omdat hij bijzondere zorg vereist. Omdat dit kind zeer ongelukkig was in het instituut, keert het uiteindelijk terug naar zijn ouders, die verregaande ondersteuning krijgen. De andere kinderen blijven bij hun pleegouders wonen, aan wie ze intussen gehecht zijn. Contact wordt beperkt tot zes sessies van zes uur per jaar.

De contactbeperkingen worden door het Hof samen onderzocht met de procedures en redenen die zijn aangevoerd om de twee kinderen in het pleeggezin te houden. Het Hof is namelijk van oordeel dat de uiteindelijke redenen intrinsiek verbonden zijn met de wijze waarop de zaak tot dan toe was afgehandeld. In de nationale rechtbanken werd al vastgesteld dat de oorspronkelijke plaatsingsbeslissing niet wettelijk was. Niettemin werd de plaatsing behouden, omdat een nieuwe verhuizing van de kinderen nadelig zou zijn voor hen.

Toen de twee kinderen oorspronkelijk werden geplaatst, was dit eerder een gevolg van de plaatsingsbeslissing van het derde kind. Het zijn de omstandigheden van het derde kind die de basis vormden voor de bezorgdheid over de familiale situatie.

Toen werden geen pogingen tot ondersteuning ondernomen. Dit werd inderdaad bemoeilijkt door het wantrouwen van de ouders, maar het Hof merkt op dat dit geen belemmering kon vormen, aangezien er voor het derde kind wel steunmaatregelen konden genomen worden. Het Hof stelt zich daarom de vraag of er wel goede redenen waren om de twee kinderen te plaatsen. De nationale procedures nadien hebben de bovenstaande tekortkomingen niet verholpen. Dat de gezinssituatie van de twee kinderen niet opnieuw zou veranderen is inderdaad relevant, maar feit is dat de veranderde situatie het gevolg was van een oorspronkelijke beslissing die niet voldoende gerechtvaardigd was. De contactbeperkingen waren alleszins niet bedoeld om hereniging te vergemakkelijken. Dit werd nog versterkt door het feit dat de ouders tijdens deze sessies geen Roemeens konden spreken. Het Hof meent dat al vrij vroeg werd verondersteld dat langdurige pleegzorg zou nodig zijn. Zo'n beslissing en de daaruit vloeiende gevolgen zou pas mogen genomen worden na een zorgvuldige overweging van de feiten en rekening houdend met de positieve plicht tot gezinshereniging.

¹³³ EHRM 10 maart 2020, n. [14652/16](#), Hernehult e.a./Noorwegen

Het Hof besluit dat de nationale autoriteiten niet voldeden aan deze positieve plicht. De zaak van de twee kinderen werd overschaduwd door dat van het andere kind. Bovendien hebben de autoriteiten niet voldoende getracht om de steunmaatregelen uit te voeren alvorens de kinderen te plaatsen. Tot slot zijn de contactbeslissingen niet genomen om de terugkeer naar de familie te vergemakkelijken. Het Hof stelt dan ook een schending vast van artikel 8 EVRM.

MINDER STRIKTE CONTACTREGIMES

De opsplitsing tussen arresten over een minder strikt contactregime en een strikter regime is enigszins gevoelsmatig gebeurd. Maar de voorbeelden zouden moeten duidelijk maken dat het wel degelijk om soepelere regelingen gaat: meer regelmatige contactmomenten die bovendien ook meer vrijheid geven aan de ouder. Een meer soepele regeling gaat dan ook gepaard met een grotere appreciatiemarge voor de lidstaten. Het Hof kan de soepele regeling zien als het bewijs dat de lidstaat inspanningen levert om de band te onderhouden. Het Hof zal in elk geval veel minder tot een schending beslissen. Al zullen ook hier dezelfde vragen worden gesteld als voorheen. Hebben de nationale autoriteiten een gedegen evaluatie van de situatie gevoerd? Hebben ze, waar nodig, steunmaatregelen aangeboden? Is er opvolging van de situatie? Wat is de impact van de maatregelen op de band tussen ouder en kind?

Rest ons nog te zeggen dat we met dit onderscheid geen afbreuk willen doen aan het ingrijpende karakter van een plaatsing, ongeacht of de daaropvolgende contactregeling als soepel of strikt omschreven kan worden.

Rieme/Zweden ¹³⁴

De dochter van mevrouw J. wordt geplaatst bij een pleeggezin omdat deze laatste een alcoholprobleem heeft. Meneer Rieme, de vader van het kind, heeft op dat moment niet langer een relatie met mevrouw J. en heeft niet de voogdij over het kind. Hij verzoekt het voogdijschap, maar dit wordt geweigerd omdat hij ook verschillende malen gerapporteerd is voor dronkenschap. Bovendien menen de autoriteiten dat het kind al goed geïntegreerd is in het pleeggezin. Hij herhaalt zijn verzoek om het voogdijschap en vraagt tevens de stopzetting van de plaatsing. Het voogdijschap wordt hem uiteindelijk toegekend, omdat men meent dat dit de contacten ten goede zou komen. Maar de plaatsing zelf blijft behouden, omdat dit beter is voor de mentale gezondheid van het meisje. Na ongeveer twaalf jaar keert het meisje even terug bij haar vader, omdat de plaatsing wordt stopgezet. Nu leeft ze echter opnieuw bij het pleeggezin. Tijdens de plaatsing had meneer Rieme vrij regelmatig contact met zijn dochter. Aanvankelijk bezocht hij haar wekelijks. Dit verminderde enigszins tot hij gedurende een bepaalde periode helemaal niet meer langskwam. Wel bleef hij geïnformeerd over haar welbevinden. Nadien werd het bezoek weer frequenter. Af en toe mocht ze ook tijdens de weekends bij hem op bezoek gaan in het bijzijn van één van de pleegouders. Later mocht ze dit ook op haar eentje, bleef ze soms overnachten en deden ze samen uitstapjes.

---

¹³⁴ EHRM 22 april 1992, n. 12366/86, Rieme /Zweden

Het Hof ziet geen probleem in het feit dat het kind niet herenigd werd met haar vader. Het meisje leed aan psychosomatische problemen en was al zeer gehecht aan haar pleeggezin. Ze trok er immers al in vanaf een zeer jonge leeftijd. In die omgeving was ze veilig en voelde ze zich thuis. Het was daarom belangrijk om het contact met meneer Rieme en zijn nieuwe vrouw gradueel op te bouwen. Uit de feiten blijkt dat de autoriteiten actie ondernomen hebben om de contacten zo natuurlijk mogelijk te laten verlopen. Rekening houdend met de leeftijd van het meisje, diende de relatie met haar vader te evolueren op haar eigen tempo. Het Hof ziet daarom ook geen schending.

Couillard Maugery/Frankrijk¹³⁵

Mevrouw Couillard Maugery, een alleenstaande moeder, heeft het moeilijk om voor haar kinderen te zorgen. Haar zoon is zes jaar oud en haar dochter slechts enkele maanden oud wanneer beiden geplaatst worden. De zorgmaatregelen worden nadien jaarlijks geëvalueerd op basis van juridische beslissingen die, waar mogelijk, de graduele hervatting van het contact willen bewerkstelligen. De rapporten die daaruit voortkomen schetsen een moeilijke situatie. De moeder vertoont gedrag dat niet gunstig is voor de kinderen. Beiden weigeren verschillende keren haar te zien of vertonen tekenen van paniek nadat ze contact met haar hebben gehad. Niettemin krijgt de moeder bezoekrecht en kan ze ook contact onderhouden per telefoon of per briefwisseling. Het bezoekrecht wordt soms tijdelijk opgeschort, naar aanleiding van het verzoek daartoe door haar zoon.

Wat betreft de beperkingen op contact, benadrukt het Hof dat de situatie geregeld werd opgevolgd. De evaluatie gebeurde aan de hand van psychologische rapporten en rapporten van de sociale diensten. Bovendien werd rekening gehouden met de wensen van de kinderen zelf. De sociale diensten hebben zelf verschillende voorstellen gedaan om ervoor te zorgen dat de vrouw haar kinderen kon zien. Enkele meetings gingen niet door om redenen die te wijten zijn aan de vrouw zelf. Bovendien weigerde ze verschillende vormen van hulpverlening en toonde ze vijandigheid ten opzichte van de sociaal werkers. Hoewel gebrek aan medewerking de autoriteiten niet ontslaat van hun positieve plichten, meent het Hof dat ze alles in het werk hebben gesteld om de familiale band te behouden. Het Hof merkt tot slot nog op dat de familiale band ook beter is geworden over de jaren heen. De kinderen kregen een steeds betere band met hun moeder. Het besluit dan ook dat artikel 8 EVRM niet geschonden werd.

V./ Slovenië¹³⁶

Twee kinderen worden geplaatst na de verdachte dood van hun zusje. De ouders worden vervolgens strafrechtelijk veroordeeld voor onopzettelijke doodslag. De moeder wordt bovendien veroordeeld voor slagen en verwondingen. Beiden krijgen een gevangenisstraf opgelegd, al wordt dat voor de vader opgeschort vanwege een hartconditie.

¹³⁵ EHRM 1 juli 2004, n° [64796/01](#), Couillard Maugery / Frankrijk

¹³⁶ EHRM 1 december 2011, n. [26971/07](#), V. / Slovenië

Wat het contact betreft, merkt het Hof de volgende zaken op. In de periode voor de gevangenisstraf is er tweewekelijks contact. Bovendien worden de ouders betrokken in het leven en de opvoeding van de kinderen. Zo zijn er regelmatig meetings met sociaal werkers en wordt er zo veel als mogelijk rekening gehouden met de contactwensen van de ouders. De autoriteiten doen aanhoudende pogingen om contact en hereniging mogelijk te maken en de situatie wordt geregeld geëvalueerd. Hoewel de situatie niet lijkt te verbeteren, vanwege de attitude van de ouders, blijken de tweewekelijkse contacten toch door te gaan. Wanneer de situatie wel verbetert, breiden de autoriteiten dat bezoek uit naar een hele dag zonder begeleiding. De ouders gaan daarmee akkoord en het ligt ook in lijn met de wensen van de kinderen, die weigerachtig staan ten opzichte van meer bezoek. Wanneer de moeder aan haar gevangenisstraf begint, blijven de kinderen bij hun vader op bezoek gaan, waarop ze samen een bezoek brengen aan de gevangenis. Op basis van het voorgaande besluit het Hof dat er geen schending is van artikel 8 EVRM.

Dimitriy Ryabov/ Rusland¹³⁷

Meneer Ryabov lijdt aan schizofrenie. Daarom wordt zijn zoon al na de geboorte geplaatst bij de grootmoeder aan moeders kant. De moeder leed ook aan schizofrenie, maar is intussen overleden. Contact is op velerlei manieren mogelijk. Het gaat niet enkel om bezoek, maar ook om dagtrips of een weekendverblijf.

De beperking ligt erin dat voor elk contact de goedkeuring nodig is van de voogd, in dit geval de grootmoeder. Het Hof vindt dit niet onredelijk, zeker in situaties als deze waar contact nadelig kan zijn voor het kind. Wel is vereist dat er bepaalde waarborgen zijn, opdat men geen misbruik zou maken van dit recht. En die zijn er volgens het Hof in deze zaak. Zo kon meneer Ryabov de handelingen van de grootmoeder aanvechten bij de voogdijdiensten. Meneer Ryabov heeft daar nooit gebruikt van gemaakt en het leek ook nooit nodig te zijn. De grootmoeder had het contact nooit geweigerd, noch had ze op andere manieren het contact gehinderd. Het Hof ziet dan ook geen schending van artikel 8 EVRM.

D'Acunto & Pignataro/Italië¹³⁸

Een veearts komt op bezoek om enkele dieren te onderzoeken, maar stelt vast dat de hygiënische leefomstandigheden van het gezin D'Acunto precair zijn. De kinderen leven er tussen een groot aantal honden, katten en andere dieren. Dat wordt bevestigd door andere bronnen en het huis wordt bovendien onbewoonbaar verklaard. Aanvankelijk worden de kinderen vrijwillig geplaatst bij een familielid. Na een onenigheid met dit familielid, haalt mevrouw D'Acunto de kinderen daar weg. Dit is in strijd met het vrijwillige akkoord tot plaatsing. Bovendien verwittigt ze de sociale diensten niet en is het ouderlijk huis nog niet hersteld. De kinderen worden daarom bij nood geplaatst in een instelling. Mevrouw D'Acunto krijgt geen rechtstreekse toegang, omwille van haar vijandige attitude ten

¹³⁷ EHRM 01 augustus 2013, n. [33774/08](#), Dimitriy Ryabov / Rusland

¹³⁸ EHRM 12 juli 2018, n. [6360/13](#), D'Acunto & Pignataro / Italië

opzichte van het personeel - uit een psychologische expertise blijkt dat mevrouw D'Acunto zou lijden aan een borderline stoornis. Maar meetings gebeuren op een veilige en neutrale locatie. Zowel met mevrouw D'Acunto als met de grootmoeder van de kinderen, met wie mevrouw D'Acunto een moeilijke relatie onderhoudt. Over de frequentie van deze meetings is er aanvankelijk geen informatie, al worden ze later even beperkt tot eenmaal per maand. Nog later worden de meetings dan toch uitgebreid naar bezoek aan de instellingen zelf en mogen de kinderen ook op thuisbezoek gaan. De scheiding met de kinderen duurde in totaal meer dan zeven jaar.

Wat het bezoekenregime betreft, ziet het Hof geen schending van artikel 8 EVRM. De leefomstandigheden en vijandige attitude van mevrouw D'Acunto waren genoeg reden om op deze manier in te grijpen. Bovendien werd de familiale band nooit onderbroken. Wel vindt het Hof een schending voor de lange duur van de verschillende procedures.

PROCEDURELE WAARBORGEN

Wanneer de contactrechten van een ouder beperkt worden, moeten de lidstaten procedurele waarborgen voorzien. Het Hof zal bijvoorbeeld kijken of een ouder beschikt over de nodige beroepsmogelijkheden, of er genoeg controle is op de instellingen en of de beslissingen genomen zijn op basis van een onderbouwde motivering.

H.K./ Finland.¹³⁹

Deze zaak werd hierboven al meer uitgebreid besproken. De procedurele schending heeft hier te maken met het ontbreken van bepaalde beroepsmogelijkheden. Wanneer een vader verdacht wordt van seksueel misbruik, wordt zijn vierjarige dochter weggenomen en geplaatst bij de moeder, intussen zijn ex-vrouw. Nadien belandt het kind nog bij de grootvader langs vaders kant en uiteindelijk bij een pleeggezin. Toen het kind nog bij de moeder leefde kon er contact zijn met de vader onder toezicht. Later werden meer strikte beperkingen opgelegd. Uiteindelijk wordt de vader vrijgesproken en keert zijn dochter terug.

De autoriteiten geven zelf toe dat er een schending is van artikel 8 EVRM voor de eerste contactbeperkingen. Het Hof voegt eraan toe dat ook op latere momenten nog contactbeperkingen bestonden, zonder dat de man daartegen beroep kon aantekenen en zonder dat dit gerechtvaardigd werd. Op dit vlak was er dan ook een schending van artikel 8 EVRM. Wat de overige beperkingen betreft, beschouwt het Hof deze als gerechtvaardigd.

T./Tsjechië¹⁴⁰

M.T. komt net uit de gevangenis. Zijn dochter verbleef tot voor kort bij haar moeder, maar die laatste is onlangs overleden. Het meisje wordt daarom in een speciale instelling geplaatst. M.T. komt geregeld

¹³⁹ EHRM 26 september 2006, n. 36065/97, H.K. / Finland

¹⁴⁰ EHRM 17 juli 2014, n. 19315/11, T. / Tsjechië

op bezoek en wenst dat zijn dochter bij hem komt wonen. Maar een psychologische evaluatie toont aan dat hij daarvoor niet geschikt is. Na een tijd wenst het kind haar vader niet meer te zien omdat ze bang is voor hem. Het contact wordt verbroken en ze wordt bij een pleeggezin geplaatst. Contact is nadien enkel nog mogelijk via briefwisseling.

Het Hof wijst vooreerst op het doorslaggevende belang dat het kind heeft bij het herstel van de stabiliteit en de emotionele veiligheid. Feit is dat de contacten van M.T. daartoe niet leken bij te dragen. Het Hof is van oordeel dat de autoriteiten niet kan worden verweten dat zij niet hebben aangedrongen op bemiddeling en gezinstherapie. Maar uit het dossier blijkt dat de instelling zelf geen grote bereidheid heeft getoond om de band tussen de vader en kind te versterken. De instelling heeft altijd bezwaar gemaakt tegen bezoek in een andere omgeving of verblijf bij de vader tijdens het weekend of op feestdagen. Hoewel M.T. in de praktijk de mogelijkheid werd ontzegd om zijn dochter te zien onder omstandigheden die bevorderlijk zijn voor de positieve ontwikkeling van hun relatie, zijn deze beperkingen nooit onderworpen aan rechterlijke toetsing. Er is dus geen definitieve rechterlijke beslissing genomen over de situatie waarin M.T. het niet eens was met de instelling over de voorwaarden van de toegangsrechten. Op dit punt beschikten M.T. en zijn dochter dus niet over de juridische waarborgen om hun recht op eerbiediging van het gezinsleven daadwerkelijk te beschermen. Het Hof merkt bovendien op dat de rechterlijke instanties de situatie zelf niet ambtshalve hebben onderzocht op een periodieke wijze.

Het Hof is van oordeel dat de autoriteiten hun beoordelingsmarge niet hebben overschreden toen zij meer gewicht hebben toegekend aan het belang van het kind bij het herstel van stabiliteit en veiligheid dan aan het belang van de man om samen te wonen met zijn dochter. Maar het gebrek aan controle op de instelling en de terughoudendheid van de nationale rechter om een definitieve beslissing te nemen over de toegangsrechten van de verzoeker hebben er in doorslaggevende mate toe bijgedragen dat er geen mogelijkheid tot gezinshereniging tussen de verzoekers bestond. Daarvoor stelt het Hof dan ook wel een schending vast van artikel 8 EVRM.

Strand Lobben/Noorwegen (Grote kamer)¹⁴¹

Wanneer mevrouw Strand Lobben bevalt, besluit de kinderbescherming dat ze behoefte heeft aan begeleiding bij de verzorging van het kind. Daarom stemt ze ermee in om gedurende de eerste maanden bij haar zoon in een gezinscentrum te verblijven, zodat haar vermogen om hem goed te verzorgen kan worden geëvalueerd. Drie weken later trekt ze haar toestemming in. Op basis van een noodmaatregel wordt het kind aan een pleeggezin toevertrouwd. De noodmaatregel wordt nadien vervangen door een permanente zorgmaatregel. Uiteindelijk worden de ouderlijke rechten ontnomen en krijgen de pleegouders toestemming om het kind te adopteren. Hoewel de algemene situatie van de vrouw is verbeterd – ze is intussen getrouwd en heeft een dochter gekregen, voor wie zij in staat lijkt te zijn te zorgen - wordt geoordeeld dat zij niet voldoende in staat is om de bijzondere behoeften van haar zoon te zien of te begrijpen. De zoon wordt door deskundigen als kwetsbaar omschreven en

¹⁴¹ EHRM 10 september 2019, N°37283/13, Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer)

het risico bestaat dat hij zich niet normaal zou ontwikkelen. Men oordeelt dat de fundamentele band van het kind de band betreft met zijn pleegouders, aangezien hij bijna sinds zijn geboorte bij hen woont. De adoptie zou hem een gevoel van verbondenheid en veiligheid geven voor een langere periode dan een plaatsing in een pleeggezin.

De zaak komt voor het Hof, maar wordt nadien doorverwezen naar de Grote Kamer. In zijn eerste beslissing oordeelde het Hof dat er geen schending was van artikel 8 EVRM. Ondanks het contactrecht, waren er geen positieve ontwikkelingen geweest, en de uitzonderlijke omstandigheden rechtvaardigden de maatregelen.

De Grote Kamer oordeelt er anders over. De plaatsingsbeslissingen werden genomen in een context waar er zeer weinig contact was geweest tussen mevrouw Strand Lobben en haar zoon. De organisatie van de contactmomenten was bovendien niet bevorderlijk voor de vrijere ontwikkeling van een band tussen hen. Hoewel de momenten vaak niet goed werkten, werd haast niets ondernomen om alternatieve contactmogelijkheden te proberen. Het weinige contact zorgde er dus voor dat men zich op weinig kon baseren om de zorgvaardigheden van mevrouw Strand Lobben te beoordelen. Bovendien ontbrak het aan een heldere beschrijving van de kwetsbaarheid van het kind. Op procedureel vlak werd dus te weinig rekening gehouden met de relevante gegevens in deze zaak en de belangen van de betrokkenen. Het Hof besluit tot een schending van artikel 8 EVRM.

POST-ADOPTIE CONTACT

Hoewel het niet de hoofdfocus is van dit cahier, kunnen we er niet omheen dat adoptie een grote rol speelt in verschillende arresten over het behoud van de band bij plaatsing. In theorie betekent een adoptie het einde van de band tussen een ouder en zijn kind. Er is dan ook geen recht op contact na een adoptie. Desalniettemin staat het Hof in bepaalde gevallen wel positief ten opzichte van contactmogelijkheden na een adoptie.

Aune/Noorwegen¹⁴²

De vijf maanden oude zoon van mevrouw Aune wordt bewusteloos naar het ziekenhuis gebracht en vervolgens behandeld voor een hersenbloeding. Kort daarna wordt hij bij noodmaatregel geplaatst. De overheid baseert zich daarbij op het drugsverleden van de ouders en op een vermoeden van mishandeling. De noodmaatregel verandert al snel in een permanente maatregel. Mevrouw Aune brengt op verschillende momenten tijd door in afkickcentra, maar is na vijf jaar drugsvrij. Bovendien heeft ze intussen een eigen bedrijfje opgezet met haar huidige partner, een rijbewijs gekregen en is ze van plan opnieuw te gaan studeren. Niettemin ontnemen de nationale autoriteiten haar ouderlijke rechten en wordt toestemming gegeven voor de adoptie van het kind door de pleegouders. Ondanks de positieve ontwikkelingen zou mevrouw Aune haar zoon niet naar behoren kunnen verzorgen. Bovendien blijft het kind, hoewel goed aangepast in zijn nieuwe gezin, kwetsbaar. Hij zou met name de zekerheid nodig hebben dat hij bij zijn pleegouders blijft. Zijn behoefte aan absolute emotionele

---

¹⁴² EHRM 28 oktober 2010, n. 52502/07, Aune / Noorwegen

zekerheid zal waarschijnlijk toenemen naarmate hij opgroeit, omdat hij zich bewust wordt van het feit dat zowel zijn moeder als zijn vader zware drugsgebruikers zijn geweest en dat hij aan ernstige mishandeling is blootgesteld. Bovendien bestond er nog een mogelijk conflict. De tweede zoon van mevrouw Aune werd geadopteerd door haar vader. Die laatste protesteerde tegen de plaatsing van haar eerste zoon en was van mening dat beide jongens samen moesten opgroeien. De mogelijkheid bestond dat dit conflict zou aanhouden indien het kind niet geadopteerd werd door zijn pleegouders. Ook wordt benadrukt dat de pleegouders van A. het contact met het biologische gezin veel gemakkelijker hebben gemaakt, zowel wat betreft de kring van betrokkenen als de omvang van het contact. Het lijkt geen twijfel dat die openheid voor het toestaan van contact zal blijven bestaan.

Het Hof ziet alvast geen problemen met de adoptie op zich. Bovenstaand feitenrelaas biedt voldoende grond daartoe. Maar ook voor wat betreft het post-adoptie contact meent het Hof dat er in deze zaak geen probleem is. Hoewel er na een adoptie strikt gezien geen contactrecht meer is, merkt het Hof op dat het aantal bezoeken in de praktijk gelijk bleef. Het ziet daarin een bevestiging van het oordeel van de nationale rechtbanken dat de pleegouders van goede wil zijn. De maatregelen hebben er niet toe geleid dat mevrouw Aune geen persoonlijk contact meer zou kunnen hebben met haar zoon, noch hebben ze de band met zijn roots verbroken. Het Hof meent dan ook dat de nationale autoriteiten redelijkerwijs konden oordelen om meer gewicht te geven aan het belang van een adoptie dan aan het belang van een wettelijk afdwingbaar contactrecht. Er is geen schending van artikel 8 EVRM.

R. & H./Verenigd Koninkrijk¹⁴³

Meneer R. en mevrouw H. zijn de biologische ouders van N. Omwille van een lange geschiedenis aan alcoholmisbruik, ook tijdens de zwangerschap, wordt hun dochter bij de geboorte weggenomen en wordt mevrouw H. opgenomen in een afkickcentrum. Jaren later wordt het kind uiteindelijk opgegeven ter adoptie.

Het Hof vindt in deze zaak geen schending voor de adoptie op zich en gaat iets dieper in op de vraag rond post-adoptie contact. Zo is het Hof positief over het feit dat de nationale rechtbank een voorstander was van post-adoptie contact, omdat dit in het belang was van het kind. Daarom diende gezocht te worden naar potentiële adoptieouders die akkoord zouden zijn met dergelijk contact. Het Hof is dus tevreden dat hieraan aandacht werd besteed.

---

¹⁴³ EHRM 31 mei 2011, n. 35348/06, R & H / Verenigd Koninkrijk

CONTACTRECHTEN VAN DE PLEEGOUDERS

Zoals werd aangehaald in het hoofdstuk over het bestaan van de band, kan er ook een familiale band zijn tussen de pleegouders en het pleegkind die bescherming geniet onder artikel 8 EVRM.

V.D./Rusland¹⁴⁴

Deze zaak werd al vermeld naar aanleiding van de belangvoorwaarde. Het betreft de plaatsing van R., een Russische jongen die geboren is met ernstige aangeboren ziekten. Zijn ouders weten niet hoe ze voor hem moeten zorgen. Daardoor wordt hij gedurende negen jaar onder de zorg van een pleegmoeder geplaatst – de eerste acht jaar is dat zonder contact met de biologische ouders. Tijdens deze periode verlenen de biologische ouders wel financiële steun, alsook zorgen ze voor, onder andere, medicijnen en voedsel. Daarna stabiliseert de gezondheidstoestand van R. en keert het kind, na verschillende procedures, terug bij zijn natuurlijke ouders. Zowel de pleegmoeder en haar partner, als hun andere pleegkinderen wensen bezoekrecht, maar dit wordt geweigerd. Naar Russisch recht kunnen enkel familieleden een dergelijk verzoek indienen.

Zoals we eerder al schreven, erkent het Hof hier de diepe persoonlijke banden van de pleegmoeder en het kind. Dit geldt ook ten opzichte van de andere kinderen in dat gezin. Wat dan met het bezoekrecht van de pleegmoeder? Het Hof merkt op dat de nationale rechtbanken geen rekening hielden met drie zaken, namelijk met (1) de vraag of er een relatie bestond tussen de pleegmoeder en het kind, (2) de vraag of en waarom contact tussen beiden in het belang zou zijn van het kind, en (3) de vraag of de belangen van het kind hier dan ook sterker kunnen doorwegen dan de belangen van de biologische ouders. Omdat de nationale rechtbanken automatisch oordeelden dat de pleegmoeder wettelijk gezien geen recht had op contact, stelt het Hof een schending vast van artikel 8 EVRM.

DE OMGEVING VAN DE PLAATSING

Een lezing van verschillende zaken maakt duidelijk dat ook de locatie van een plaatsing een rol kan spelen. Vooral de afstand kan een invloed hebben op het behoud van de band. Maar ook de omstandigheden waarin de kinderen geplaatst worden, en het feit dat broers en zussen afzonderlijk geplaatst worden, kunnen een invloed hebben. Zo is de gescheiden plaatsing van kinderen een bijkomend obstakel voor de hereniging van het gezin.¹⁴⁵ Praktische redenen – bijvoorbeeld het feit dat het moeilijk is om verschillende kinderen snel te kunnen plaatsen op dezelfde locatie – zijn daarbij niet overtuigend. Dergelijke argumenten kunnen slechts een secundaire rol spelen. Er zullen dus meer gegronde redenen moeten zijn om een afzonderlijke plaatsing te rechtvaardigen, zoals de psychologische toestand van de kinderen of eventueel hun eigen wensen.

¹⁴⁴ EHRM 09 april 2019, N°[72931/10](#), V.D. / Rusland

¹⁴⁵ EHRM 09 mei 2003, n°[52763/99](#), Covezzi & Morselli / Italië, §126.

Dient nog vermeld te worden dat het Hof geen stelling inneemt over de vraag wat de voorkeur geniet: plaatsing in een instelling of de plaatsing bij een pleeggezin. In het AVA werd immers al duidelijk dat sommige ouders negatiever kijken naar pleegzorg dan naar de plaatsing in een instelling.¹⁴⁶ Het wordt als pijnlijker ervaren en men kan zich de vraag stellen of pleegzorg het behoud van de band niet bemoeilijkt. Maar in de rechtspraak van het Hof vinden we er niet direct iets over terug. Het ware nochtans interessant geweest het standpunt van het Hof te vernemen, gezien de internationale trend om institutionele zorg af te bouwen en meer op pleegzorg in te zetten.¹⁴⁷

Wat met de culturele of religieuze identiteit van het pleeggezin? Heeft een ouder het recht om te kiezen bij wat voor pleeggezin het kind terecht komt? Het Hof heeft deze overwegingen rond identiteit en cultuur al meegenomen in enkele beslissingen¹⁴⁸, maar heeft voor zover we weten nog geen principiële uitspraken gedaan over deze vragen. Al is momenteel een zaak hangende die daar verandering in kan brengen. In *Kilic/Oostenrijk*¹⁴⁹ zal het Hof de vraag beantwoorden of de plaatsing van moslimkinderen in een christelijk gezin problemen stelt voor het behoud van de band.

Twee zaken worden hier nog uitgelicht.

Saviny/Oekraïne¹⁵⁰

Man en vrouw, beiden blind vanaf hun geboorte en sinds kort werkloos, zijn ouders van zeven kinderen waarvan er vier ten laste werden genomen door openbare zorg sinds 1998. In 2006 worden ook de drie andere kinderen geplaatst. Volgens de rechter vormt het gebrek aan financiële middelen en de persoonlijkheid van de ouders een gevaar voor het leven, de gezondheid en de morele ontplooiing van hun kinderen. Volgens de overheid zijn de ouders niet bij machte om op een correcte wijze te voorzien in de behoeften van de kinderen op het vlak van voeding, kleding, hygiëne, gezondheid alsook om in sociale en opvoedkundige omkadering te voorzien. Het hof van beroep steunt zijn beslissing op de inspectieverslagen die de gemeentelijke overheden uitbrachten naar aanleiding van sporadische huisbezoeken bij de ouders. Datzelfde hof verdiept zich enkel in de financiële moeilijkheden en de handicap van de ouders, zonder na te gaan of de problemen die de ouders ondervinden de oorzaak zijn van het zogezegd tekort schieten in hun opvoeding.

Het Hof stelt zich vragen bij het bewijsmateriaal waarop men zich baseert. Bovendien is er nooit een diepgaande analyse gebeurd van de omstandigheden waarin de kinderen werden opgevoed. De financiële moeilijkheden konden bijvoorbeeld opgelost worden door ondersteuning en sociale hulp. De kinderen werden bovendien zelf nooit gehoord. Maar het Hof wijst er hier ook op dat de kinderen

¹⁴⁶ [Algemeen Verslag over de Armoede](#), Brussel, Koning Boudewijnstichting, p. 63.

¹⁴⁷ Zie bijvoorbeeld de aanbeveling aan België van het VN-Kinderrechtencomité om meer in te zetten op pleegzorg: Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the combined 5th and 6th periodic reports of Belgium*, 28 februari 2019, p. 7.

¹⁴⁸ EHRM 17 december 2019, N° 15379/16, Abdi Ibrahim / Noorwegen; EHRM 06 september 2018, n. 2822/16, Jansen / Noorwegen

¹⁴⁹ Te raadplegen via de HUDOC-database: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-174471>

¹⁵⁰ EHRM 18 december 2008, n. 39948/06, Saviny / Oekraïne

in verschillende instellingen werden geplaatst. Twee van de kinderen bevinden zich bovendien in een andere stad dan hun ouders en broers en zussen. Het Hof leidt daaruit af dat dit regelmatig contact niet ten goede komt. Het besluit tot een schending van artikel 8 EVRM.

Scozzari & Giunta/Italië (GK)¹⁵¹

Deze zaak kwam al eerder aan bod maar hier wordt veel dieper ingegaan op de gemeenschap waar de kinderen geplaatst worden. Beide kinderen van mevrouw Scozzari worden geplaatst, omdat haar man gewelddadig is tegenover haar en de kinderen. Hij blijkt ook gezocht te worden in België. Bovendien is het oudste kind het slachtoffer van pedofilie door een zelfverklaarde sociaal werker, die bij hen thuis kwam. De kinderen belanden in een soort instelling en de ouderlijke rechten van mevrouw Scozzari worden opgeschort. Contactrecht wordt verboden met de oudste zoon. Voor de jongste zoon is het eerst wel toegelaten, maar het wordt verhinderd in de praktijk. In een volgende periode is contact wel toegelaten met de twee kinderen. Echter, na twee ontmoetingen worden de contacten weer volledig verbroken. Uit de eerdere bespreking werd al duidelijk dat het Hof een schending vond voor het contactregime. Hier wordt dieper ingegaan op het feit dat de kinderen geplaatst werden in een instelling met een bepaalde reputatie.

De kinderen worden geplaatst in de "Il Forteto" gemeenschap. Twee van de leiders van die gemeenschap zijn in het verleden al veroordeeld voor de slechte behandeling van drie gehandicapte kinderen. Een ervan is ook al veroordeeld voor seksueel misbruik. Deze twee mannen hebben nu nog steeds een belangrijke positie binnen de gemeenschap en zijn actief betrokken in de procedures van de kinderen. Het Hof werd niet gevraagd zich uit te spreken over "Il Forteto" als zodanig of over de algemene kwaliteit van de zorg die deze gemeenschap aanbood. Maar het feit dat de twee veroordeelde leden van de gemeenschap verantwoordelijke posities binnen de gemeenschap bleven bekleden, kon echter niet als onschuldig worden beschouwd en betekende dat een gedetailleerd onderzoek naar de concrete situatie van de kinderen nodig was. Het Hof stelt vast dat de twee betrokken leiders een zeer actieve rol hebben gespeeld bij de opvoeding van de kinderen, in tegenstelling tot wat de overheid beweert. Het Hof heeft daar sterke bedenkingen bij. De nationale jeugdrechtbank was daarvan trouwens op de hoogte toen zij de beslissingen met betrekking tot de kinderen nam, al klopt het wel dat geen van beide leiders sinds 1985 nog strafbare feiten hebben gepleegd. Een andere factor die hier extra belangrijk is, is dat het oudste kind net het slachtoffer was van seksueel misbruik. De combinatie van deze twee factoren - het seksueel misbruik van het oudere kind in het verleden en de criminele antecedenten van de twee gemeenschapsleiders - maakte de bezorgdheid van de moeder over de plaatsing van haar kinderen bij "Il Forteto" zeer begrijpelijk. De autoriteiten hebben nooit uitleg gegeven waarom de plaatsing in deze instelling geen probleem zou vormen. Het Hof meent dat ouders niet zomaar mogen gedwongen worden om louter toe te kijken terwijl hun kinderen worden toevertrouwd aan de zorg van een gemeenschap waarvan de leiders mensen met ernstige eerdere veroordelingen wegens mishandeling en seksueel misbruik omvatten. Maar er is meer. De situatie werd nog verergerd door het feit dat sommige leiders van de

---

¹⁵¹ EHRM 13 juli 2000, N°39221/98 – 41963/98, Scozzari & Giunta / Italië (Grote Kamer)

gemeenschap, waaronder een van de veroordeelde mannen, aanzienlijk bijgedragen hebben aan het vertragen of belemmeren van de uitvoering van de besluiten van de jeugdrechtbank om het contact tussen de moeder en haar kinderen mogelijk te maken. Bovendien werd duidelijk dat de kinderen onderworpen werden aan een toenemende invloed van de leiders van "Il Forteto", waaronder opnieuw een van de twee mannen die in 1985 zijn veroordeeld. Die invloed was uitgeoefend met het doel de jongens, met name de oudere jongen, van hun moeder te verlossen. Deze situatie had de jeugdrechtbank ertoe moeten aanzetten om haar toezicht te versterken. Dat is echter niet gebeurd.

In de praktijk werkten de betrokken leiders in een gemeenschap die over een zeer grote vrijheid beschikte en die niet aan een doeltreffend toezicht door de bevoegde autoriteiten leek te zijn onderworpen. Bovendien bleek uit de ervaring dat wanneer kinderen langdurig onder de hoede van een gemeenschap bleven, velen van hen nooit terugkeerden naar een echt gezinsleven buiten de gemeenschap. Het Hof zag dan ook geen geldige rechtvaardiging voor het feit dat de opvang van de kinderen niet in de tijd was beperkt, in strijd met de relevante bepalingen van het Italiaanse recht.

Het ontbreken van een termijn, de negatieve invloed van de verantwoordelijken voor de kinderen van "Il Forteto" en de houding en het gedrag van de sociale diensten hebben de kinderen ertoe aangezet om zich onomkeerbaar af te scheiden van hun moeder en zich op lange termijn te integreren in "Il Forteto". Bijgevolg voldeed de ononderbroken plaatsing van de kinderen op "Il Forteto" niet aan de vereisten van artikel 8 EVRM en is er sprake van een schending.

V.4. BESLUITVORMINGSPROCES

Zowel in het stuk over tijd als over contactrechten kwam het procedurele aspect al aan bod. Toch verdient het achterliggende principe nog een aparte vermelding.

In plaatsingszaken zal het Hof ook rekening houden met het besluitvormingsproces van de autoriteiten. Er wordt dan gekeken of de standpunten en belangen van de natuurlijke ouders aan de autoriteiten bekend worden gemaakt en door hen naar behoren in aanmerking worden genomen. Ook wordt gekeken of de natuurlijke ouders de beschikbare rechtsmiddelen tijdig kunnen uitoefenen. Er moet worden vastgesteld of de ouders voldoende betrokken zijn bij het besluitvormingsproces om hun belangen te beschermen, gelet op de bijzondere omstandigheden van de zaak en met name de ernst van de te nemen beslissingen. Ook wordt gekeken of de ouders hun zaak volledig hebben kunnen presenteren.

Het feit dat ouders via juridische weg gezinshereniging proberen bekomen, mag hen volgens het Hof niet verweten worden. Bovendien bestaat in dit soort gevallen altijd het gevaar dat elke procedurele vertraging leidt tot de feitelijke vaststelling van de kwestie. Met andere woorden: de vertraging zorgt ervoor dat de uitkomst van de zaak in feite al vastligt, nog voor de rechter de partijen kan horen. Een effectieve eerbiediging van het gezinsleven vereist dat de toekomstige betrekkingen tussen ouder en kind uitsluitend worden bepaald in het licht van alle relevante overwegingen. Deze band tussen ouder en kind mag niet bepaald worden door louter het verstrijken van de tijd.¹⁵² Een treffende illustratie daarvan vormen **Barnea & caldararu / Italië**¹⁵³ en **D'Acunto & Pignataro/Italië**¹⁵⁴ die hierboven al uitvoerig werden besproken.

Of het besluitvormingsproces de belangen van een ouder voldoende beschermt, hangt af van de specifieke omstandigheden van elk geval. Het Hof merkt op dat het in de regel aan de nationale rechterlijke instanties is om bewijzen te beoordelen, met inbegrip van de middelen om de relevante feiten vast te stellen.¹⁵⁵ De rol van het Hof is dus om te kijken of beslissingen voldoende gemotiveerd werden en of die beslissingen steunen op afdoende informatie. Stel bijvoorbeeld dat het kind negatief reageert op contact met zijn ouders. Daaruit kan niet zomaar afgeleid worden dat contact op zich onwenselijk is. Misschien heeft de negatieve reactie een andere oorzaak die kan verholpen worden. Wanneer de autoriteiten beslissingen nemen moeten ze dergelijke pistes onderzoeken en hun beslissingen uitgebreid motiveren. De beslissingen en motiveringen mogen ook niet beperkt zijn tot één moment in de tijd. Situaties veranderen. Degelijk follow-up onderzoek is dus een noodzaak. Het is tot slot essentieel dat een ouder toegang heeft tot de informatie waarop de autoriteiten zich baseren om een plaatsing te verantwoorden.

¹⁵² EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §212

¹⁵³ EHRM 22 juni 2017, n°[37931/15](#), Barnea & Caldararu / Italië

¹⁵⁴ EHRM 12 juli 2018, n. [6360/13](#), D'Acunto & Pignataro / Italië

¹⁵⁵ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §213

Er zijn meer dan 50 zaken waarbij het procedurele aspect een rol speelt. Ze allen opsommen zou ons hier te ver leiden. Daarom worden hier een handvol zaken geselecteerd, met enkele verdere verwijzingen naar gelijkaardige cases.

A.S./Noorwegen¹⁵⁶

De zoon van A.S. wordt geplaatst omwille van zijn gezondheid en het feit dat zijn moeder onvoldoende in staat blijkt voor hem te zorgen. Contact is zeer beperkt. Op een bepaald moment zijn er slechts twee bezoeken over een periode van meer dan een jaar en een half. Nadien is er helemaal geen bezoek meer. Na vijf jaar verzoekt A.S. om de stopzetting van de plaatsing, maar dit wordt geweigerd. Meer nog, alle contact wordt verbroken en het adres van het pleeggezin wordt geheimgehouden. De rechtbank vindt namelijk dat de ontwikkeling van haar zoon erop vooruitgegaan is bij het pleeggezin. A.S. meent dat de originele plaatsing gerechtvaardigd was, maar dat ze intussen een veel betere opvoeding zou kunnen voorzien en dat ze daarvoor ook speciale opleidingen heeft gevolgd. De rechtbank ziet het anders en leidt bovendien af uit de contactsessies dat ze niet in staat is om aan de noden van het kind te voldoen. De rechtbank vindt ook dat het kind intussen zo gehecht is aan zijn pleeggezin, dat het schadelijk zou zijn hem te verplaatsen.

Volgens het Hof lag het scenario al bij aanvang volledig vast, in het bijzonder door het zeer strikte contactregime. De criteria waarop de plaatsing gebaseerd is waren te vaag en de situatie werd niet beoordeeld op basis van nieuwe, relevante gegevens. De rechtbank negeerde alle bewijs dat in het voordeel was van A.S., zonder degelijke onderbouwing. Een deel van de beslissing steunde ook op de negatieve reactie van het kind op de bezoeken. Maar er werd niet grondig onderzocht waarom het kind negatief reageerde. Dergelijke negatieve reacties kwamen immers ook voor bij de pleegouders. En psychologen waren het niet eens over de reden van deze reacties. Het Hof meent dan ook dat het besluitvormingsproces niet voldoet aan de eisen van artikel 8 EVRM.

Zie bijvoorbeeld ook **Abdi Ibrahim/Noorwegen**¹⁵⁷.

Strand Lobben/Noorwegen (Grote Kamer)¹⁵⁸

Ook deze zaak komt hierboven aan bod bij contactbeperkingen. Wanneer mevrouw Strand Lobben bevalt, besluit de kinderbescherming dat ze behoefte heeft aan begeleiding bij de verzorging van haar kind. Uiteindelijk worden de ouderlijke rechten ontnomen en krijgen de pleegouders toestemming om het kind te adopteren. Hoewel de algemene situatie van de vrouw is verbeterd wordt geoordeeld dat zij niet voldoende in staat is om de bijzondere behoeften van haar zoon te zien of te begrijpen. Men oordeelt dat de fundamentele band van het kind de band betreft met zijn pleegouders, aangezien hij

¹⁵⁶ EHRM 17 december 2019, N° [60371/15](#), A.S. / Noorwegen

¹⁵⁷ EHRM 17 december 2019, N° [15379/16](#), Abdi Ibrahim / Noorwegen

¹⁵⁸ EHRM 10 september 2019, N° [37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer)

bijna sinds zijn geboorte bij hen woont. De adoptie zou hem een gevoel van verbondenheid en veiligheid geven voor een langere periode dan een plaatsing in een pleeggezin.

De zaak komt voor het Hof, maar wordt nadien doorverwezen naar de Grote Kamer. In zijn eerste beslissing oordeelde het Hof dat er geen schending was van artikel 8 EVRM. Ondanks het contactrecht, waren er geen positieve ontwikkelingen geweest, en de uitzonderlijke omstandigheden rechtvaardigden de maatregelen.

De Grote Kamer oordeelt er anders over. De plaatsingsbeslissingen werden genomen in een context waar er zeer weinig contact was geweest tussen mevrouw Strand Lobben en haar zoon. De organisatie van de contactmomenten was bovendien niet bevorderlijk voor de vrijere ontwikkeling van een band tussen hen. Hoewel de momenten vaak niet goed werkten, werd haast niets ondernomen om alternatieve contactmogelijkheden te proberen. Het weinige contact zorgde er dus voor dat men zich op weinig kon baseren om de zorgvaardigheden van mevrouw Strand Lobben te beoordelen. Bovendien ontbrak het aan een heldere beschrijving van de kwetsbaarheid van het kind. Op procedureel vlak werd dus te weinig rekening gehouden met de relevante gegevens in deze zaak en de belangen van de betrokkenen.

Jansen/Noorwegen¹⁵⁹

Nog een zaak die aan bod kwam bij de bespreking van contactrechten. Mevrouw Jansen is 19 jaar wanneer ze bevalt van haar dochter. Ze leeft nog bij haar ouders, Noorse Roma. Kort daarna wordt ze door haar vader het huis uitgezet en vindt ze opvang in een instelling voor ouders en kinderen. Verschillende malen keert ze terug naar huis om daarna weer opvang te vinden in de instelling. Op een bepaald moment steekt de grootvader één van de burens neer, omdat hij gelooft dat ze geholpen hadden zijn kleindochter naar de instelling te brengen. Na dit incident wordt de jeugdzorg ingeschakeld. De dochter van mevrouw Jansen wordt in nood naar een pleeggezin gebracht op een geheim adres. Wekelijks kan een begeleid bezoek van 1 uur plaatsvinden. De beperking geldt vanwege het gevaar op ontvoering. Enkele maanden later wordt het begeleid bezoek verder beperkt tot 4 momenten per jaar, zonder kennis van de verblijfplaats van het kind. Nog later wordt alle contact verboden vanwege het gevaar op ontvoering.

Het Hof kwam tot een schending van artikel 8 EVRM omdat te weinig rekening werd gehouden met de langetermijneffecten van de scheiding. De beslissing zelf schiet dus te kort. Desalniettemin loont het de moeite om te kijken naar het oordeel van het Hof over de procedurele betrokkenheid. Na de plaatsing werd de zaak nog vier keer onderzocht door verschillende rechtbanken. De samenstelling van de rechtbank in beroep bestond uit drie beroepsrechters, een lekenrechter en een psycholoog. Het Hof meent daarom dat er op zijn minst voldoende deskundigheid aanwezig was.

---

¹⁵⁹ EHRM 06 september 2018, n. [2822/16](#), Jansen / Noorwegen

Mevrouw Jansen, die rechtsbijstand kreeg, kon bewijzen aanleveren en zelf getuigen. Alles samen beschouwd, meent het Hof dat mevrouw Jansen voldoende betrokken werd in de zaak en dat haar belangen de nodige bescherming kregen. Maar het Hof wijst op nog meer zaken. De nationale rechtbanken hebben niet alleen de situatie onderzocht op het moment van de plaatsing, maar deden ook follow-up onderzoek. Er werd dus ook rekening gehouden met de evolutie die mevrouw Jansen onderging. In de besluitvorming werd rekening gehouden met het ontvoeringsrisico en de potentiële gevolgen daarvan, het welzijn van het kind, de kwetsbaarheid en noden van het kind, het belang van het kennen van haar Roma-achtergrond, de effecten van contact op de pleegouders en de omstandigheden in het pleeggezin. Dat komt volgens het Hof neer op een voldoende diepgaand onderzoek, waarbij duidelijk rekening werd gehouden met wat er in het belang van het kind diende te gebeuren.

In deze context valt nog te verwijzen naar **Krapivin/Rusland**¹⁶⁰. Ook die zaak geeft een helder overzicht van wat het Hof als voldoende beschouwt voor wat betreft de procedurele betrokkenheid.

T.P. & K.M./ Verenigd Koninkrijk¹⁶¹

Mevrouw T.P. heeft een dochter, waarvan de lokale autoriteiten vermoeden dat ze over een periode van enkele jaren seksueel misbruikt werd. Het meisje heeft immers een aanhoudende urineweginfectie en vertoont ook bijzonder gedrag. Bovendien gaf ze al de opmerking aan een sociaal werker dat de toenmalige vriend (B) van haar moeder “haar achterste had pijn gedaan”. Door de thuissituatie - een komen en gaan van jonge mannen - wordt er getwijfeld aan de opvoedkundige vaardigheden van T.P. Wanneer T.P. wordt aangesproken over mogelijk seksueel misbruik, wordt ze boos. Ze zou haar dochter nooit alleen laten en meent ook dat haar dochter zou vertellen als iemand haar kwaad zou aandoen. Er volgt een interview door een psychiater, waarin het meisje zegt dat ze misbruikt is door een zekere X., iemand met dezelfde voornaam als de huidige vriend van haar moeder, X.Y. Het kind wordt geplaatst en contact wordt zeer beperkt. Ook deze zaak behandelt verschillende aspecten van een plaatsing, maar één ervan betreft het niet vrijgeven van de videobeelden van het interview. Zo krijgt de moeder geen inzage in het gefilmde interview van haar dochter.

Het Hof beschouwt het echter als essentieel dat een ouder toegang heeft tot de informatie waarop de autoriteiten zich baseren om een plaatsing te verantwoorden. Een ouder heeft er belang bij om geïnformeerd te worden over de mate waarin er aantijgingen zijn van seksueel misbruik van het kind. Dit is niet alleen relevant voor de mogelijkheden van de ouder om zaken naar voren te brengen die pleiten voor zijn of haar vermogen om het kind de juiste zorg en bescherming te bieden. Het stelt de ouder ook in staat om de traumatische gebeurtenissen die van invloed zijn op het gezin als geheel te begrijpen en te verwerken. Er kunnen zich gevallen voordoen waarin de openbaarmaking van de

¹⁶⁰ EHRM 12 juli 2016, n. [45142/14](#), Krapivin / Rusland

¹⁶¹ EHRM 10 mei 2001, n°[28945/95](#), T.P. & K.M. / Verenigd Koninkrijk

verklaringen van een kind een risico vormt voor dat kind. Er kan geen sprake zijn van een absoluut recht van een ouder om bijvoorbeeld de video's te bekijken van interviews die zijn afgenomen door medische professionals. Maar gezien het belang ervan moet het wel zorgvuldig overwogen worden.

De lokale autoriteiten, die belast zijn met de plicht om het kind te beschermen en partij zijn in de gerechtelijke procedure, kunnen door een ouder redelijkerwijs niet worden geacht in staat te zijn de kwestie objectief te benaderen. Over de vraag of cruciaal materiaal openbaar moet worden gemaakt, moet dus niet worden beslist door de lokale autoriteiten of door de gezondheidsinstantie die verantwoordelijk is voor de medische beroepsbeoefenaar die het gesprek heeft gevoerd.

Het Verenigd Koninkrijk voert aan dat mevrouw T.P. een verzoek kon indienen bij de rechtbank (High Court) voor de openbaarmaking van het verhoor. Ze heeft dit niet gedaan. Maar, zegt het Hof, deze rechtbank is een belangrijke waarborg in de bescherming van de belangen van zowel ouder en kind. Bij een plaatsing zou dit niet uitsluitend de verantwoordelijkheid van de ouder mogen zijn of op diens initiatief moeten rusten, om bewijs te verkrijgen waarop een plaatsingsbeslissing is gebaseerd. De positieve verplichting van de Staat om de belangen van het gezin te beschermen, vereist dat dit materiaal ter beschikking van de betrokken ouder wordt gesteld, zelfs als de ouder geen verzoek indient. Als er twijfel bestond over de vraag of dit een risico voor het welzijn van het kind inhield, had de lokale overheid de zaak in een zo vroeg mogelijk stadium van de procedure aan de rechter moeten voorleggen, zodat deze de betrokken kwesties kon oplossen. Het Hof concludeert dat de vraag of de video van het verhoor en het afschrift ervan openbaar had moeten worden gemaakt, snel had moeten worden beantwoord, zodat mevrouw T.P. daadwerkelijk de gelegenheid had gehad om de beschuldigingen dat haar dochter niet veilig onder haar hoede zou kunnen worden gesteld, te behandelen. Doordat het gemeentebestuur de kwestie niet ter vaststelling aan de rechter voorlegde, werd zij niet voldoende betrokken bij het besluitvormingsproces en werd haar daardoor de vereiste bescherming van haar belangen ontnomen.

V.5. VERDERGAANDE MAATREGELEN: OUDERLIJKE RECHTEN EN ADOPTIE (OPEN EN GESLOTEN)

Wat vindt het Hof van de vervanging van een pleeggezinregeling door een verdergaande maatregel, zoals ontneming van de ouderlijke rechten en toestemming tot adoptie, met als gevolg dat de juridische banden van de ouders met het kind definitief worden verbroken? Het Hof stelt dat dergelijke maatregelen slechts in uitzonderlijke omstandigheden mogen worden toegepast en slechts gerechtvaardigd kunnen zijn indien zij zijn ingegeven door een dwingende reden die verband houdt met het belang van het kind. Het ligt immers in de aard van de adoptie dat er geen reëel vooruitzicht is op gezinshereniging en dat het in plaats daarvan in het belang van het kind is om permanent in een nieuw gezin te worden geplaatst.

Bij dit laatste punt valt nog een kanttekening te maken. Zelfs bij een adoptie bestaat in sommige gevallen toch de mogelijkheid om contact toe te laten voor de natuurlijke ouders (open adoptie). Al heeft het Hof daar in deze context geen principiële mening over.¹⁶²

Wat adoptie betreft wensen we nog te wijzen op iets dat al verschillende keren werd aangehaald: de verplichting tot tijdelijkheid en hereniging heeft gevolgen voor gerelateerde maatregelen. Stel dat de autoriteiten niet voldeden aan deze verplichting en daardoor zelf verantwoordelijk zijn voor een familiale breuk. Dan mogen ze een adoptiebeslissing nadien niet baseren op de afwezigheid van de band tussen ouders en kind.¹⁶³

Heeft een schending voor een adoptiebeslissing ook effectieve gevolgen? Pas recentelijk heeft het Hof aangegeven wat in dat geval verwacht wordt van de lidstaten: in zo'n zaak moet de situatie zo veel als mogelijk hersteld worden naar de toestand waarin artikel 8 EVRM niet zou geschonden zijn. Zo mogelijk betekent dit het ongedaan maken van de adoptie en contact opnieuw mogelijk maken.¹⁶⁴

Haddad/Spanje¹⁶⁵

Ook in deze zaak komen verschillende thema's aan bod, waaronder adoptie. Maar het zou evengoed als een illustratie kunnen dienen over de impact van tijd op de band tussen een ouder en een kind. Of over de impact van contactbeperkingen daarop. Of zelfs over het gebrek aan procedurele waarborgen en procedurele betrokkenheid.

In 2012 keert een Spaans koppel terug van Syrië met hun drie minderjarige kinderen. Ze hebben twee zonen, negen en zes jaar oud, en een dochter die anderhalf jaar oud is. Bij aankomst beschuldigt de vrouw haar man van partnergeweld. De rechter legt hem een contactverbod op ten aanzien van zijn echtgenote en kinderen. Enkele maanden later worden de kinderen echter verlaten verklaard door de rechter en in een weeshuis geplaatst. Hun moeder heeft namelijk laten blijken dat ze niet in staat is om voor hen te zorgen - ze wordt mentaal onstabiel verklaard. De vader wordt hierover niet ingelicht. Uiteindelijk wordt hij vrijgesproken, maar ondertussen is zijn dochter opgegeven voor pre-adoptie en staat ze onder toezicht van een mogelijk adoptiegezin.

Het contactverbod is echter niet meer van toepassing en hij verkrijgt wederom de voogdij over zijn zonen. Wanneer de verzoeker ook de voogdij over zijn dochter vraagt, wordt hem dit geweigerd door de bevoegde instanties, wegens de ten laste gelegde feiten. Men haalt ook de gezondheidstoestand van de moeder aan in de motivering en het gebrek aan contact tussen de vader en het kind tijdens zijn proces. Deze situatie sleept meer dan twee jaren aan. Uit een evaluatierapport blijkt dat de dochter zich goed aanpast binnen het mogelijke adoptiegezin. Ook in hoger beroep wordt de pre-adoptieprocedure bevestigd.

¹⁶² EHRM 28 oktober 2010, [n. 52502/07](#), Aune / Noorwegen; EHRM 31 mei 2011, [n. 35348/06](#), R & H / Verenigd Koninkrijk

¹⁶³ EHRM 10 september 2019, N° [37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer), §208.

¹⁶⁴ EHRM 23 juni 2020, N° [69339/16](#), Omorefe/Spanje

¹⁶⁵ EHRM 18 juni 2019, N° [16572/17](#), Haddad/Spanje

Het Hof ziet geen overtuigende redenen om de dochter in pre-adoptie pleegzorg te plaatsen. Tijdens de administratieve procedures werd nooit aandacht geschonken aan de jonge leeftijd van de dochter, de relatie met haar ouders, het verstrijken van de tijd sinds de scheiding, of de gevolgen daarvan voor de drie kinderen en voor de relatie met haar broers. Het Hof wijst er bovendien op dat het fysiek geweld door de vader nog niet bewezen was (en dat hij nadien zelfs vrijgesproken werd). Het feit dat de moeder geen stabiel persoon was kon men de vader niet verwijten, in tegendeel zelfs, aangezien hij wel het voogdijschap over zijn zonen kon verkrijgen en hij duidelijk liet blijken dat ook voor zijn dochter te willen verkrijgen. Daarenboven zagen de nationale rechtbanken geen relationele problemen, noch waren er bezorgdheden over de gezondheid, de opvoeding en de leefomgeving van de kinderen.

Maar daar stoppen de opmerkingen van het Hof niet. Nooit werden minder vergaande maatregelen onderzocht. Op zijn minst diende men oor te hebben voor het verzoek van de vader nadat het onderzoek naar hem werd stopgezet. De procedures hadden dan ook meer bescherming moeten bieden voor de rechten van de vader. De meest serieuze aanklacht betreft het verbod op contact met zijn zeer jonge dochter. Het verstrijken van de tijd heeft daardoor permanente repercussies voor een situatie die tijdelijk had moeten zijn. Het contactverbod baseerde zich louter op rapporten toen de vader het ouderlijk gezag werd ontnomen en er een strafrechtelijk onderzoek liep, maar nooit werd follow-up onderzoek gedaan, zelfs niet nadat de man vrijgesproken werd.

Het Hof had tot slot nog een opmerking over de nationale rechtbanken. Volgens het Hof hebben zij vooral een gebrek aan actie getoond en kopieerden ze de argumenten van de autoriteiten. Het Hof meent bovendien dat net de autoriteiten verantwoordelijk zijn voor de breuk tussen de vader en zijn dochter. Ze hebben dan ook gefaald in hun positieve plicht om contact tussen de twee opnieuw op te bouwen. Het Hof komt daarom tot een schending van artikel 8 EVRM.

Overige rechtspraak

Voor het overige verwijzen we graag naar de vele voorbeelden die hierboven al aan bod kwamen:

- Johansen/Noorwegen¹⁶⁶
- E.P./Italië¹⁶⁷
- Clemeno e.a. / Italië¹⁶⁸
- Aune/Noorwegen¹⁶⁹
- R. & H./Verenigd Koninkrijk¹⁷⁰
- Pontes/Portugal¹⁷¹

¹⁶⁶ EHRM 7 augustus 1996, N°[17383/90](#), Johansen/Noorwegen

¹⁶⁷ EHRM 16 november 1999, N. [31127/96](#), E.P. / ITALIË

¹⁶⁸ EHRM 21 oktober 2008, n°[19537/03](#), Clemeno e.a. / Italië

¹⁶⁹ EHRM 28 oktober 2010, n. [52502/07](#), Aune / Noorwegen

¹⁷⁰ EHRM 31 mei 2011, n. [35348/06](#), R & H / Verenigd Koninkrijk

¹⁷¹ EHRM 10 april 2012, n°[19554/09](#), Pontes / Portugal

- Akinnibosun/ Italië¹⁷²
- Soares de Melo/ Portugal¹⁷³
- Barnea & Caldararu/ Italië¹⁷⁴
- Mohamed Hasan/ Noorwegen¹⁷⁵
- S.S./Slovenië¹⁷⁶
- Strand Lobben/Noorwegen¹⁷⁷
- Abdi Ibrahim/Noorwegen¹⁷⁸
- Pedersen/Noorwegen¹⁷⁹

---

¹⁷² EHRM 16 juli 2015, n°[9056/14](#), Akinnibosun / Italië

¹⁷³ EHRM 16 februari 2016, n°[72850/14](#), Soares de Melo / Portugal

¹⁷⁴ EHRM 22 juni 2017, n°[37931/15](#), Barnea & Caldararu / Italië

¹⁷⁵ EHRM 26 april 2018, n. [27496/15](#), Mohamed Hasan / Noorwegen

¹⁷⁶ EHRM 30 oktober 2018, n. [40938/16](#), S.S. / Slovenië

¹⁷⁷ EHRM 10 september 2019, N°[37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer)

¹⁷⁸ EHRM 17 december 2019, N° [15379/16](#), Abdi Ibrahim / Noorwegen

¹⁷⁹ EHRM 10 maart 2020, n. [39710/15](#), Pedersen e.a./Noorwegen

VI. Conclusie

Al meer dan 30 jaar worden situaties inzake plaatsing en het behoud van de band behandeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Dat heeft geleid tot een vrij uitgebreide jurisprudentie over het onderwerp. De principes die het Hof ontwikkelde en de toepassing ervan op concrete zaken werden hierboven uitgebreid behandeld en voorzien van talrijke voorbeelden. Graag geven we hier een beknopt overzicht van de belangrijkste inzichten.

ER IS SNEL SPRAKE VAN EEN FAMILIALE BAND DIE BESCHERMING GENIET ONDER ARTIKEL 8 EVRM.

Omdat de band tussen een ouder en zijn kind wordt beschermd, moet er uiteraard eerst sprake zijn van zo'n band. Het bestaan ervan is een feitenkwestie, maar de rechtspraak van het Hof maakt duidelijk dat er vrij snel sprake is van een band. Zelfs in zeer fragiele situaties, wanneer het kind al weggenomen is bij de geboorte bijvoorbeeld, erkent het Hof dat er een band kan zijn tussen de ouder en het kind. Deze band is trouwens niet beperkt tot ouders en kinderen. Ook de band met andere verwanten - broers en zussen, nonkels en tantes, grootouders enzovoort – kan beschermd worden onder artikel 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Zelfs de band met pleegouders en andere pleegkinderen kan bescherming genieten.

De sterkte of zwakte van de band heeft wel gevolgen voor de mate waarin de relatie beschermd wordt. Hoe zwakker de band, des te groter de appreciatiemarge van lidstaten.

HET IS IN HET BELANG VAN ZOWEL HET KIND ALS DE OUDER OM DE FAMILIALE BAND TE BEHOUDEN.

Er worden verschillende belangen beschermd door artikel 8 EVRM. Deze belangen zullen worden afgewogen ten opzichte van elkaar. In de eerste plaats primeren de belangen van het kind. In het kader van plaatsing en contactbeperkingen gaat het welzijn van het kind voor op alle andere overwegingen. Maar er moet ook oog zijn voor de eenheid van het gezin. Wanneer de lidstaat overgaat tot plaatsing – een beperking van het recht op een familieleven - dan rusten er positieve verplichtingen op de autoriteiten. Zij moeten namelijk zo snel mogelijk maatregelen nemen om gezinshereniging mogelijk te maken.

Wat wordt dan bedoeld met de belangen van het kind? Is het in het belang van het kind om het weg te nemen bij zijn ouders? In principe is dat niet zo. Het is net in het belang van het kind om de band met de familie te behouden. Die band verbreken betekent immers dat het kind elke band verliest met zijn afkomst (*roots*). Uitzonderingen zijn mogelijk wanneer de familie bijzonder ongeschikt blijkt te zijn. Het verbreken van een familiale band kan slechts gebeuren in zeer uitzonderlijke omstandigheden. Bovendien moet alles in werking worden gesteld om persoonlijke relaties te behouden en, zo mogelijk, om het gezin te 'reconstrueren'. Anderzijds is het ook duidelijk in het belang van het kind dat het zich kan ontwikkelen in een stabiele omgeving. Bovendien heeft een ouder niet het recht onder artikel 8 EVRM om de band te behouden wanneer deze de gezondheid en de ontwikkeling van het kind schade berokkent.

Voor de vaststelling van de belangen van het kind en de beoordeling van de proportionaliteit van een bepaalde maatregel, zullen de nationale rechtbanken een aantal factoren moeten afwegen. Daarover bestaat geen volledige lijst, al zijn er wel bepaalde factoren die kunnen genoemd worden. In het bijzonder wordt rekening gehouden met de leeftijd, de maturiteit en de wensen van het kind, de waarschijnlijke gevolgen voor het kind van het verbreken van de band met zijn oorspronkelijke gezin en de relatie die het kind met zijn familieleden heeft.

APPRECIATIEMARGE: RUIMER VOOR PLAATSING DAN VOOR VERDERE BEPERKINGEN.

De nationale context varieert. En het Hof houdt in principe rekening met de variaties tussen de lidstaten in opvattingen over de wenselijkheid van een tussenkomst door publieke autoriteiten. Ondanks lokale tradities, interventiebeleid en beschikbare middelen, blijft de overweging van wat in het belang is van het kind cruciaal.

In welke mate de lidstaat vrij is om beperkingen op te leggen (appreciatiemarge) hangt af van de belangen die op het spel staan. Er is een verschil tussen de beoordeling over de plaatsing op zich en de beoordeling van de maatregelen en beperkingen erna.

Bij een plaatsing op zich aanvaardt het Hof dat de autoriteiten over een grote appreciatiemarge beschikken. Al is die uiteraard niet grenzeloos. Het is belangrijk dat de autoriteiten, voordat ze het kind plaatsen, eerst proberen om minder drastische maatregelen te nemen. Dat kunnen ondersteunende of preventieve maatregelen zijn. De autoriteiten moeten vervolgens kijken of deze maatregelen succesvol zijn.

Voor beperkingen die verder gaan dan de plaatsing op zich, zoals contactbeperkingen, is het Hof veel strenger. Lidstaten hebben veel minder vrijheid op dat vlak. Deze verdere beperkingen houden het gevaar in zich dat de familiale relaties tussen ouders en kind onherroepelijk worden beknot.

ARMOEDE MAG GEEN REDEN ZIJN OM OVER TE GAAN OP EEN PLAATSING.

Soms wordt de band tussen ouder en kind verbroken omwille van een tekort aan financiële middelen, het gebrek aan een gepaste woning, een onduidelijke verblijfsstatus, materiële tekortkomingen enzovoort.

Volgens het Hof kan armoede echter nooit de enige reden zijn voor de plaatsing van kinderen. De vaststelling dat een kind in een meer gunstige leefomgeving zou kunnen opgroeien, is onvoldoende om een kind weg te nemen bij zijn ouders. Zo'n maatregel kan evenmin gemotiveerd worden door een loutere verwijzing naar de precaire situatie van de ouders. Precaire omstandigheden kunnen immers verholpen worden door minder radicale middelen dan het verscheuren van een familie. Het Hof verwijst bijvoorbeeld naar gerichte financiële hulp en sociale begeleiding. De rol van de sociale diensten bestaat er net in om personen in moeilijkheden, die niet over de nodige kennis van het

systeem beschikken, te helpen. Het is hun taak hen te begeleiden en hen onder meer te adviseren over de verschillende soorten sociale uitkeringen, over de mogelijkheden om sociale huisvesting te verkrijgen of over andere middelen om hun moeilijkheden te overwinnen.

Hier hoort wel nog een kanttekening bij, voor wat betreft de appreciatiemarge bij financiële moeilijkheden. Het is niet aan het Hof om te bepalen of een familie recht heeft op een bepaalde levensstandaard op de kosten van de maatschappij. Maar het is wel iets dat op zijn minst moet besproken worden door de lokale autoriteiten en dat een discussie verdient tijdens de juridische procedures. Bovendien staat vast dat in zaken met kwetsbare personen, de autoriteiten bijzonder waakzaam moeten zijn en hen meer bescherming moeten bieden. Gezinnen in moeilijke sociaaleconomische omstandigheden moeten speciale aandacht, meer specifieke steun en een meer doelgerichte aanpak krijgen.

DE CONTEXT IS ZEER GEVARIÉERD

Plaatsingszaken zijn zelden helder afgelijnd. Er zullen nagenoeg altijd meerdere factoren een rol spelen bij de beoordeling van zowel de plaatsingsbeslissing als de maatregelen nadien. De factoren die het Hof opsomt betreffen geweld of misbruik, seksueel misbruik, emotionele tekortkomingen, en een zorgwekkende gezondheidstoestand of mentale onevenwichtigheid. Wat de invloed is van deze factoren zal uiteraard variëren van zaak tot zaak. Het is belangrijk om te benadrukken dat het bespreken van zaken die handelen over bijvoorbeeld geweld, misbruik of psychische problemen allerminst dient om een verband te leggen met armoede. Het onderzoek van deze factoren vanuit een armoedecontext betekent dus niet dat ze er inherent mee verbonden zijn of dat het één volgt uit het andere. Maar vanuit juridisch oogpunt was het interessant om ook dergelijke zaken te analyseren. Het Hof kan er immers argumenten in aanleveren die ook dienst kunnen doen in een context van armoede.

Zeker seksueel misbruik en geweld krijgen bijzondere aandacht van het Hof. Volgens het Hof is seksueel misbruik een zeer afschuwelijk kwaad dat de slachtoffers ervan sterk verzwakt. Kinderen en andere kwetsbare personen hebben dan ook recht op bescherming door de staat, door effectieve preventie tegen dergelijke ernstige vormen van inmenging in essentiële aspecten van hun privéleven. Wanneer een kind één van zijn ouders beschuldigt van seksueel misbruik, moet dit dan ook ernstig genomen worden door de sociale autoriteiten. Eén van hun belangrijkste taken bestaat er immers in om kinderen te beschermen in een kwetsbare situatie.

Ook geweld speelt een belangrijke rol. Op staten rust een verplichting om individuen te beschermen tegen foltering of onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen. Een voorbeeld van dergelijke handelingen betreft een ouder die stokslagen toedient aan zijn kind, of kinderen die ernstig mishandeld of verwaarloosd worden.

SPANNINGEN TUSSEN OUDERS EN AUTORITEITEN – EEN GEBREK AAN MEDEWERKING DOOR DE OUDERS ONTSLAAT DE AUTORITEITEN NIET VAN HUN PLICHTEN.

In de meerderheid van de zaken gebeurt de plaatsing niet vrijwillig. Sommige ouders zijn dan ook minder bereidwillig om hun medewerking te verlenen dan andere. In principe is het gebrek aan medewerking van de betrokken ouder geen absoluut doorslaggevende factor. Het ontslaat de autoriteiten immers niet van hun plicht tot het nemen van maatregelen om de familiale band te behouden. Niettemin, gebrek aan medewerking is wel iets waar rekening mee wordt gehouden. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer een kind na een lange tijd kan terugkeren bij zijn gezin. Een hereniging van ouders en kinderen die een significante tijd bij een pleeggezin leefden, zal voorbereiding vereisen. Hoe die voorbereiding eruitziet en in welke mate ze van belang is zal afhankelijk zijn van de omstandigheden, maar steeds zal daarbij de actieve en begripvolle medewerking van alle partijen noodzakelijk zijn. Voor de nationale autoriteiten betekent dit dat ze hun uiterste best moeten doen om deze medewerking mogelijk te maken. Maar de opties om medewerking af te dwingen zijn beperkt, aangezien de autoriteiten ook rekening moeten houden met zowel de belangen als de rechten en vrijheden van alle partijen. Dit geldt in het bijzonder voor de belangen van de kinderen en hun rechten onder artikel 8 EVRM. Veel zal uiteindelijk afhangen van de concrete feiten van een zaak.

EEN PLAATSING MOET TIJDELIJK ZIJN. HET ULTIEME DOEL IS DE HERENIGING VAN HET GEZIN.

Een belangrijk principe is dat een plaatsing moet worden beschouwd als een tijdelijke maatregel. De plaatsing moet worden stopgezet zodra dit mogelijk is. Bovendien moeten alle maatregelen die er mee verband houden in overeenstemming zijn met het ultieme doel om ouder en kind te herenigen. De positieve plicht tot hereniging rust op de autoriteiten van zodra de plaatsing aanvangt en zal nadien gestaag toenemen in belang. Al wordt dit wel steeds afgewogen tegenover de plicht om rekening te houden met de belangen van het kind.

Een pasklare tijdslimiet bestaat uiteraard niet. Daarvoor is de realiteit te complex. Maar het is duidelijk dat de autoriteiten verplicht zijn om zo snel mogelijk een einde te maken aan de plaatsing. Koste wat het kost moet vermeden worden dat het verstrijken van de tijd onherstelbare gevolgen heeft voor de relatie tussen het kind en de ouder met wie het niet samenwoont.

De verplichting tot tijdelijkheid en hereniging heeft gevolgen voor gerelateerde maatregelen. Zo moeten de autoriteiten rekening houden met deze principes wanneer ze beperkingen leggen op de contactmogelijkheden. De band tussen familieleden en het vooruitzicht op hereniging zal immers zwakker zijn als beperkingen worden gelegd op toegankelijk en regelmatig contact. Een ander voorbeeld betreft adoptie. Stel dat de autoriteiten niet voldeden aan hun verplichtingen en daardoor zelf verantwoordelijk zijn voor een familiale breuk, dan mogen ze een adoptiebeslissing nadien niet baseren op de afwezigheid van de band tussen ouders en kind.

Ook de procedures mogen niet langer aanslepen dan noodzakelijk. Het Hof zal immers kijken naar de lengte van het beslissingsproces en de gerelateerde gerechtelijke procedures. Bij plaatsingszaken bestaat namelijk het gevaar dat een procedurele vertraging er in de praktijk zal voor zorgen dat de kwestie beslecht is nog voor het Hof een hoorzitting kan houden. Effectief respect voor het familieleven vereist dat toekomstige relaties tussen ouder en kind worden bepaald door alle relevante overwegingen, en niet louter door het verstrijken van de tijd

In bepaalde gevallen is het echter niet te vermijden dat de tijd een andere wending geeft aan een zaak. Dat is het geval wanneer een aanzienlijke periode is verstreken sinds het kind werd geplaatst. De belangen van het kind kunnen dan vereisen dat zijn huidige familiale situatie niet opnieuw verandert. En dan kan het zijn dat de belangen van de ouders ter hereniging met hun kind terzijde worden geschoven. Maar het moge duidelijk zijn dat dit de uitzondering is. De plaatsing van een kind moet gebeuren met als doel om de hereniging mogelijk te maken.

CONTACTBEPERKINGEN BEKNOTTEN DE BAND TUSSEN OUDER EN KIND. DE PLAATSING ZELF RECHTVAARDIGT DERGELIJKE BEPERKINGEN NIET. CONTACTMAATREGELEN MOETEN NET IN WERKING WORDEN GESTELD OM HERENIGING MOGELIJK TE MAKEN, VOOR ZOVER DIT WENSELIJK IS.

Na een plaatsing mogen de autoriteiten niet zomaar beperkingen opleggen op de contactmogelijkheden tussen ouder en kind. Dergelijke beperkingen brengen het gevaar met zich mee dat de familiale band tussen hen wordt beknot. Een langdurige onderbreking van het contact tussen ouders en kinderen, of te ver uit elkaar liggende bijeenkomsten kunnen elke serieuze kans om de betrokkenen te helpen om de moeilijkheden in het gezinsleven te overwinnen, in gevaar brengen.

In de meerderheid van de geselecteerde arresten spelen dergelijke contactrechten een grote rol. In de rechtspraak van het Hof menen wij volgende grote lijnen te ontwaren:

- Een volledig contactverbod of zeer zware beperkingen op contact zijn meestal onverzoenbaar met artikel 8 EVRM. Het valt immers moeilijk te rijmen met het ultieme doel van gezinshereniging, aangezien het volledig wegnemen van contactmogelijkheden het haast onmogelijk maakt om familiale banden te onderhouden of opnieuw op te bouwen. Enkel in uiterst gevaarlijke situaties – geweld of seksueel misbruik – is een contactverbod mogelijk, maar zelfs dan dient dit met de nodige voorzichtigheid te gebeuren. Zo is het relevant wie van de ouders verdacht wordt van seksueel misbruik. Als er geen grondige aanwijzingen zijn dat de andere ouder betrokken was bij dat misbruik, lijkt een volledig contactverbod moeilijker te rechtvaardigen ten opzichte van deze ouder. De houding van de sociale diensten is daarbij ook van tel. Het Hof bemerkt soms een negatieve attitude ten opzichte van de ouders, zonder objectieve basis. Die houding kan de spanningen in de band tussen ouders en kind nog meer accentueren. Het Hof kijkt daarbij ook of de nationale rechtbanken een kritische studie van de feiten hebben gedaan, en niet enkel zijn afgegaan op de negatieve oordelen van de sociale diensten.

Belangrijk is dat de autoriteiten over voldoende informatie beschikken wanneer ze contactbeperkingen opleggen. Het gaat om achtergrondinformatie van de ouders, maar ook om evaluaties van de situatie. Hoe gedraagt het kind zich in het bijzijn van de ouders en omgekeerd? Is dat gedrag ook te wijten aan die ouders? Het kind kan immers in andere situaties ook negatieve reacties geven. Wat geeft het kind zelf aan? Is er beterschap mogelijk van de situatie? Is er nagedacht over de negatieve gevolgen die een plaatsingsbeslissing en de bijhorende beperkingen kunnen hebben? Het komt er met andere woorden op neer dat de autoriteiten moeten handelen vanuit een bepaalde visie – oog op hereniging – om vervolgens een gedegen evaluatie te maken van de situatie. Bovendien moeten de autoriteiten steeds bewust zijn van het volgende: zijn minder ingrijpende maatregelen mogelijk? Als een bepaald risico of gevaar gedekt wordt door minder strenge beperkingen, is het niet noodzakelijk om een volledig contactverbod op te leggen. Bovendien kijkt het Hof ook naar de modaliteiten van het contact. Als fysiek contact niet mogelijk of wenselijk is, kunnen immers nog alternatieven overwogen worden. Zo kan ook contact per brief, telefoon of zelfs skype een middel zijn om de band met het kind te onderhouden.

Tot slot nog een belangrijke opmerking wanneer een ouder zelf geen problemen heeft met de plaatsing op zich. Ongeacht dit feit, stelt het de autoriteiten niet vrij van hun verplichtingen om nog steeds de band te onderhouden. Op zijn minst betekent dit het mogelijk maken van regelmatig contact in zoverre dat overeenstemt met de belangen van het kind.

- Een meer soepele contactregeling valt beter te rijmen met artikel 8 EVRM. Het betreft meer regelmatige contactmomenten die bovendien ook meer vrijheid geven aan de ouder. Al zullen ook hier dezelfde vragen worden gesteld als voorheen. Hebben de nationale autoriteiten een gedegen evaluatie van de situatie gevoerd? Hebben ze, waar nodig, steunmaatregelen aangeboden? Is er opvolging van de situatie? Wat is de impact van de maatregelen op de band tussen ouder en kind?
- Te allen tijde moeten de ouders beschikken over procedurele waarborgen. Wanneer de contactrechten van een ouder beperkt worden, moet deze beschikken over de nodige beroepsmogelijkheden, moet er genoeg controle zijn op de instellingen die de beperkingen opleggen en moeten de beslissingen genomen zijn op basis van een onderbouwde motivering.
- Ook de locatie van een plaatsing kan een rol spelen in het kader van de contactrechten. Vooral de afstand kan een invloed hebben op het behoud van de band. Maar ook de omstandigheden waar de kinderen geplaatst worden, en het feit dat broers en zussen afzonderlijk geplaatst worden, kunnen een invloed hebben. Het valt dus te verkiezen dat de lidstaat het kind zo dicht mogelijk bij zijn ouders plaatst. En het valt ook te verkiezen dat broers en zussen zo veel als mogelijk samen worden gehouden.

Het Hof neemt geen stelling in over de vraag wat de voorkeur geniet: plaatsing in een instelling of de plaatsing bij een pleeggezin. In het AVA werd immers al duidelijk dat sommige ouders

negatiever kijken naar pleegzorg dan naar de plaatsing in een instelling.¹⁸⁰ Het wordt als pijnlijker ervaren en men kan zich de vraag stellen of pleegzorg het behoud van de band niet bemoeilijkt. Maar in de rechtspraak van het Hof vinden we er niet direct iets over terug. Het ware nochtans interessant geweest het standpunt van het Hof te vernemen, gezien de internationale trend om institutionele zorg af te bouwen en meer op pleegzorg in te zetten.¹⁸¹

Wat met de culturele of religieuze identiteit van het pleeggezin? Heeft een ouder het recht om te kiezen bij wat voor pleeggezin het kind terecht komt? Het Hof heeft deze overwegingen rond identiteit en cultuur al meegenomen in enkele beslissingen, maar heeft voor zover we weten nog geen principiële uitspraken gedaan over deze vragen. Al is momenteel een zaak hangende die daar verandering in kan brengen.

- Hoewel adoptie niet de hoofdfocus is van dit cahier, kunnen we er niet omheen dat adoptie een grote rol speelt in verschillende arresten over het behoud van de band bij plaatsing. In theorie betekent een adoptie het einde van de band tussen een ouder en zijn kind. Er is dan ook geen recht op contact na een adoptie. Desalniettemin staat het Hof in bepaalde gevallen wel positief ten opzichte van contactmogelijkheden na een adoptie.

HET BESLUITVORMINGSPROCES MOET AAN BEPAALDE VEREISTEN VOLDOEN.

In plaatsingszaken zal het Hof ook rekening houden met het besluitvormingsproces van de autoriteiten. Er wordt dan gekeken of de standpunten en belangen van de natuurlijke ouders aan de autoriteiten bekend worden gemaakt en door hen naar behoren in aanmerking worden genomen. Ook wordt gekeken of de natuurlijke ouders de beschikbare rechtsmiddelen tijdig kunnen uitoefenen. Er moet worden vastgesteld of de ouders voldoende betrokken zijn bij het besluitvormingsproces om hun belangen te beschermen, gelet op de bijzondere omstandigheden van de zaak en met name de ernst van de te nemen beslissingen. Ook wordt gekeken of de ouders hun zaak volledig hebben kunnen presenteren.

Het feit dat ouders via juridische weg gezinshereniging proberen bekomen, mag hen volgens het Hof niet verweten worden. Bovendien bestaat in dit soort gevallen altijd het gevaar dat elke procedurele vertraging leidt tot de feitelijke vaststelling van de kwestie. Met andere woorden: de vertraging zorgt ervoor dat de uitkomst van de zaak in feite al vastligt, nog voor de rechter de partijen kan horen. Een effectieve eerbiediging van het gezinsleven vereist dat de toekomstige betrekkingen tussen ouder en kind uitsluitend worden bepaald in het licht van alle relevante overwegingen. Deze band tussen ouder en kind mag niet bepaald worden door louter het verstrijken van de tijd.

¹⁸⁰ ATD Vierde Wereld, Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (afdeling Maatschappelijk Welzijn), Koning Boudewijnstichting (1994). [Algemeen Verslag over de Armoede](#), Brussel, Koning Boudewijnstichting, p. 63.

¹⁸¹ Zie bijvoorbeeld de aanbeveling aan België van het VN-Kinderrechtencomité om meer in te zetten op pleegzorg: Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the combined 5th and 6th periodic reports of Belgium*, 28 februari 2019, p. 7.

Of het besluitvormingsproces de belangen van een ouder voldoende beschermt, hangt af van de specifieke omstandigheden van elk geval. Het Hof merkt op dat het in de regel aan de nationale rechterlijke instanties is om bewijzen te beoordelen, met inbegrip van de middelen om de relevante feiten vast te stellen. De rol van het Hof is dus om te kijken of beslissingen voldoende gemotiveerd werden en of die beslissingen steunen op afdoende informatie. Stel bijvoorbeeld dat het kind negatief reageert op contact met zijn ouders. Daaruit kan niet zomaar afgeleid worden dat contact op zich onwenselijk is. Misschien heeft de negatieve reactie een andere oorzaak die kan verholpen worden. Wanneer de autoriteiten beslissingen nemen moeten ze dergelijke pistes onderzoeken en hun beslissingen uitgebreid motiveren. De beslissingen en motiveringen mogen ook niet beperkt zijn tot één moment in de tijd. Situaties veranderen. Degelijk follow-up onderzoek is dus een noodzaak. Het is tot bovendien essentieel dat een ouder toegang heeft tot de informatie waarop de autoriteiten zich baseren om een plaatsing te verantwoorden.

Wat als de autoriteiten zich baseren op foutieve informatie? Volgens het Hof zijn verkeerde uitspraken of beoordelingen door beroepskrachten niet per se onverenigbaar met de vereisten van artikel 8 EVRM. Maar dit alles moet beoordeeld worden op het moment dat de beslissing werd genomen. Het komt er dus op neer dat de autoriteiten op dat moment voldoende konden onderbouwen waarom een maatregel noodzakelijk was. De autoriteiten hebben immers de plicht om kinderen te beschermen. Ze kunnen niet aansprakelijk worden gesteld telkens wanneer achteraf bewezen wordt dat de oprechte en redelijke bezorgdheid over de veiligheid van kinderen ten aanzien van hun gezinsleden, misplaatst blijkt te zijn.

HET ULTIEME FALEN: WEGNEMEN VAN OUDERLIJKE RECHTEN OF OVERGAAN TOT ADOPTIE.

Verdergaande maatregel, zoals ontneming van de ouderlijke rechten en toestemming tot adoptie, zijn slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden mogelijk. Ze zijn slechts gerechtvaardigd indien ze zijn ingegeven door een dwingende reden die verband houdt met het belang van het kind. Bij adoptie bijvoorbeeld is er geen reëel vooruitzicht op gezinshereniging. Het moet dan ook in het belang van het kind zijn om permanent in een nieuw gezin te worden geplaatst. Zelfs bij een adoptie bestaat in sommige gevallen toch de mogelijkheid om contact toe te laten voor de natuurlijke ouders (open adoptie). Het Hof heeft daar in deze context geen principiële mening over, maar staat wel positief ten opzichte van toch nog contact te behouden.

We wensen tot slot in deze context nog eens het ultieme doel te herhalen bij een plaatsing: de hereniging met het gezin mogelijk maken. Een adoptie kan dan ook gezien worden als het falen ten opzichte van dat doel. In bepaalde gevallen is het zeker denkbaar dat de ouders verantwoordelijk zijn voor dit falen. Maar wat ten allen tijde moet vermeden worden is dat het falen te wijten is aan de autoriteiten. De verplichting tot tijdelijkheid en hereniging weegt op deze autoriteiten. Stel dat ze zelf niet voldeden aan hun verplichtingen en daardoor verantwoordelijk zijn voor een familiale breuk, dan

mogen ze een adoptiebeslissing nadien niet baseren op de afwezigheid van de band tussen ouders en kind.

Wanneer het Hof tot een schending komt voor een adoptiebeslissing, verwacht het van de lidstaten dat de situatie zo veel als mogelijk hersteld wordt naar de toestand waarin artikel 8 EVRM niet zou geschonden zijn. Zo mogelijk betekent dit het ongedaan maken van de adoptie en contact opnieuw mogelijk maken.

We zijn dit Cahier begonnen met de stelling dat het wegnemen van een kind bij de ouders een van de meest ingrijpende maatregelen is die een overheid kan nemen. De bovenstaande principes tonen aan dat een overheid dit niet zomaar mag doen. In tegendeel, ze dient uiterst voorzichtig te werk te gaan in deze gevoelige materie en dient te handelen vanuit een ultieme doelstelling: de hereniging van het gezin. Alle maatregelen moeten dit doel voor ogen hebben. De vele voorbeelden in dit Cahier bieden alvast een inzage in de praktische toepassing van deze doelstelling en de bijhorende principes. We hopen dan ook dat dit verhelderend kan zijn voor alle relevante actoren in de context van een plaatsing. In de eerste plaats geldt dit voor ouders en kinderen. Aan hen hopen we te kunnen aantonen wat de beschermende waarde is van artikel 8 EVRM voor het behoud van de band. Maar we hopen dat het ook inspiratie biedt aan alle andere betrokken actoren. Deze principes kunnen en moeten een leidraad vormen voor de wetgever, rechters, advocaten, de relevante instanties op het vlak van kindbescherming, verenigingen enzovoort.

Dankwoord

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede wenst verschillende personen te bedanken. Vooreerst dank aan Eléonore Mertens (ULB) die als stagiaire een grote hulp was bij het eerste opzoekings- en schrijfwerk voor dit Cahier. Dank ook aan alle leden van het begeleidingscomité bij het project rechtspraak om richting te geven aan deze grote onderneming. Tot slot kon het Steunpunt een beroep doen op verschillende personen om (een bepaalde versie van) het Cahier na te lezen. De volgende personen wensen we dan ook in het bijzonder te bedanken voor hun bijzonder nuttige opmerkingen en suggesties: Jacques Fierens, Françoise de Boe, Véronique van der Plancke, Johan Put, Géraldine Mathieu en Laurens Lavrysen.

Literatuurlijst

- Algemeen afgevaardigde van de Franse gemeenschap voor de rechten van het kind (2019). [Rapport pauvreté 2018-2019](#), p. 67-70.
- ATD Vierde Wereld, Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (afdeling Maatschappelijk Welzijn), Koning Boudewijnstichting (1994). [Algemeen Verslag over de Armoede](#), Brussel, Koning Boudewijnstichting.
- Baudart Liliane, De Boe Françoise en Noël Delphine. Agora, un dialogue fécond pour l'effectivité des droits. In: Daoût François, Rigaux Marie-Françoise (Eds.), [Le droit face aux pauvres / Recht tegenover armen](#). À l'occasion de l'accession à l'honorariat du juge Jean-Paul Snappe / Ter gelegenheid van de toetreding tot het honorariaat van rechter Jean-Paul Snappe, Die Keure, Brugge, 2020, p. 135-150.
- Bouverne-De Bie et al. (2010). [Een link tussen leven in armoede en maatregelen bijzondere jeugdbijstand?](#), Gent, Academia Press. Deze studie werd uitgevoerd op vraag van het Steunpunt en gefinancierd door BELSPO.
- Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the combined 5th and 6th periodic reports of Belgium*, 28 februari 2019.
- Coördination des ONG pour les droits de l'enfant, [ANALYSE – Enfants placés et relations familiales : pour un meilleur respect des droits fondamentaux](#), décembre 2020
- Europees Comité voor sociale rechten, [Digest of the case law of the european committee of social rights, Europees Comité voor sociale rechten](#), december 2018.
- Europees Hof voor de Rechten van de Mens, [Factsheet – Parental Rights](#), 2020.
- Europees Hof voor de Rechten van de Mens, [Rules of Court](#), 1 januari 2020.
- [Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens](#)
- [Gezamenlijk persbericht van 15 november 2017](#) van ATD Vierde Wereld, Le Forum-Bruxelles contre les inégalités, RWLP, Netwerk tegen Armoede, BAPN en Luttes, Solidarités, Travail.
- GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, [samengevat op de website van het Steunpunt tot bestrijding van armoede](#).
- PALANCO, A., *Le précédent dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme*, Bruxelles, Bruylant, 2019, p. 562.
- Smis, S., Janssens, C., Mirgaux, S. en Van Laethem, K., *Handboek mensenrechten – De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 224-295.

- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2017), [Advies van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting over het wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek tot invoering van een statuut voor pleegzorgers \(DOC 54 0697/006\)](#), 10 januari 2017.
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, [Familles pauvres : soutenir le lien dans la séparation](#), oktober 2013 + [Video](#).
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2001). [In dialoog, zes jaar na het Algemeen Verslag over de Armoede \(Verslag juni 2001\)](#), Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding;
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2005). [Armoede uitbannen. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#), Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding;
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2009). [Deel 1. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#), Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding;
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2017). [Burgerschap en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#), Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). [De dialoog, een vruchtbare aanpak in functie van de doeltreffendheid van rechten. Agora, een inspirerend voorbeeld](#), Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

Verzamelde arresten

- EHRM 8 juli 1987, n° [9749/82](#), W./ Verenigd Koninkrijk
- EHRM 8 juli 1987, n° [9580/81](#), H./ Verenigd Koninkrijk
- EHRM 8 juli 1987, n° [9276/81](#), O./ Verenigd Koninkrijk
- EHRM 8 juli 1987, n° [9840/82](#), B./ Verenigd Koninkrijk
- EHRM 8 juli 1987, n° [10496/83](#), R./ Verenigd Koninkrijk
- EHRM 24 maart 1988, n° [10465/83](#), Olsson/ Zweden
- EHRM 22 juni 1989, n° [11373/85](#), Eriksson/Zweden
- EHRM 25 februari 1992, n° [12963/87](#), Margareta & Roger Andersson / Zweden
- EHRM 22 april 1992, n° [12366/86](#), Rieme /Zweden
- EHRM 27 november 1992, n° [13441/87](#), Olsson / Zweden (2)
- EHRM 24 februari 1995, n° [16424/90](#), McMichael/Verenigd Koninkrijk
- EHRM 7 augustus 1996, N°[17383/90](#), Johansen/Noorwegen
- EHRM 9 juni 1998, n°[22430/93](#), Bronda /Italië;
- EHRM 16 november 1999, n° [31127/96](#), E.P. / ITALIË
- EHRM 27 april 2000, n° [25702/94](#), K. & T./ Finland
- EHRM 27 april 2000, n° [25651/94](#), L./Finland;
- EHRM 13 juli 2000, n°[39221/98 – 41963/98](#), Scozzari & Giunta / Italië (Grote Kamer)
- EHRM 10 september 2000, n° [40031/98](#), Gnahoré / Frankrijk
- EHRM 10 mei 2001, n°[28945/95](#), T.P. & K.M. / Verenigd Koninkrijk
- EHRM 12 juli 2001, n°[25702/94](#), K. & T. / Finland (Grote Kamer)
- EHRM 01 juli 2002, n°[46544/99](#), Kutzner / Duitsland
- EHRM 16 juli 2002, n° [56547/00](#), P., C. & S./ Verenigd Koninkrijk
- EHRM 14 januari 2003, n° [27751/95](#), K.A. / Finland.
- EHRM 9 mei 2003, n°[52763/99](#), Covezzi & Morselli / Italië
- EHRM 8 april 2004, n°[11057/02](#), Haase/ Duitsland
- EHRM 1 juli 2004, n°[64796/01](#), Couillard Maugery / Frankrijk
- EHRM 30 mei 2006, n° [34141/96](#), R / Finland;
- EHRM 21 september 2006, n° [12643/02](#), Moser/Oostenrijk;
- EHRM 26 september 2006, n° [36065/97](#), H.K. / Finland
- EHRM 26 oktober 2006, n°[23848/04](#), Wallova & Walla/Tsjechië;

- EHRM 21 november 2006, [n° 10427/02](#), Roda & Bonfatti / Italië
- EHRM 21 juni 2007, [n° 23499/06](#), Havelka e.a./Tsjechië;
- EHRM 26 juli 2007, [n° 35109/02](#), Schmidt/Frankrijk;
- EHRM 17 juli 2008, [n° 11223/04](#), X./Kroatië
- EHRM 30 september 2008, [n° 38000/05](#), R.K. & A.K./Verenigd Koninkrijk
- EHRM 21 oktober 2008, [n° 19537/03](#), Clemeno e.a./Italië
- EHRM 18 december 2008, [n° 39948/06](#), Saviny/Oekraïne;
- EHRM 08 januari 2009, [n° 32147/04](#), Kuimov / Rusland
- EHRM 13 januari 2009, [n° 33932/06](#), Todorova/Italië
- EHRM 24 februari 2009, [n° 29768/05](#), Errico/ Italië
- EHRM 08 juni 2010, [n° 67/04](#), Dolhamre / Zweden
- EHRM 28 oktober 2010, [n° 52502/07](#), Aune / Noorwegen
- EHRM 31 mei 2011, [n° 35348/06](#), R & H / Verenigd Koninkrijk
- EHRM 1 december 2011, [n° 26971/07](#), V. / Slovenië
- EHRM 17 januari 2012, [n° 1598/06](#), Kopf & Liberda / Oostenrijk
- EHRM 13 maart 2012, [n° 4547/10](#), Y.C./Verenigd Koninkrijk
- EHRM 15 maart 2012, [n° 35141/06](#), Levin / Zweden
- EHRM 10 april 2012, [n° 19554/09](#), Pontes / Portugal
- EHRM 10 april 2012, [n° 59819/08](#), K.A.B. / Spanje
- EHRM 28 juni 2012, [n° 40245/10](#), X. / Slovenië
- EHRM 17 juli 2012, [n° 64791/10](#), M.D. e.a./ Malta
- EHRM 8 januari 2013, [n° 37956/11](#), A.K. & L. / Kroatië
- EHRM 19 februari 2013, [n° 1285/03](#), B. / Roemenië (n° 2)
- EHRM 14 maart 2013, [n° 18734/09](#), B.B. en F.B./Duitsland
- EHRM 18 juni 2013, [n° 28775/12](#), R.M.S. / Spanje
- EHRM 01 augustus 2013, [n° 33774/08](#), Dmitriy Ryabov / Rusland
- EHRM 26 september 2013, [n° 4962/11](#), Zambotto Perrin /Frankrijk.
- EHRM 21 januari 2014, [n° 33773/11](#), Zhou/Italië;
- EHRM 17 juli 2014, [n° 19315/11](#), T. / Tsjechië
- EHRM 13 oktober 2014, [n° 31021/08](#), I.S. / Duitsland
- EHRM 16 juli 2015, [n° 9056/14](#), Akinnibosun / Italië

- EHRM 06 oktober 2015, [n° 58455/13](#), N.P. / Moldavië
- EHRM 13 oktober 2015, [n° 52557/14](#), S.H./Italië
- EHRM 22 oktober 2015, n° [10592/12](#), Jovanovic/ Zweden
- EHRM 16 februari 2016, n° [72850/14](#), Soares de Melo / Portugal
- EHRM 29 maart 2016, n° [45142/14](#), Krapivin/Rusland
- EHRM 12 juli 2016, [n° 45142/14](#), Krapivin / Rusland
- EHRM 22 juni 2017, n° [37931/15](#), Barnea & Caldararu/Italië
- EHRM 7 september 2017, n° [43701/14](#), M.L./Noorwegen
- EHRM 24 oktober 2017, n° [45959/11](#), Achim/Roemenië
- EHRM 30 november 2017, n° [37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen
- EHRM 22 maart 2018, n° [72204/14](#), Wetjen e.a./ Duitsland
- EHRM 22 maart 2018, n° [11308/16](#), Tlapak e.a./Duitsland
- EHRM 26 april 2018, [n° 27496/15](#), Mohamed Hasan / Noorwegen
- EHRM 12 juli 2018, [n° 6360/13](#), D'Acunto & Pignataro / Italië
- EHRM 28 augustus 2018, [n° 8610/11](#), S.J.P. & E.S. / Zweden
- EHRM 06 september 2018, [n° 2822/16](#), Jansen / Noorwegen.
- EHRM 30 oktober 2018, n° [40938/16](#), S.S. / Slovenië
- EHRM 10 januari 2019, n° [18925/15](#), Wunderlich / Duitsland
- EHRM 9 april 2019, n° [72931/10](#), V.D. / Rusland
- EHRM 18 juli 2019, n° [37748/13](#), R.V. e.a./Italië
- EHRM 18 juni 2019, n° [16572/17](#), Haddad/Spanje
- EHRM 10 september 2019, n° [37283/13](#), Strand Lobben e.a. / Noorwegen (Grote Kamer)
- EHRM 29 oktober 2019, n° [67068/11](#), Stankūnaitė / Litouwen
- EHRM 19 november 2019, n° [64808/16](#), K.O. & V.M. / Noorwegen
- EHRM 17 december 2019, n° [15379/16](#), Abdi Ibrahim / Noorwegen
- EHRM 17 december 2019, n° [60371/15](#), A.S. / Noorwegen
- EHRM 25 februari 2020, n° [68868/14](#), Y.I./Rusland
- EHRM 10 maart 2020, n° [14652/16](#), Hernehult e.a./Noorwegen
- EHRM 10 maart 2020, n° [39710/15](#), Pedersen e.a./Noorwegen
- EHRM 23 juni 2020, n° [69339/16](#), Omorefe/Spanje
- EHRM 14 januari 2020, n° [21052/18](#), Terna / Italië

- EHRM 2 maart 2021, n° [78754/13](#), Pavel Shishkov / Rusland

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE, BESTAANSONZEKERHEID EN SOCIALE UITSLUITING

Koningsstraat 138, 1000 Brussel

www.armoedebestrijding.be

[@Luttepauvrete](https://twitter.com/Luttepauvrete)